

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра прикладної лінгвістики

**Пояснювальна записка
до кваліфікаційної роботи**
магістра

на тему: «Онтологія метафор в англomовному авіадискурсі і способи їх перекладу
українською мовою»

ХАІ.703.723лМ. 23О.035.718Л44. ПЗ

Виконала: студентка ІІ курсу, групи 763лМ
Спеціальність 035 «Філологія»
Освітня програма «Прикладна лінгвістика»
Ткачук Дар`я Олегівна
Керівник: канд. філол. наук, доцент
кафедри прикладної лінгвістики
Гелетка М.Л.
Рецензент: доктор філол. наук, професор,
професор кафедри перекладознавства
імені Миколи Лукаша ХНУ ім. В.Н. Каразіна
Фролова І.Є.

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Факультет _____ Гуманітарно-правовий
 (повне найменування)
 Кафедра _____ Прикладна лінгвістика
 (повне найменування)
 Рівень вищої освіти _____ другий (магістерський)
 Спеціальність _____ 035 Філологія
 (код та найменування)
 Освітня програма _____ Прикладна лінгвістика
 (код та найменування)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ В.В. Рижкова
 (підпис) (ініціали та прізвище)
 « 06 » _____ грудня _____ 2023 р.

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

_____ Ткачук Дар'я Олегівна
 (прізвище, ім'я та по батькові)

1. Тема дипломної роботи Онтологія метафор в англомовному авіадискурсі і способи їх перекладу українською мовою.

керівник дипломної роботи Гелетка Маргарита Леонідівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри прикладної лінгвістики

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом Університету від «27» листопада 2023 р. № 2042-уч _____

2. Термін подання студентом кваліфікаційної роботи – «29» листопада 2023р. _____

3. Вихідні дані до роботи Теоретична частина: праці науковців, що торкаються дослідження метафор як однієї з основних одиниць утворення авіаційної лексики

Практична частина: створення лексичних тренажерів як способів вивчення метафор та метафоричних виразів авіаційної тематики.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік завдань, які потрібно розв'язати)

1. Дослідити етимологію та основні підходи лінгвістів до визначення поняття «метафора». 2. Виокремити та систематизувати способи використання метафоричних утворень. 3. Визначити класифікацію та специфічні характеристики метфор і їх різновиди на прикладі технічних текстів про авіацію. 4. Виокремити утворення метафор в сучасних авіаційних текстах та проаналізувати їх в структурному, семантичному та функціональному аспектах

5. Перелік графічного матеріалу _____

Рисунків – 30, таблиць – 4, презентація в Power Point – 30 слайдів.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділи 1-3	Гелетка М.Л. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри прикладної лінгвістики	06.02.2023	29.11.23
Спецчастина	Лучшева О.В. – старший викладач кафедри інженерії програмного забезпечення	06.02.2023	29.11.23

Нормоконтроль _____ В.В. Рижкова _____ «06» грудня 2023 р.
(підпис) (ініціали та прізвище)

7. Дата видачі завдання «06» лютого 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів роботи	Підпис керівника
1	Теоретична частина: підібрати та провести аналіз відібраного теоретичного матеріалу стосовно загальної характеристики терміну як основної одиниці словникового опису; визначити засоби обробки термінологічних даних в межах традиційної та комп'ютерної лексикографії, розглянути культурологічні особливості обробки лексикографічних даних	12 червня 2023	
2	Завершити роботу над теоретичною частиною дослідження. Практична частина: відібрати масив англомовних лексичних одиниць в галузі освіти та віднайти у словниках та інших джерелах тлумачення невідомих українській культурі реалій; виділити із відібраного масиву безеквівалентну лексику і запропонувати способи її перекладу; визначити співвідношення лакуарної лексики та лексики, що відображає спільні для англійської та української мов реалії; згрупувати відібраний матеріал у навчальні словники за предметною галуззю.	01 вересня 2023	
3	Завершити роботу над практичною частиною. Спецчастина: створити електронний інтерактив QuizBoot у додатку Telegram на матеріалі відібраного масиву англомовних лексичних одиниць в галузі освіти	10 листопада 2023	
4	Підготувати дипломну роботу в повному обсязі для подачі на попередній захист.	23 листопада 2023	

Здобувач вищої освіти _____ Д.О. Ткачук _____
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ М.Л. Гелетка _____
(підпис) (ініціали та прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. Основні концепції метафор.....	10
1.1. Підходи до дослідження метафори	10
1.2. Роль метафори у мовному аспекті	17
1.3. Класифікація метафор.....	21
ВИСНОВКИ до РОЗДІЛУ 1	30
РОЗДІЛ 2. Специфіка використання метафор у науковому дискурсі.....	32
2.1. Поняття «науковий дискурс»	32
2.2. Метафора як когнітивне явище	37
2.3. Підходи до визначення поняття «метафоричний термін»	42
2.4. Принципи класифікації метафоричних термінів англійської фахової мови....	45
2.5. Особливості відтворення метафоричних термінів у науковому дискурсі	51
ВИСНОВКИ до РОЗДІЛУ 2	57
РОЗДІЛ 3. Перекладацький аспект метафор в авіадискурсі на основі статей журналу “Aviation Week and Space Technology”	58
3.1. Фреймовий аналіз перекладу авіаційної термінології	58
3.2. Практичний аналіз способів перекладу метафори у науково-технічному тексті.....	66
3.3. Особливості перекладу метафор і метонімії в маргінальних жанрах наукових текстів	78
3.4. Етапи створення лексичного тренажеру для полегшеного вивчення метафор та метонімії авіадискурсу за допомогою Google Forms.....	88
ВИСНОВКИ до РОЗДІЛУ 3	104
ВИСНОВКИ	107
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	110
СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	113

Додаток 1 Приклади перекладу англійських метафоричних виразів та термінів українською мовою.....	114
Додаток 2 Мовний тренажер для вивчення метафор та метафоричних термінів (рівень – легкий)	148
Додаток 3 Мовний тренажер для вивчення метафор та метафоричних термінів (рівень – середній)	161
Додаток 4 Мовний тренажер для вивчення метафор та метафоричних термінів (рівень – складний)	172

ВСТУП

Поняття метафори викликало різноманітні дискусії протягом всієї історії лінгвістичної науки. Але вивчалось це поняття і в інших науках. Можна сміливо мастверджувати, що саме метафоричне мислення спричинило розвиток як мови, так і культури в цілому. Тому в широкому культурному полі розуміння метафори присутнє не лише в лінгвістиці, але й у філософії, психології, літературознавстві. Дослідженням метафори займалися найвидатніші мислителі – Арістотель, Руссо, Гегель, Е. Кассіер, Х. Ортегі-і-Гассет та багато інших.

Метафора і сьогодні привертає увагу представників різних наук, які по-різному визначають її сутність. На думку Н. Д. Арутюнової, вивчення метафори «стає все більш інтенсивним та швидко розширюється, захоплюючи різні області знань – філософію, логіку, психологію, психоаналіз, герменевтику, літературознавство, літературну критику, теорію витончених мистецтв, семіотику, риторику, лінгвістичну філософію, різні школи лінгвістики».

Метафора є ефективним засобом мовного вираження. Вона досить глибоко досліджена у філософсько-гносеологічному, семіотичному, семантичному та ономасіологічному аспектах. Мовознавці розглядають метафору в різних стилях. Найбільш дослідженою є метафора в художній літературі (поезії, прозі). Багатогранність метафори та її активне використання як в усному, так і в писемному мовленні зумовлюють дослідницький інтерес до вивчення цього тропу, а, отже, й актуальність розвідок, пов'язаних з цією проблематикою.

Як мовний засіб комунікації метафору досліджували зарубіжні (Ю. Караулов, В. Володіна, В. Костомаров, Г. Солганик, А. Чудінов) та українські науковці (І. Брага, Х. Дацишин, Л. Павлюк, О. Сербенська, І. Філатенко, О. Чадюк, Г. Яворська та ін.). Лінгвісти Н. Д. Арутюнова, Г. Н. Складєвська, Д. Девідсон у своїх роботах проводили аналіз функціонального аспекту метафоризації, перекладачі В. П. Москвін, Дж. Лакофф і М. Джонсон займалися класифікуванням метафор, В. Н. Комісаров, П. Ньюмарк розглядали у своїх дослідженнях

особливості передачі метафори при перекладі. Особливості публіцистичного стилю вивчали І.В. Арнольд, О.С. Кубрякова, В. Гумбольдт. Лексичні особливості перекладу публіцистичних текстів досліджували Т.В. Анісімова, О.В. Бакун, В.Л. Будаєв та інші. Стилiстичний аспект перекладу публіцистичних матеріалів розглядали у своїх працях Е. Бенвеніст, В.А. Чабаненко, О.Е. Філімонова. Проблему перекладу метафоричних термінів досліджували такі вчені: Л. Алексеева, В. Виноградов, С. Гусев, Г. Дядюра, В. Карабан, Н. Родзевич та ін.

З огляду на вищезазначене, темою нашої роботи було обрано «Особливості передачі у перекладі українською мовою метафори (на матеріалі текстів науково-технічного, публіцистичного та художнього стилю)».

Актуальність нашого дослідження полягає у необхідності вивчення та узагальнення різноманітних думок і підходів до визначення метафори як одного із найважливіших явищ мови, мовлення і тексту. Це також обумовлено все більшою поширеністю використання метафор у науково-технічному та маргінальних стилях. У зв'язку з цим вбачаємо необхідність проведення ґрунтовного аналізу способів перекладу метафор з англійської мови на українську на матеріалі науково-технічних та публіцистичних текстів авіаційної тематики.

Новизна даного дослідження полягає в комплексному описі метафор утекстах науково-технічного та публіцистичного стилю, зокрема в детальному аналізі їх перекладу.

Об'єкт дослідження – особливості функціонування метафори в авіадискурсі на матеріалі науково-технічних та публіцистичних текстів.

Предмет дослідження – специфіка перекладу метафори з англійської мови українською мовою на прикладі авіаційної термінології.

Мета дослідження – визначити особливості функціонування та перекладу метафор з англійської мови українською.

Для досягнення мети дослідження перед нами були поставлені **наступні завдання**:

- охарактеризувати явище метафори;

- розглянути підходи до дослідження метафори;
- визначити класифікацію метафор;
- визначити особливості науково-технічного та публіцистичного функціональних стилів;
- на практиці дослідити особливості перекладу метафор з англійської мови українською на матеріалі англомовної публіцистики та науково-технічних статей авіаційної тематики.

Методи дослідження. У роботі застосовано загальнонаукові (аналіз, синтез, індукція, дедукція, узагальнення) та власне лінгвістичні методи. За допомогою методу суцільної вибірки були виокремлені одиниці аналізу. Описовий метод дозволив здійснити таксономію та інтерпретацію метафор. Контекстуальний метод допоміг у визначенні доцільності вибору способу перекладу метафор; кількісний аналіз – у встановленні частотності застосування перекладацьких трансформацій; корпусний – в обґрунтуванні прагматичного потенціалу використання метафор в текстах різних жанрів.

Матеріалом дослідження є 520 метафор та 300 статей, дібраних методом суцільної вибірки з видань щотижневого журналу *Aviation Week and Space Technology*, номери з 2015 по 2023 рік, які доступні онлайн.

Теоретична значущість дослідження полягає у тому, що отримані висновки є внеском у мовознавство, теорію перекладу, неологію та термінологію.

Практична цінність роботи міститься у можливості використання її результатів при навчанні студентів способам перекладу метафори з англійської мови українською та при викладанні порівняльної типології української та англійської мов.

Публікації.

1. Ткачук Д.О. Онтологія метафор в англомовному авіадискурсі і способи їх перекладу українською мовою / Дар'я Олегівна Ткачук, Маргарита Леонідівна Гелетка // *Proceeding of III International scientific and Practical Conference “Modern problems of Science, Education and Society”* – Київ, 2023. – С. 100–101.

2. Tkachuk D.O. Ontology of English-language metaphors in scientific texts and metaphors of translation into Ukrainian / Дар'я Олегівна Ткачук // VIII International scientific and practical conference “Modern technologies of human development” – Bordeaux, France, 2023. – С. 265–267.

3. Ткачук Д.О. Онтологія англomовних метафор в науково-технічних текстах і способи їх перекладу українською мовою. / Дар'я Олегівна Ткачук, Маргарита Леонідівна Гелетка // Proceeding of VIII International scientific and Practical Conference “Current challenges of science and education” – Київ, 2023. – С. 111–112.

Апробації результатів дослідження.

Участь у конференція у 2023-2024 роках:

1. III Міжнародна науково-практична конференція “Modern problems of Science, Education and Society. – Київ, 22–24 травня 2023р.

2. VIII Міжнародна науково-практична конференція “Current challenges of science and education». – Київ, 9–10 жовтень 2023р.

3. VIII Міжнародна науково-практична конференція “Modern technologies of human development». – Бордеукс, Франція, 06–08 листопада 2023.

РОЗДІЛ 1. Основні концепції метафор

1.1. Підходи до дослідження метафори

З появою основних праць таких науковців, як А. Баранов, Р. Гаскелл, М. Джонсон, Дж. Лакофф, Е. Маккормак, когнітивну теорію метафори було визнано однією з найзахоплюючих теорій лінгвістики, яка трактує не тільки різноманітні аспекти мовного значення, а й загалом природу людського пізнання. Чимало емпіричних досліджень проведено з метою довести, що метафора є не лише стилістичним засобом мови, але й потужним когнітивним інструментом, що впливає на мислення, уявлення і міркування. Кожна людина живе і мислить метафорами. Наявність мовних метафор зумовлене саме метафоричним мислення людини. Л. Кричевська визначила, що метафора є когнітивним процесом, що виражає та формулює нові поняття та культурним процесом, за посередництвом якого змінюється сама мова [11, с. 326–327].

Метафора інтерпретується теоретиками когнітивної лінгвістики як засіб вторинної номінації явищ дійсності, репрезентант мовної картини світу, спосіб пізнання світу, а точніше метафора є найпродуктивнішим креативним засобом збагачення мови, виявом мовної економії, семіотичною закономірністю, яка виявляється у використанні знаків однієї концептуальної сфери на позначення іншої, яка схожа з нею в певному відношенні [10, с. 39–40].

Метафора (від грец. *metaphora* – «перенесення») – це один із найважливіших тропів, який іде з глибини століть, що і поезія. Ця тропа є основою найстарших поетичних текстів, таких як заклинання, основою найдревніших з існуючих видів народної творчості – приказок, прислів'їв та загадок. У широкому розумінні метафора є будь-яким словом чи вираженням з переносним значенням: час летить, годинники біжать [3, с. 192].

В метафорі закладений принцип подібності, який характерний в тій чи іншій формі для усіх тропів. Саме тому художнє мовлення, яке насичене тропами, і називають метафоричним.

Таким чином, метафора є тропом художнього мовлення і досі залишається не розв'язаним остаточно питання про характер її фундаментальних засад, тобто яку вона має природу – мовну, концептуальну чи дискурсивну. Сучасна наука цей троп презентує на таких принципово різних рівнях як образно-асоціативний і пропозиціональний.

Метафора є лаконічною картиною природи, відображенням почуття, характеру, виявом тонкої спостережливості автора та його вмінням розкривати ті зв'язки і аналогії, які існують в дійсності між такими різними явищами як духовні та матеріальні. Наслідком певного художнього узагальнення є поетичні словесні образи, які виникають в результаті складних процесів художнього мислення. Тому, **метафора** – це найбільш уживаний, популярний і важливий троп, який переносить ознаки, особливості, характеристики за принципом схожості, подібності із одного предмета, особи чи явища на інші. Метафора є словом, зворотом із буквального значенням (автологічним, денотативним) та переносним (конотативним).

У літературних працях поняття метафори є досить популярним, проте не проаналізовано глибоко, та нечітко розмежоване як естетична реалія, як певний процес. Природа тропи і психологія його творення із розвитком теоретико-літературної думки тлумачилась по-різному, проте усі найвидатніші мовознавці вважали, що троп є елементом образного мислення. Наприклад, родоначальники формалістичного розуміння тропу (зокрема метафори як прийому прикраси) – античні теоретики висловлювали міркували, що метафоризація є органічною властивістю людської психіки взагалі, зокрема й художнього мислення [3, с. 192].

Із семантичним розвитком метафора перетворилася на абстрактне поняття, стала одиницею номінації та втратила стилістико-експресивну виразність. Але усі сучасні дослідження цієї фігури спиралися на фундаментальне положення Аристотеля про метафоричний перенос. Перш за все, метафора – це семантичний процес з певними стадіями розгортання, початковими, проміжними і кінцевими

результатами. Тому, цей троп є динамічним (процес утворення мовної метафори) та статичним (кінцевий результат процесу метафоризації).

Давньогрецьким вченим класифіковано метафору як скорочене порівняння. Проте варто зважати, що творення тропа еволюціонувало, оскільки процес образного мислення розвивався безперервно. Тому, метафорична асоціативність була простішою, явнішою, безпосереднішою, зовнішньою, як наслідок, торувала шляхи складнішим метафорам. Згодом, тропи стали звичними та усталеними, виникли нові поглиблені асоціації.

За Аристотелем метафора у широкому розумінні – це «перенесення», яке включає гіперболу, синекдоху та метонімію, це певна художня необхідність. Аристотель підкреслює значення метафори для конкретності зображення і наочності, та відзначає, що створення вправних метафор є ознакою таланту, так як «не можна навчитися в інших, а треба самому вміти підмічати подібність в природі» майстерним метафорам. Вчений визначив метафору душею будь-якого образу: як порівняння, так і гіперболи.

Квінтіліан теж наголосив, що найкращими епітетами є такі, основою яких є метафора, тому що вона збагачує значення. Вчений продовжив та поглибив розуміння тропів Аристотелем, і відзначив, що метафоричний образ виразніший, аніж те поняття, яке він заміняє. За твердженням Цицерона, нема більш блискучого тропа, що надає мові більшої кількості яскравих образів, чим метафора [12, с. 101–103].

Реалізація метафори відбувається у мовленні як мовленнєвого явища, яке вперше було вивчено в риториці та розглядалось у вигляді відхилення від норми та перенесення назви одного предмету на інший. Головна мета метафори у риториці – прикрасити мовлення та здійснити вплив на слухача і переконати його, тобто у прагматичній функції.

Згодом метафору вивчали у контексті стилістики – до образного мовлення, тобто у образній функції. Метафора є мовленнєвим, індивідуально реалізованим прийомом мовця чи письменника, який він застосовує з дотриманням певної фігури

і використання певних мовних засобів, оскільки метафора функціонує саме у мовленні. Мовлення є індивідуальним, і це підтверджується дослідженнями мовлення і мови відомих науковців – швейцарського мовознавця Ф. де Соссюра та німецького вченого Вільгельма Гумбольдта, які більш чітко розрізнили і визначили ці два поняття, що залежать від мови мовців, згідно яких мовлення містить індивідуальні комбінації і акти фонації – реалізації акустичних образів, необхідні для здійснення таких комбінацій [7, с. 37–39].

Вивчення мови та мовлення продовжив Ш. Баллі, який зробив важливий внесок у виникнення та розвиток образного мовлення. Щоразу, коли визначється походження образу, людина стикається із обмеженістю людського розуму чи однією із необхідностей, яким підкоряється мовленнєва діяльність людини. Найбільшою недосконалістю людського розуму є його нездібність до абсолютної абстракції та неможливість виділити чисте поняття і сприйняти ідею поза будь-яким зв'язком із конкретною дійсністю. Абстрактні поняття уподібнюються людиною предметам чуттєвого світу, тому що для неї це є єдиним способом пізнати та ознайомити з ними інших. На думку автора, таким є походження метафори: «метафора – це не що інше, як порівняння, в якому розум під впливом тенденції зближувати абстрактне поняття і конкретний предмет поєднує їх в одному слові» [6, с. 200].

Такі зближення переважно ґрунтовані на нечітких аналогіях, часто абсолютно нелогічних; але досить зрозуміло вони показують, що ж саме привертає увагу людини у зовнішньому світі та у яких образах малюється йому образ, який його розум не здатен осягнути у суто абстрактній формі. Таке визначення метафори стверджує, що метафора є результатом процесу образного мислення мовця, що поєднує різноманітні поняття за асоціацією і аналогією у одному мовленнєвому акті.

Поступово з вивченням метафори у риторичі, лінгвістиці та стилістиці, її дослідження поширилось в ті галузі знань, які займаються проблемами мислення, пізнання, свідомості та концептуальних систем. Існує тенденція до розширеного

терміну – метафора. Цим поняттям називають не лише будь-який спосіб образного вираження змісту, що існує у художньому тексті, але й у сфері образотворчого мистецтва: театрі, кінематографі й живописі. Нині метафорою є не лише стилістичний прийом, а й символ в мистецтві, що може бути невербальним.

В зв'язку з тим, що метафора виникає через образне мислення, як вбуло зазначено, різні філософи розглядали її роль у мові, мовленні і мисленні у цілому. Раціоналістичні й позитивістські погляди мислителів, прибічників логічного аналізу стверджують, що метафора у вираженні змісту є непотрібною і, навіть, зайвою, тому що їй притаманне неточне та розмите уявлення про предмет, саме тому варто вживати слова лише у їхньому прямому значенні. У романтичних поглядах філософів метафора – це єдиний спосіб вираження думки, визначення об'єктів високого ступеня абстракції і взагалі, навіть, мислення. Пізнання, на їх думку, – метафоричне, а метафора є невід'ємною складовою мови, мовлення та мислення.

Хосе Ортега-і-Гассет надавав метафорі саме таке важливе значення: «Від наших уявлень про свідомість залежить наша концепція світу, а вона в свою чергу визначає нашу мораль, нашу політику, наше мистецтво. Виходить, що вся величезна споруда Всесвіту, сповнена життя, лежить на крихтньому та легкому тільці метафори» [6, с. 200–210]. Такі абсолютно протилежні позиції здаються надто категоричними. Справді, точність вираження думки є необхідною в комунікативному процесі, і, навіть, в науково-технічному, проте не варто виключати метафору з мовлення, та одночасно неможливо вважати цю фігуру єдиним способом пізнання. Висловлювання Х. Ортега-і-Гассета стосується також метафоричного мислення.

Науковець розрізняв ці дві метафори за *такими функціями*, що вони виконують (Рис.1.1):

1) дає найменування новим поняттям, які складно пояснити словами в прямому значенні у результаті перенесення завдяки певним ознакам (у вузькому сенсі).

2) слугує мисленню, допомагає придумати та назвати об'єкт так, щоб він був зрозумілим для інших.



Рис. 1.1 Функції метафор за Х. Ортега-і-Гассета.

Друга функція стосується, на нашу думку, саме метафоричного мислення – метафори у широкому розумінні, її починають розглядати як спосіб пізнання та мислення. Важливу роль в мові відіграють ключові метафори, які проводять аналогії і будують асоціації між різними системами понять.

Колись ключові метафори використовували переважно культурологи при вивченні національних картин світу, нині їх використовують спеціалісти із психології мислення і методології науки.

Ця проблема стала досліджена М. Джонсоном і Дж. Лакоффом, які зазначали, що метафору застосовують не лише у мовленні, а й самі процеси мислення людини – «метафоричні», вчені стверджували, що понятійна система людини упорядкована та визначена метафорично. Мовні вирази як метафори стають можливі саме тому, що у поняттєвій системі людини існують метафори. [22, с. 200–201]

М. Джонсон і Дж. Лакофф ввели і обґрунтували термін «поняттєва метафора» чи «концептуальна метафора». Кожен наш день супроводжують концептуальні метафори у мові і мовленні, мисленні й діях, які стоять на перетині знань однієї концептуальної області й іншої. Концептуальна метафора переосмислює явища

одного роду в поняттях явищ іншого роду та утворюється у результаті метафоричного мислення [24, с. 171–172].

Дослідник І. В. Арнольд визначив, що метафора є «прихованим порівняння, що здійснюється шляхом використання назви одного предмета стосовно іншого, і яке виявляє таким чином певну ознаку другого». Використання метафори в публіцистичних матеріалах допомагає приваблювати увагу читача і викликає в нього позитивні емоції, а також економить мову, називає поняття чи дію точніше [12, с. 100–110].

Метафора, у своєму розумінні, пронизує мову та мислення, знаходячи своє відображення у різних текстах різних стилів і жанрів. Ці метафоричні процеси не лише допомагають у розумінні та номінації, але й сприяють розвитку семантики в контексті вивчення значень слів і фраз. Це веде до виникнення нових концепцій, виразів та мовних зворотів, що в результаті стають загальноприйнятими в мові.

Справді, усвідомлення метафоричного характеру виразів або словосполучень дуже рідко зустрічається у повсякденному мовленні. Часто метафори, які лягли в основу виникнення тих чи інших виразів, стають невловимими в нашому мисленні, а їх значення стають такими ж звичними, як самі слова. Отже, у текстах різних функціональних стилів концептуальні метафори не так часто виявляються, оскільки ці перенесення понять та слів відбулися ще на етапі формування поняття чи терміна.

М. Джонсон і Дж. Лакофф пропонують такий приклад концептуальної метафори: – «*THE ARGUMENT IS WAR*» чи – «*СУПЕРЕЧКА – ЦЕ ВІЙНА*». Бачимо, що концепту – «*СУПЕРЕЧКА*» характерна лексика для опису війни:

– «I've never won an argument with him» – «Я ніколи не перемагав в суперечці з ним»,

– «If you use that strategy, he'll wipe you out» – «Якщо ви будете дотримуватись цієї стратегії, він вас знищить».

У цьому прикладі вжито концептуальні метафори, і це підтверджує їх вживаність щодня незалежно від стилю [24, с. 173].

Мовна і мовленнєва одиниця у вигляді метафори виконує кілька різних функцій, та залежно від них її розглядають як стилістичний прийом чи спосіб образного вираження змісту, а також як спосіб пізнання і номінації нових понять чи спосіб мислення.

Проте, у мовознавчому і стилістичному аспектах метафора цікава більш як мовленнєве явище, і насправді існує у мисленні та мові. Дана фігура поєднує мову, мовлення та мислення, які тісно взаємодіють і не розглядаються окремо. Метафору породжує метафоричне мислення у мовленні, при використанні вже існуючих мовних засобів і створенні нових мовних засобів, що, по суті, перетворюються у метафори в мові.

1.2. Роль метафори у мовному аспекті

Метафора – це не лише ресурс образного (поетичного) мовлення, а й джерело нових значень слів, що виконують описову і номінативну функції, яке закріплюється за індивідом в якості його назв. В даному випадку метафоризація може призвести до заміщення одного значення іншим [20, с. 226].

Цей троп необхідний для фіксації знань, особливо у випадках, де у реальності немає загальноприйнятого чи хоча б значення, яке влаштувало б автора. Таку метафору використовують з метою створення найменування реалії або явища і цю функцію метафори називають **номінативною**.

Номінація окремої людини як одиниці соціуму пов'язана в основному з конкретизацією професійних обов'язків, положення в робочому колективі, соціального статусу і майнового положення особи (*seagull manager* – менеджер, який час від часу приходить в офіс і налагоджує роботу; *fat cat* – керівник компанії з дуже високим окладом, *marzipan layer* – брокери на біржі, що обіймають керівні посади слідом за партнерами). Регулярніше іменуються багаті, успішні і впливові люди. З одного боку, ці номінації характеризують бажання досягти успіху і добробуту. З іншого боку, номінації такого роду часто містять яскраво виражену негативну оцінку.

Ще одна функція – це **комунікативна**, яка передбачає передачу інформації. Ця функція означає, що метафора дозволяє представляти інформацію адресату у короткій і доступній формі, передати інформацію у багатьох випадках, яку автор через певні причини вважає за потрібне не зазначити прямо.

Виділяють **популяризаторську функцію**, яка є різновидом комунікативної функції. Ця функція означає, що метафора дозволяє у доступній формі передати складну ідею для слабо підготовленого адресата.

Прагматична функція дозволяє впливати метафорі на адресата, яка є сильним засобом формування потрібного емоційного стану.

Наука визначає метафору не лише найменуванням. Більш суттєвою функцією метафори в пізнанні є те, що метафора є важливим засобом мислення і формою наукового міркування. Ось чому залучення науковцями метафори в процес наукового пізнання видається природним та немінучим [4, с. 215–216].

Інструментальна функція полягає у тому, що метафора допомагає суб'єкту думати та формувати уявлення про світ.

Зображальна функція полягає у тому, що метафора робить повідомлення образнішим, яскравішим і важливішим. В публіцистичних текстах метафоричне слововживання вважається закономірним, оскільки на сторінках журналів і газет метафора – це характерний засіб текстової експресії.

Когнітивна функція у сучасній лінгвістиці проявляється в тому, що метафоричне мислення розглядають як не менш значне, аніж раціональне мислення. Відповідно метафору трактуєть як основну ментальну операцію, спосіб пізнання й категоризації світу. У процесі мислення відіграє не меншу роль аналогія, чим нормалізування процедури мислення раціонального. Людина часто намагається використати для розуміння елементи певної зрозумілої і знайомої сфери, звертаючись до чогось нового, складного. З використанням метафоричного моделювання політичної сфери, що відрізняється складністю і високим ступенем абстракції, часто використовують простіші образи тих сфер, що нам більш знайомі [4, с. 215–216].

Метафора – це особливий спосіб міркування, метафоричні образи уже є це особливого роду схеми, за якими людина мислить і діє та які є закладеними в інтелектуальній системі людини.

Гіпотетична функція полягає у тому, що метафора дозволяє представити те, що не є до кінця усвідомленим, створити припущення про об'єкт.

Функція моделювання проявляється в тому, що метафора створює певну модель світу та досліджує взаємозв'язок його елементів. Приклад метафори all-European house показує взаємозв'язки, що мали б бути між усіма європейськими країнами.

Естетична функція є основною для художнього дискурсу і дуже важливою у політичній сфері. Образна форма приваблює увагу слухача та може робити повідомлення дієвішим. Часто пишноту метафоричної форми сприймають як ознаку глибокої точності висловлювання. Через це часто роль красивої мовленнєвої форми нагадує роль гарної упаковки товару: не гарантує якість, але є досить важливою для успішної реалізації продукту.

Евфемістична функція допомагає через метафору передати інформацію, яка автором через певні причини не зазначена [4, с. 215–216].

На погляд О. А. Потебні, **метафоризація** – це загальний закон розвитку мови, його постійний семантичний рух: «якщо під метафоричністю мови розуміти ту його властивість, за якою будь-яке подальше значення може створитися не інакше, як за допомогою відмінного від нього передування, через що з обмеженого числа відносно елементарних слів може створитися нескінченна безліч похідних, то метафоричність є повсякчасною властивістю мови, і перекладати ми можемо тільки з метафори на метафору» [3, с. 90–91].

Схоже широке тлумачення метафори містить дослідження В. Г. Гака, який стверджує, що «метафора – універсальне явище в мові. Її універсальність виявляється в просторі і в часі, в структурі мови й у функціонуванні. Вона властива всім мовам й у всі епохи; вона охоплює різні аспекти мови і виявляється у всіх його функціональних різновидах» [3, с. 91–92].

Звісно, універсальність метафори у різних типах комунікації зумовлена характером пізнання та розумової діяльності у цілому, перш за все, та усвідомленням відносності людських думок та знання. На погляд Г. Г. Кулієва, людина постійно пристосовується до умов, які змінюються під час пізнавальної діяльності, при цьому «мова як постійний процес переконструювання семантичного поля (матриці значень) забезпечує нас метафорами, необхідними для засвоєння потоку нової інформації» [3, с. 91–92].

Таким чином, появу метафор у мові науки зумовила головна мовна функція, а механізм метафоризації закладений в природі мови, відповідно. Але, на нашу думку, наукову метафоризацію можна визначити точніше як виробництво нових значень, а не як використання. В такому розумінні метафора як фігура не несе ніякого нового змісту, а породжує його.

Іноді метафору вживають з метою впливу на емоційно-вольову сферу адресата чи створення відповідного ставлення до певної реальності.

За М. Джонсоном та Дж. Лакоффом метафори чи поняттєві метафори у мові є мовними виразами, що виникли через метафоричне мислення і укорінилися у мові як сталі вирази і словосполучення [24, с. 175–176].

Отже, завдяки метафорі слова набувають нового лексико-семантичного значення, і це дає розвиток мові. Роль метафори у мові і мовленні є значною, зокрема стосовно всіх абстрактних понять і явищ, тому що їх важко пояснити словами у прямому значенні. Вона утворює синонімію і полісемію, створює нові лексичні та фразеологічні конструкції, розвиває системи термінології і емоційно-експресивної лексики. Без метафори не було б предикатів широкої сполучуваності, таких як предикати руху «іти», «летіти» тощо; слів на позначення абстрактних понять, які не можливо побачити або відчутти; багатозначних слів і т.д. Величезну роль метафора відіграє у мові і мовленні, виконуючи пояснювальну, номінативну, семантичну, емоційно- оцінну і прагматичну функції [24, с. 175–176].

Отже, в дослідженнях вітчизняних і зарубіжних вчених метафора посідає провідне місце, науковці переконані, що за різних підходів до дослідження

метафори, вона функціонує у мові будь-якого стилю і жанру. Метафора дає найменування новим поняттям, що складно пояснити словами в прямому значенні та допомагає не лише назвати об'єкт так, щоб він став зрозумілішим для інших, а й поєднати подібність властивостей семантичних референтів з несхожістю між ними, із створеним новим змістом.

Метафора є стилістичним прийомом або способом образного вираження змісту з метою посилення образно-виразної функції мовлення. Ця фігура відіграє велику роль у мові і мовленні, так як виконує пояснювальну, номінативну, семантичну, емоційно-оцінну і прагматичну функції.

1.3. Класифікація метафор

Як ми дослідили, метафоричний процес трактують різні науковці по-різному. Тому, чим більше думок, тим більше класифікацій метафор пропонують дослідники. Наприклад, за класифікацією Н. Д. Арутюнової [16, с. 137], метафори поділяють на такі:

1. **Номінативна**, яка полягає в заміні одного дескриптивного значення іншим та омонімії, що служить джерелом.

2. **Образна**, яка розвиває фігуральні значення та синонімічні засоби мови.

3. **Когнітивна**, що виникає в результаті зрушення у сполучуваності предикатних слів (перенесення значення) та яка створює полісемію.

4. **Генералізована** (є кінцевим результатом когнітивної метафори), яка стирає в лексичному значенні слова межі між логічними порядками та стимулюючим виникненням логічної полісемії.

Проте, виділяють й інші погляди щодо класифікації метафор. Зокрема, М. Джонсон та Дж. Лакофф виділили два типи метафор за часом і простором:

– онтологічна, яка дозволяє бачити дії, події, емоції, ідеї як якусь субстанцію;

– орієнтована, чи орієнтаційна, яка не визначає один концепт в термінах іншого, проте організовує всю систему концептів відносно один до одного [24, с. 176].

Згідно класифікації Р. Ван ден Брока, вживаними у перекладознавстві вважають лексичну метафору, образ якої стерся, конвенційну, закріплену в літературному процесі й індивідуальну, авторську метафору.

За специфікою культури Н. Стіенстра класифікує метафори на такі види: універсальна, яка притаманна декільком культурам і культуро-специфічна. Дослідниця аргументує це тим, що у людському досвіді багато-що є універсальним чи, щонайменш, притаманним багатьом культурам та, внаслідок чого, часто не самі концептуальні метафори залежать від культури, а більше мовна реалізація [9, с. 21–36].

Так метафори можуть бути подібні за ознаками:

1. За функцією: *great engines turn on a little pin, fast a rivet*;
2. За формою: *eye of potato* (вічко картоплі), *head of wheat* (колосок пшениці);
3. За розміщенням у просторі: *close as the grain of an oak, to go downhill* (погіршення економічного становища);
4. За розміром, кількістю: *square peg in a round hole, fits to a T, houses with high foreheads* (будинки з високими підмурівками);
5. За міцністю: *a hard nut to crack* (міцний горішок);
6. За кольором: *dark thoughts* (похмурі думки), *a black rage* (чорна лють), *true blue ill never stain* (betray), *black as a tinker's pot*;
7. За ступенем цінності: *hard with hard never made good wall, strong as a yak*;
8. За враженням, що його сприяє предмет: *great weights hang on thin wires, time is a file that wears and makes no noise*;
9. За звучанням: *butt-shut, a voice like old files in a bucket, steady as a stithy*.

За ознакою стилістичного забарвлення розрізняють такі метафори:

1. **Образні індивідуально-авторські:** *he is a bad bobbin* (worse than most), *in the cloth market* (in bed), *mad as a weaver* (crazy with anger), *neither side nor selvedge* (to be in debt and difficulties), *nick the thread* (put an end to life), *put a loop in one's life* (to make a new start), *you may be a wise man, though you can't make a watch* (no one can be skilled in everything), *there is no wool so white but a dye can make it black* (no one is incorruptible).

2. **Образні загальномовні метафори:** *be on the right rail, go like a train, kick the tyres* (to make a quick inspection), *have the oil-bottle in one's pocket, light at the end of the tunnel, put on 'hold'* (to delay launching), *screw the nut, step on the gas* (hurry up), *recharge the batteries* (to rest).

3. **Сухі (стерті, мертві) метафори:** *an old woman's rock staff* (fanciful superstition), *he's gotten noweft in him* (no energy), *hop the last rattler* (to die), *thrum-head* (a fool), *dying scarlet* (heavy drinking), *linsey-wolsey* (confused nonsense in talk), *that's won't wash* (unacceptable). Такі метафори є прямими назвами означуваних ними предметів, дій, якостей, і втратили образність та виконують суто номінативну функцію.

Стерті метафори – це такі фігури, що вже є не засобом створення образності, а джерелом виникнення нових лексичних значень, наприклад одним із чинників розвитку багатозначності. Ці метафори є загальномовними, але такими, що не втратили своєї образності та емоційності: *a rule of thumb* (a practical method), *boiled to rags* (much overcooked), *red flannel* (tongue), *washed out* (pale).

Наступна класифікація метафор виділяє такі їх види:

Абсолютні: між предметом та метафорою немає зв'язку: *We faced a scallywag of tasks. I am the dogend of every day.* Ці метафори показують розчарування, невпевненість або збентеження і відомі як паралогічні метафори або анти метафори: *come apart at the seams* (lose one's temper), *gripped at the knickers* (to be nervously tense).

Прості: мають певний зв'язок між предметом і метафоричним засобом вираження й поширення думки. В ній когнітивні зусилля є відносно малими, щоб

зрозуміти автора або оратора. Такі метафори є протилежними складним і складеним метафорам: *Cool down!* (cool = temperature) *He was mad.* (mad = anger) *I'll chew on it.* (chew = think), *a strawberry mark* (a birthmark).

Складні: прості метафори базується на другорядних метафоричних елементах: *They stood alone, frozen statues on the plain. That lends weight to the argument. The ball happily danced into the net.* Такі метафори з додатковим значенням стимулюють людей більше думати та вражають лінгвістичними здібностями авторів. Часом складні метафори викликають плутанину: *poison the wells* (to spoil things at the source), *my belly cries cupboard* (to be hungry).

Складені, які перешкоджають слухачеві у вигляді прикметників, прислівників: *Thick, primal, blind fog descended before his eyes. She danced, a wild and gothic fairy.*

Активні – відносно нові, а тому, не є необхідними для усіх слухачів і читачів: *It's been a purple dinosaur of a day. You're looking pretty rabbit - what's up?* Такі метафори широко використовують у поезії і виступах, для спонукання слухача уважно слухати. При неспівпадінні слів за їх значенням, людина напружує мислення, щоб зрозуміти їх. Ці метафори також відомі як живі метафори: *no lock will hold upon the power of gold* (bribery), *drain pipes* (tight-fitting trousers).

Пасивні: зв'язок між засобом вираження і поширенням думок й предметом є нечітким: *He was rattled.* (Why? By what or whom?). *I was lost in thought.* (How?) *She flew at him.* (Why? In anger? Love?) Такі метафори можуть утворюватись у незакінчених реченнях чи скорочених: *pea-swad days* (the time of youth).

Мертві як такі, що «більше не працюють» як метафора, і стають простим словом з елементарним функціональним значенням: слово *'fabulous'* означало *'fable'*, але, як і багато інших прикметників втратило своє значення та вже означає *'good'*: *Mind you own knitting* (mind your own business), *buttons and button-holes* (entirely), *hook and eye* (arm in arm), *borrowed garments never fit* (plagiarism).

Застарілі: непродуктивні у нових умовах мислення, тому виходять з загального вжитку. Це кліше, у деякій мірі: *New era business is a whole different ball game.*

Приховані: предмет повністю неописаний, але здогадки про нього виникають з контексту речення: *Roasting today! She had the screaming. We were drinking the white. Out at elbows (shabby). Suits her down to the ground (completely), put beans up one's nose (to act deceptively).*

Поширені: центральний предмет, наприклад, як головний засіб вираження думок у поезії, використовують їх повторно та у різних формах: *All the world's a stage and men and women merely players.* Такі метафори ще іноді називають химерними: *cut the melon (settle an argument), until the pips squeak (up to the point).*

Змішані: це внутрішньо непослідовні метафори, які завжди мають зв'язок між собою, хоча він незначний та невідповідний: *He often shot his mouth off in the dark. It was playing with fire in the belly.* Такі метафори є результатом того, що ми хочемо бути детальними у розмові і, можливо, є легковажними у виборі метафори. З цих прикладів бачимо, що результат виходить комічним і це дає можливість використати гумор для навмисного ефекту: *overegg the pudding (to exaggerate), has no milk in his cocoanut (to be crazy).*

Метафори вперше були описані Пабло Лопесом і є формами метафори і надають ефект ще більшої новизни та, можливо, інтересу оскільки метафори є чіткими і широкими для розуміння у випадку коли метафори застосовують для новизни, введення інтересу і роз'яснення на письмі або у розмові: *Noisy twinkling in the night, the shares blew hypnotic shards of brilliance down on the hopeful investors. (Share price movement as a sky rocket firework). Painting hard, he hand-braked the corner, power-sliding into the doorway. (Running as driving).*

Автором англійського підручника "Laser" Стівом Тейлор-Новлесом було розроблено власну класифікацію метафор під назвою "Magic metaphors". Дослідник класифікував метафори у групи за тематиками їх первинного значення.

До прикладу, метафори із первинним значення таких тем, як життя, час, проблеми, температура тощо [15, с. 20].

1. С. Тейлор-Новлес вважав, що коли говорять про життя (life), вживають слова чи фрази, пов'язані із подорожами та поїздками (travel and journeys), а саме direction, arrive, step, go through, progress, pace: “You can never predict exactly which direction your life is going to take” [15, с. 21].

2. Під час розмови про час (time), часом вживають слова чи фрази, що пов'язані з грошима (money): save, spend, valuable, waste: “My time is very valuable” [15, с. 22].

3. При розмові про людей, часом використовують слова або фрази, які мають зв'язок із температурою – прикметники: *cool, cold-hearted, hot-tempered, icy, warm*. «temperature» має первинне значення і в переносному втрачає перший сенс та стає метафорою: “My father was a very warm kind man who would do anything for anybody” [15, с. 22–23].

4. Розмовляючи про думку (mind), думають про це, як про контейнер (container) або коробку – фрази *at the back of my mind filled with, an open mind, in your mind, out of my mind etc.* “I heard a song on the radio this morning and I can't get it out of my mind” [15, с. 23–24].

5. Під час розмови про проблеми (problems), вживають фрази і слова, що пов'язані з хворобою (illness): *headache, recover, unhealthy and get over*: “Trying to organize a wedding is a real headache” [15, с. 24–25].

6. Розмовляючи про опис (descriptions), вживають слова або фрази, що відносять до живопису (painting and drawing): *colorful, image, outline, picture*: “he was the image of his grandfather at the same year” [15, с. 25–26].

7. Розмовляючи про ідеї (ideas), вживають слова або фрази, що пов'язані з рослинами (plants): *fruitful, grow, roots*: “the idea of writing protest letters had its roots in a discussion we had in class” [15, с. 26–27].

Дослідником П. Ньюмарком виділено такі види метафори [14, с. 40–43]:

1. **Звичайна**, поле якої частково перетинається з метафорою-кліше, така метафора – це ефективний спосіб опису конкретного, чи абстрактного поняття, що надає емоційний вплив на читача та має активну естетичну функцію, на відміну від стертих метафор. Переклад цієї метафори часом створює для перекладача труднощі, оскільки вона може бути застарілою (прикладом є англійський вираз *“it’s raining cats and dogs”*) чи вживатися лише представниками певного конкретного соціального чи вікового класу. Ньюмарк не рекомендує вживати такі метафори, як *“he’s on the eve of getting married”* чи *“he’s a man of good apperance”* (застаріле). Кращим рішенням стане підібрати еквівалентну метафору з схожим словом в мові перекладу: *“to keep the pot boiling”* – одне із значень «заробляти собі на хліб». Цей метод ідеально підходить для простої метафори.

У перекладі розгорнутих метафор даний метод є менш універсальним (проте, часто може бути застосований у англо-німецьких перекладах). Алюзії і символи варто перекладати без змін, з тією умовою, що перекладені образи будуть правильно та повністю зрозумілими носіям мови.

На думку Ньюмарка, конотація образів тварин часто збігається у різних мовах світу. Проте, часом варто бути обережним, наприклад: дракон на Сході є священною шанованою істотою, у той час як на Заході дракон споконвіку був вбивцею та винуватцем асіх бід та нещасть. Часом у перекладі прислів’я чи приказки образ може також збігатися: *“all that glitters isn’t gold”* – «не все те золото, що блищить» [14, с. 39–40].

Проте, не завжди можна підібрати метафору, що буде створена на схожому образі. Наприклад, англійський вираз *“that upset the applecart”* міг би перекладатися як *«це засмутило всі (наші) плани»* чи *«це сплутало всі карти»*. У цьому прикладі бачимо, що образи оригінальної метафори і метафори у перекладі не збігаються, але загальний сенс та емоційний вплив у перекладі передані [14, с. 39–40].

Рівень еквівалентності в перекладі значно зростає, коли метафори ґрунтуються на схожих образах: *“he has all the cards”* – *«у нього всі козири на*

руках». Різницею тут є лише те, що метафора при перекладі може бути сильнішою чи, навпаки, слабкішою.

2. **Оригінальна**, тобто індивідуально-авторська метафора, яка використовується автором індивідуально та не поширена у повсякденному вживанні.

На думку П. Ньюмарка, таку метафору варто перекладати якнайближче до оригіналу, тому що вона:

- 1) відображає індивідуальний стиль та особистість автора;
- 2) сприяє збагаченню словникового запасу мови перекладу.

П. Ньюмарк вважає, що перекладати авторські метафори необхідно майже дослівно та зауважує, що варто максимально зберігати початкову форму цієї метафори, проте погоджується, що надмірне слідування оригіналу може внести дисбаланс у загальний стиль тексту [14, с. 40–41].

3. **Метафора-кліше**, яка дещо втратила свою естетичну складову та частіше використовуються лише у конотативній функції, з метою яснішого, часто, з більшою часткою емоцій, висловлення своєї думки.

4. **Адаптована**, тобто авторський метафоричний оказіоналізм; П. Ньюмарк у перекладі таких конструкцій рекомендує максимально «адаптувати» метафору іноземною мовою до носія мови перекладу. В перекладі цієї метафори перекладач має прагнути зберегти форму та зміст.

5. **Стерта**, фігуральний характер якої вже не відчувається і часто зустрічається в описі часу та простору, географічних об'єктів та в позначенні діяльності людей. Ними часто стають слова, що позначають природні явища, частини тіла, астрономічні абстрактні поняття. У англійській мові такими словами можуть стати: *“field”*, *“top”*, *“foot”*, *“mouth”*, *“arm”*, *“fall”*, *“rise”*. Перекладачі рідко зазнають труднощі в перекладі стертих метафор, як правило, проте проблема у тому, що не завжди цю метафору можна перекласти дослівно. Прикладом є англійський вислів *«field of human knowledge»*, якому відповідає українська метафора «область знання», а не «поле знання».

б. **Новітня**, тобто **метафоричний неологізм**, «анонімна» і широко поширена у мові оригіналу: “*with it / in it*” в значенні “*fashionable*”, “*pissed*” у значенні “*drunk*”. Деякі такі метафоричні неологізми можуть позначати нові поняття. Перекладаючи їх варто керуватися принципами перекладу неологізмів: “*Walkman*” – описовий переклад «*портативний плеєр*» чи “*head-hunter*”, увійшов до української мови як «*хедхантер*» - це фахівець із підбору персоналу.

Отже, критерії класифікації метафори визначаються своєрідністю планів змісту та виразу, а також залежністю від контексту і функціональною специфікою метафоричних знаків. Метафори можуть аналізуватись не лише за будь-яким одним, але й за різного роду комбінаціям розглянутих вище критеріїв.

Цей підхід дозволяє отримати більш повне та глибоке розуміння природи метафор в авіадискурсі та сприяє розкриттю їхньої функціональної значущості в конкретних ситуаціях. Детальний аналіз різноманітних комбінацій критеріїв дозволяє виявити та визначити особливості вживання метафор в авіаційному контексті, що в свою чергу розширює область застосування теоретичних концепцій до практичних завдань перекладу.

ВИСНОВКИ до РОЗДІЛУ 1

В цьому розділі ми розглянули визначальні риси метафори, навели традиційні класифікації, у основі яких лежать різні критерії виокремлення певних видів метафори, провели огляд концепцій, які розкривають сутність метафори, її функції в мові.

Наступним кроком у нашому дослідженні став аналіз функціонування різновидів метафори у науково-технічному, публіцистичному і художньому стилях, ми розкрили специфіку її використання і особливості відтворення.

Метафора відіграє велику роль у мові і мовленні, так як виконує пояснювальну, номінативну, семантичну, емоційно-оцінну і прагматичну функції.

Критерії класифікацій метафори визначаються своєрідністю планів змісту та виразу, а також залежністю від контексту і функціональною специфікою метафоричних знаків.

Основними властивостями метафори є її семантична двоплановість, образність, антропометричність. Семантична двоплановість формується завдяки участі двох денотатів у процесі метафоризації і розуміється як віднесеність лексичного значення метафоричного найменування до лексичних значень двох об'єктів. Цей термін відображає наявність у семантиці метафори двох планів – плану, пов'язаного з денотативним змістом слова, з його номінативним значенням, та плану, пов'язаного з асоціативно представленою мотивуючою ознакою.

Образність метафори – це її здатність через словесний образ представити фрагмент позамовної дійсності. Образність метафори пов'язана з особливим способом передачі змісту, коли предметно-понятійний план значення виражається у слові через призму асоціативно-образного плану його значення: уявлення про об'єкт, що називається, інтерпретується на основі уявлень про об'єкти, які уподібнюються до позначуваного. В основі образності лежать асоціативні зв'язки між предметами та їх властивостями за схожістю, тому образ є змістовно неоднозначним, що дозволяє по-різному інтерпретувати і осмислювати його.

Антропоцентризм метафори визначається участю людини у творенні та інтерпретації метафори. Творячи метафору, людина обирає слово-основу метафори і відповідні ознаки на основі власного досвіду, наявної системи уявлень та асоціацій.

У функціональних класифікаціях зазвичай виокремлюють такі типи метафори, як ідентифікуючу, предикативну, оцінну, оцінно-експресивну та образну. За приналежністю до частини мови і характером категоріальної семантики виокремлюють субстантивні предметні метафори, ад'єктивні і адвербіальні ознакові метафори, дієслівні процесуальні метафори.

Метафора у семіотичному відношенні постає як двостороння похідна одиниця, яка співвідноситься з її твірною одиницею, якою вважається порівняння. Порівняння і метафора є функціонально близькими, вони виконують функцію художнього опису об'єкта, пояснювальну, когнітивну або евристичну функції.

Крім того, метафори можна аналізувати не лише за будь-яким одним, але й за різного роду комбінаціям розглянутих критеріїв. Авторська метафора, яка відрізняється своєю новизною, несе у собі індивідуальний стиль автора, який містить оригінальну інформацію. Використовуючи назву предмета відносно іншого, автор підсилює експресивність в емоційність висловлювання. Через метафору автор підкреслює індивідуальність певного предмета, особи чи явища, передає їх неповторність через порівняння з іншими предметами, особами чи явищами за допомогою спільної ознаки чи сукупності ознак.

РОЗДІЛ 2. Специфіка використання метафор у науковому дискурсі

2.1. Поняття «науковий дискурс»

Швидкі темпи розвитку наукового знання та потреба у поширенні наукової інформації через різноманітні мови стимулюють вчених активніше досліджувати аспекти наукового стилю. До середини минулого століття вивчення наукового стилю, окрім термінологічних питань, не викликало значної зацікавленості серед вітчизняних лінгвістів.

Починаючи з 50-х років, спостерігається еманация досліджень, присвячених аналізу наукового викладу, його загальній структурі та жанрово-стильовій відмінності. Попередньо до теоретичних трудів, виділяються навчальні матеріали та методичні рекомендації, які спрямовані на вирішення питань, пов'язаних із фундаментальними рисами наукового стилю [16, с. 138].

У лінгвістичній академічній спільноті до цього моменту відсутня консенсусна думка щодо використання емоційно-оцінних засобів та різноманітних поетичних тропів у текстах наукового спрямування. Ця неоднозначність виникає через настанову науки на виявлення об'єктивності предмету, його відображення незалежно від людських почуттів та емоційних відчуттів.

Створення наукового стилю базується на логічній послідовності викладу, спрямованій на раціональне сприйняття замість емоційного аспекту та нахиленості до максимальної об'єктивності. У зв'язку з цим існує думка про те, що використання образності може ускладнити чіткість викладу та точність висвітлення наукових питань.

У зв'язку з цим у дослідженнях, присвячених проблемам наукового викладу, завжди існувало два погляди: традиційний, який трактує науковий стиль як безсторонній, безособовий, позбавлений емоційного навантаження і експресивних форм, та новаторський, прихильники якого вважають, що треба кардинально змінювати ставлення до наукового викладу, який обов'язково повинен мати ознаки

експресії, котра активізує увагу читача, зосереджує на суттєвих моментах змісту, полегшує засвоєння наукової думки [16, с. 140].

У другій половині ХХ століття, особливо у 50–60-х роках, розпочалася активна розробка мовностилістичних методів наукового викладу, спираючись на традиційний підхід. Основними рисами вважали безпристрасність, узагальненість та використання безособової форми. Образність, невласлива для наукового викладу, розглядалася як «негативна риса, що потенційно може відволікати від ходу мислення та призводити до нечіткості й розмитості формулювань» [19, с. 190].

Крім того, у теоретичних джерелах відзначається, що автори часто звертаються до порівнянь у наукових текстах у випадках, коли явище, яке описується, ще не має встановленого терміна в науці. «Нажаль, спостерігається тенденція в сучасних теоретичних джерелах, які спрямовані на формування наукового тексту, до відновлення традиційних підходів до наукового стилю, що є певною негативною тенденцією» [19, с. 191].

В авторитетних публікаціях висловлюється твердження, що мова наукової прози різко відрізняється від мови художньої літератури, і тому будь-які «лінгвістичні вишуканості», особисті почуття та емоції автора є неумісними у науковому творі. «Відсутність експресії у науковому тексті розглядається як позитивна характеристика чи ідеал, через що основною формою оцінки результатів досліджень стає лише констатація фактів» [19, с. 191–192].

Вважається, що такі однозначні тлумачення ускладнюють розвиток наукового стилю та закріплюють переконання щодо консервативності в підходах до створення наукового тексту. Найбільше це впливає на наукову літературу, створену авторами, яких теоретичні джерела переконують, що немає необхідності привертати увагу читача, використовувати образні засоби мови, такі як метафори, експресивні деталізації, елементи діалогу, або описувати шлях вченого до відкриття, адже достатньо представити лише сухий опис готових результатів.

Однак застосування різноманітних стилістичних прийомів, що ґрунтуються на образності, є абсолютно властивим для наукового тексту. Це пояснюється тим,

що, окрім пристремлення людини до об'єктивного відображення світу, для неї також характерна оцінна активність. У процесі обґрунтування положень та гіпотез, викладення наукових проблем та оцінки роботи колег вчений внесе власну суб'єктивно-емоційну оцінку. Отже, образність як вираз емоційно-оцінного аспекту свідомості не може бути повністю виключена з наукового викладу.

Цікаво, що, за спостереженнями дослідників-лінгвістів, «найяскравіша різниця між науковим стилем західних та вітчизняних учених — це те, що західні науковці активно використовують особові займенники, тобто пишуть» від першої особи», відкрито висловлюють власну думку, використовують особисті історії, у той час як вітчизняні вчені надають перевагу відстороненій манері викладу наукової інформації, посилено використовують пасивний стан і вживають так зване «ми скромності», навіть коли пишуть особисто від себе [19, с. 193–194].

Проте, у сучасній науковій літературі експресивно-емоційна функція все ж присутня і реалізується за допомогою таких засобів, як метафори, порівняння, повтори, експресивні уточнення, ремарки-вставки, спеціальні виділення окремих членів речення та зворотів, використання однорідних членів речення з метою виразності тощо. Використовуються в науковому викладі також засоби розмовної мови, навіть такі елементи прямої мови як імітація діалогу, питальні та окличні речення.

Загалом, теорія дискурсу у мовознавстві пов'язана з іменем французького вченого Е. Бенвеніста, котрий вперше запропонував визначення дискурсу як «будь-яке висловлювання, що зумовлює наявність комунікантів: адресата, адресанта, а також наміри адресанта певним чином впливати на свого співрозмовника [19, с. 194–195].

Тео ван Дейк розглядає дискурс як комунікативний акт, який відбувається між мовцем і слухачем у визначеному часовому та просторовому контексті. Ця подія обов'язково включає як вербальні, так і невербальні компоненти, оскільки вони представляють собою ментальні процеси, що неминуче виникають під час комунікації [19, с. 195–196].

У лінгвістиці XXI століття спостерігається різноманітність підходів та точок зору щодо тлумачення поняття «дискурс». У працях як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, дискурс традиційно розглядається як цілісний мовленнєвий конструкт, що насамперед виражає різноманітні когнітивні та комунікативні функції. Часто сам термін «дискурс» вважають синонімом реального використання мови, використовуючи його для опису тексту в конкретному комунікативному контексті.

На погляд І. Бехта, дискурс охоплює більший спектр значень, ніж просто текст. Він взаємодіє з категоріями логіки, психології, філософії та спрямований на людину, її досвід, знання, рівень інтелектуального розвитку та спосіб вираження знань про оточуючий світ. Дискурс часто тлумачиться як динамічна модель тексту, текстова комунікація, пов'язана з комунікативною діяльністю суб'єкта [6, с. 203].

Існують різні точки зору і підходи до класифікації дискурсу, серед яких однією із найбільш поширених є запропонована В. І. Карасиком класифікація, відповідно до якої виділяють два типи дискурсу:

- 1) персональний, орієнтований на міжособистісне спілкування;
- 2) інституційний, статусно-орієнтований [6, с. 205].

За словами ученого, в інституційному дискурсі взаємодія відбувається в рамках певних статусно-рольових відносин. Цей вид дискурсу передбачає професійне спілкування між особами відповідно до конкретних норм і виділяється за двома основними ознаками: метою спілкування та учасниками, які беруть у ньому участь.

Так, В. І. Карасик ідентифікує різні типи інституційного дискурсу, зокрема політичний, дипломатичний, адміністративний, юридичний, військовий, педагогічний, релігійний, містичний, медичний, діловий, рекламний, спортивний, науковий, сценічний і масово-інформаційний. Відзначається, що цей перелік може бути змінений або розширений через значні відмінності між різними суспільними інститутами, які можуть розглядатися як різні форми дискурсу [6, с. 205–206].

Термін «науковий дискурс» був введений в ужиток П. Бізелл у 1999 році на позначення поєднання ненаукового і наукового дискурсу. Дослідження наукового дискурсу має порівняно коротку історію. Учені зазначають, що науковий дискурс можна розглядати як особливий тип взаємодії, в основі якої лежать комунікативні стратегії і тактики, які використовує мовець задля впливу на свого адресата, і які відбивають як загальні типологічні, так і етноспецифічні особливості [6, с. 206–208].

Сучасний науковий дискурс відрізняється своєю соціальною обумовленістю, яка стає ключовим чинником у формуванні мовної структури цієї форми дискурсу. Крім того, останні дослідження підкреслюють особливу динаміку цього дискурсу, коли спостерігається відмова від стандартних фразеологізмів та активізація емоційного компоненту наукового дискурсу через використання різноманітних експресивних засобів. Ці зміни передусім зумовлені еволюцією у поведінці людей, що призводить до переосмислення традицій. Зміни у спілкуванні науковому середовищі виникають на тлі трансформацій у суспільстві. Серед головних причин цих змін можна відзначити персоніфікацію наукового дискурсу, його плюралізацію, а також появу нових форм наукової діяльності [6, с. 211–212].

Основними властивостями наукового дискурсу є:

- інтертекстуальність;
- діалогічність;
- прагматичність;
- жанрова варіативність.

Серед завдань наукового дискурсу відзначають:

- аналіз наукових проблем з метою аналізу та пояснення;
- передачу знань, результатів дослідження;
- поширення наукової та технічної інформації;
- дослідження наукової проблеми тощо.

Т. Маслова розглядає науковий дискурс як щось унікальне, яке відображає науковий текст у свідомості конкретної особи в конкретній ситуації та у певний

момент часу. Це означає, що сприйняття наукового тексту та спосіб його розуміння можуть залежати від особистих особливостей та контексту, у якому він сприймається.

Так, науковий дискурс — це науковий текст, розумний з урахуванням різноманітних комунікативних параметрів: задуму, концепції, мети комунікації, загального рівня знань учасників спілкування, суб'єкта мовлення, адресата та інших екстралінгвістичних аспектів (соціокультурних, прагматичних, історичних, когнітивних, психологічних) [6, с. 216–218].

Метою наукового дискурсу є повідомлення об'єктивної інформації, доведення істинності наукового знання, пояснення причини явищ, опис істотних ознак предмета наукового пізнання. Відповідно, серед специфічних рис наукових текстів є такі як:

- спосіб викладу (опис, розповідь, міркування);
- ступінь повноти викладу (стислість, скороченість, повнота, розгорнутість);
- рівень узагальнення в залежності від характеру адресата (вузькоспеціальні, широкоспеціальні, загальнонаукові, науковопопулярні тексти тощо) [6, с. 226–228].

2.2. Метафора як когнітивне явище

Для того, щоб проаналізувати терміни, засновані на принципі зсуву метафоричного значення, необхідно встановити теоретичну основу для вивчення метафори як когнітивного явища.

Опираючись на теорію метафор, запропоновану Лакоффом і Джонсоном метафора визначається як «пов'язане відображення в концептуальній системі» [24, с. 178–180].

Концептуальна метафора складається з об'єкту, джерела і відображення між ними. Автори також наголошують, що «Наша звичайна концептуальна система, в рамках якої ми думаємо і діємо, по своїй природі є принципово метафоричною» [24, с. 178–180].

Тендал і Гіббс, посилаючись на Лакоффа і Джонсона, стверджують що «метафора – це не просто фігура мови, а особливе психічне відображення і форма нервової співактивації, що впливає на те, як люди в повсякденному житті думають, обмірковують і уявляють». В той же час, абстрактні поняття найчастіше відображаються в мові метафор [22, с. 205–206].

Керуючись останніми даними в когнітивній лінгвістиці, в даній статті ми визначаємо метафору як важливий концептуальний інструмент, який полягає в структурному відображенні форми оригінальної концептуальної галузі в цільову концептуальну галузь. Використовуючи термінологію, запропоновану Річардсом, оригінальна концептуальна галузь в статті згадується як транспортний засіб, тоді як цільова концептуальна галузь згадується як рух. Чим більше можливостей транспортного засобу використовуються як рух в процесі метафоричного розширення значення, тим вища можливість того, що термін, створений засобом метафоричного зсуву значення, буде прозорим і зрозумілим для потенційних користувачів.

В технічних текстах терміни, створені на основі метафоричного розширення значення, далі називатимуться метафоричними термінами, можуть створити потенційні проблеми в передачі інформації, які викликані різними причинами, такими як: відсутність прозорості, внутрішньопредметна багатозначність, певні культурні асоціації, уособлені в значенні терміну [22, с. 207–208].

Як і будь-яка інша лексична одиниця, метафоричні терміни мають певний «потенціал значення», визначеного Олвудом як «вся інформація, для якої використовується слово, щоб передати її як на простому індивідуальному, так і на соціальному рівні мовній громаді». Потенціал значення метафоричних термінів є навіть більш багаторазовим, тобто інформація, що зберігається в них, надає

посилання не лише на численні поняття в спеціальних галузях, але також на культурні, історичні й іноді індивідуальні асоціації. Згідно Гарпі, терміни, засновані на метафорах, можуть «ефективно передавати найскладніші ідеї в простій, елегантній манері, що виходить за межі мови і культури».

Метафоричні терміни, незалежно від свого ступеня лексикалізації чи свого статусу/стану в рамках спеціалізованих словників (тобто створені для даного конкретного випадку, жаргонізми, професіоналізми, стандартизовані надходження), необхідно вивчати лише в контексті, для того, щоб усунути двозначність, спричинену полісемічністю своєї сутності. Амолд стверджує, що сьогодні «англійський словник, особливо та його частина, яка характеризується високим показником частотності і полісемії, є постійним джерелом для створення нових термінів. Постійний обмін елементами відбувається в обох напрямках» [22, с. 208–209].

З точки зору прагматичної теорії, значення кожної лексичної одиниці реалізується лише із певного контексту. Еванс вважає, що створення значення в контексті «не є нерозпакованою накопиченою інформацією, як допускалося в більш традиційних доповідях. Скоріше, це конструктивний процес, в якому інтеграція лексичних одиниць передбачає диференційний доступ до концептуальних знань, до яких лексичні суб'єкти дозволять собі потенційний доступ». Приймаючи цю точку зору, можна стверджувати, що значення будь-якого метафоричного терміну можна зрозуміти лише з контексту. Більш того, складні метафоричні терміни створюють свій власний внутрішній контекст [22, с. 209–210].

Внутрішній контекст терміну забезпечує безліч асоціацій, представлених в різноманітних компонентах значення, що передає ряд асоціативних значень при використанні терміну в зовнішньому контексті (контекст вживання). Метафоричний термін можна використовувати як в неметафоричному, так і в метафоричному сенсі, позначаючи окреме загальне чи спеціальне поняття, або викликаючи легко впізнавану, але обмежену кількість асоціацій (не-метафоричне

використання), чи спричиняти цілу систему багатошарових, навіть контрастних асоціацій (метафоричне використання).

Теорія метафоричної взаємодії, сформульована Річардсом в 1936, була удосконалена і видозмінена Блеком, який посилався на транспортний засіб, як на «систему загальноприйнятих асоціацій», стверджуючи, що транспортний засіб зазвичай, представляє систему асоціацій і пов'язаних між собою явищ, ніж окреме поняття. Це означає, що метафоричний термін формує складну систему загальних значень (як метафоричних, так і не-метафоричних) і споріднених значень (асоціативних, етимологічних, народних, культурних, історичних, і т.д.), які можуть бути викликані одночасно завдяки полісемії [4, с. 215].

Наприклад, термін (1) *beaver tail* може мати кілька значень. У біології це слово прямо вказує на *хвіст бобра*. А в обробній промисловості воно означає *передню рукоятку*. У сфері автомобільної промисловості цим терміном позначається *автоматичний причіп*, а в технічному контексті — *основний роз'єм*. У всіх цих випадках перенесення значення ґрунтується на схожості у зовнішньому вигляді, але у випадку з технікою можна помітити схожість у функціональному призначенні.

Асоціації, пов'язані з формою та рухами бобрового хвоста, вплинули на термін бобровий хвіст, створюючи внутрішній контекст терміну. У зовнішньому контексті галузь застосування визначатиме точне значення терміну і систему асоціацій, які він викликає.

Цікаво зазначити, що вказаний термін можна використовувати як компонент для більш складних поєднань.

Наприклад, в метеорології термін *beavertail* є частиною терміну (2) *beavertail antenna*, що означає *тип радіолокаційної антени, що формує промінь, який має більшу ширину по азимуту, ніж у висоту чи навпаки*. Метафоричний зсув значення виник на основі аналогії/подібності зовнішнього вигляду.

Метафоричні полісемія базується на видимому/очевидному чи невиразному/прихованому, але все ще на добре відомій і зрозумілій подібності між

двома поняттями, що належать до різних понятійних галузей (семантичної чи тематичної сфери). Гіббс стверджує, що «метафора відіграє величезну роль в розумінні окремих слів, особливо в осмисленні того, як одне слово може виражати безліч пов'язаних значень (так звана полісемія)». [22, с. 210].

Теммерман звертає увагу, що мова «<...> має схильність до збільшення полісемічного характеру лексичних одиниць <...>», таким чином, багатозначність розглядається як результат еволюції значення, в процесі якої багато термінів набули додаткових шарів значення. Зсув значення, заснований на метафорі, відбувається на основі подібності, приписуючи додаткове значення повсякденним об'єктам чи постійним явищам або опускаючи чи додаючи один із компонентів значення [4, с. 216].

Метафори роблять мову складнішою, і чим складнішою і більш символічною є метафора, тим більш полісемічною є її інтерпретація і тим складніше тлумачити її поза контекстом. Ця проблема особливо актуальна в термінології, де можливість численних інтерпретацій повинна бути обмежена настільки, наскільки це можливо.

Пустежовський розрізняє порівняльну полісемію, яка повністю залежить від контексту явища, яке можна розшифрувати в конкретній комунікативній обстановці (контекст ситуації), і додаткової полісемії, яка спирається в основному на фонові знання користувача.

Найбільш поширеним типом додаткової полісемії є метафорична полісемія, що «<...> утворюється в більшості випадків від метафори, як діахронічний процес <...>». Загалом, полісемія вважається діахронічним процесом. Наприклад, стверджує, що «<...> полісемія виявилася синхронічним результатом діахронічно підвищеною інформаційної щільності».

Отже, мова має тенденцію до збільшення полісемічності лексичних одиниць, частково через еволюцію значень, яка відбувається через метафори. До того ж, метафори роблять мову складнішою, а їх інтерпретація стає більш символічною і полісемічною, що може стати проблемою в термінології, де точність тлумачення

важлива. Але полісемія виникає як результат діяхронічних процесів, таких як еволюція мови та підвищена інформаційна щільність.

2.3. Підходи до визначення поняття «метафоричний термін»

Для того, щоб проаналізувати терміни, засновані на принципі зсуву метафоричного значення, необхідно встановити теоретичну основу для вивчення метафори як когнітивного явища.

Феноменом метафори вчені та мовознавці цікавляться вже давно, про це мовне явище було відомо ще з античних часів. Спочатку метафору розглядали як риторичний прийом чи мовний засіб, і в науковій літературі вона майже не зустрічалась. Вперше когнітивний підхід до вивчення метафори був запропонований Дж. Лаккофом та М. Джонсоном [24, с. 211].

Останнім часом все частіше метафору почали розглядати не як художній засіб, а як засіб номінації та вербалізований спосіб мислення. Дж. Лакофф, один із розробників концептуальної метафори вважав, що метафоричність не є перевагою чи недоліком мислення; це просто неминучість. Складні для розуміння поняття можуть бути краще осмислені за допомогою використання метафор.

Згідно з таким підходом метафору варто розглядати як ментальну дію, спосіб пізнання та осмислення навколишнього світу, а метафоричні терміни, як ті, що були створені шляхом метафоричного переосмислення лексичної одиниці. Таким чином, існує зв'язок між мовою і часом, а час метафорично концептуалізується у термінах, що описують простір. Такі метафори належать до конвенціональних, тобто тих, які ми використовуємо в повсякденному житті. Окрім конвенціональних, автори виділяють образні або творчі метафори, які застосовуються для опису нашого досвіду. Також автори виділяють орієнтаційні, онтологічні, структурні метафори, які слугують для створення подібностей у понятійній системі людини.

Згідно з С.В. Гриньов-Гриньовичем, більшу частину термінів складають саме ті терміни, що були утворені семантичним способом: за допомогою зміни значення слів, що раніше існували в мові [15, с. 21]. До такого способу можна віднести запозичення із загальноживаної лексики, які супроводжувались термінологізацією, розширенням та звуженням значення, і запозиченням термінів із інших терміносистем. Схожої думки притримувався і Т.Р. Кияк [15, с. 22], який наголошував, що хоч серед термінів і є повністю вигадані слова, більшість із них все ж були утворені на основі вже існуючої лексики.

О.О. Єфремов розглядає метафоричні терміни як важливий засіб фіксації проміжних знань, що допомагають у початковій номінації нових об'єктів чи процесів. Ці терміни дозволяють пояснити нове поняття через вже відому інформацію, об'єднуючи поняття, що позначені науковими термінами, з попереднім досвідом. Метафора, як термін, уявляється як повноцінний елемент, який об'єднує поняття в науковому тексті з попереднім досвідом. Образність наукової метафори обумовлена її стереотипністю, яка базується на візуальному образі, закріпленому за терміном під час метафоризації [15, с. 22–23].

На думку П. Рікера, «дар створення хороших метафор пов'язаний із здатністю бачити схожість. Більш того, яскравість метафор полягає в їх здатності «показувати» значення, яке вони виражають». Головним для П. Рікера є вивчення здатності метафори передавати нову дійсну інформацію. Істинність і достовірність знання про об'єкти дійсності при передачі в тексті засобами метафоризації досягається завдяки образності метафори. Саме образність метафори дає можливість передати значення певного поняття без зайвих лексем, адже метафори в різних сферах дозволяють здогадатись про значення невідомих термінів [13, с. 67–68].

Е. МакКормак також вважав, що в сучасній науці метафора відіграє роль конгнітивного механізму, який допомагає зрозуміти абстрактні поняття, які позначають терміни. На його думку, сама наука передбачає необхідність метафори, як містка, що пов'язує старі та нові значення слів, і з її допомогою можливе набуття

нових значень [13, с. 68–69]. У професійній сфері спілкування спеціалістів метафоричні терміни слугують інструментом вузьконаправленої комунікації.

Схожої думки притримувалась і О.С. Кубрякова, яка наголошувала, що нові назви створювались не лише для фіксації результатів пізнавальної та емоційної діяльності людини, але й для того, щоб поділитись цими результатами з рештою людей [17, с. 122].

Згідно теорії номінації С.Г. Дудецька називає основним принципом номінації терміна вибір провідної ознаки, яка лежить в основі його назви. Таким чином назва нового об'єкта полягає в характеристиці предмету чи процесу з точки зору характерних йому ознак. Вибір провідної ознаки пов'язаний і семантичним фоном, через те при номінації береться до уваги структура знань, що лежать за новим терміном. Така структура включає в себе знання про фрагмент світу, знання про ментальні форми його відображення в людській свідомості та про форми його відображення мовними засобами [7, с. 40].

За Н.С. Шарафутдиновою, термінологічна метафоризація – це семантичний спосіб номінації спеціального поняття на основі предметної, функціональної подібності чи подібності за ознакою наукового та повсякденного об'єктів, в основі якого лежить порівняння та зіставлення. Таким чином, розуміючи значення повсякденного слова, вчені можуть мати уявлення про новий об'єкт, і в ході подальшої пізнавальної діяльності скласти про нього наукове поняття. Таким чином, Л.А. Кричевька визначає метафоричний термін як перенесення номінації, що ґрунтується на асоціації за схожістю та виживається у спеціальній сфері [7, с. 41].

Б.Н. Головін вважає, що в основі метафор може лежати:

- подібність форми, функції, дії, яку виконує предмет;
- подібність звучання;
- подібність вражень, та асоціацій, породжених предметом [7, с. 41].

Дж. Лакофф та М. Джонсон [24, с. 180] також визначили структуру метафори, виокремивши 3 складники: сфера-джерело (source domain) та сфера-ціль (target domain), між якими відбувається проекція, або перенесення (mapping) (Рис.1.2).

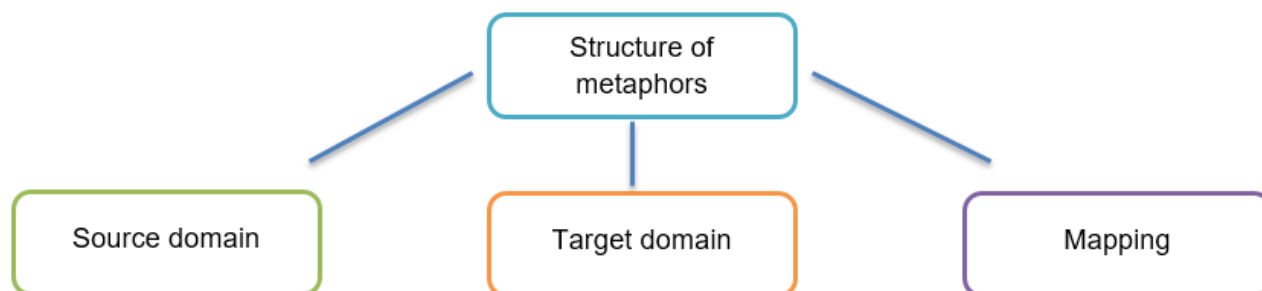


Рис.2.3 Структура метафор за Дж. Лакоффом та М. Джонсоном

Таким чином ми можемо стверджувати, метафоричні терміни утворюються шляхом перенесення значення назв побутових та повсякденних об'єктів, на основі асоціацій з певними їхніми характеристиками і функціями. Слугують такі терміни для полегшення розуміння та інтерпретації нових понять.

2.4. Принципи класифікації метафоричних термінів англійської фахової мови

На сьогодні не існує єдиної класифікації метафоричних термінів, адже це дуже різнобічне поняття, яке можна характеризувати за різними ознаками та з різних точок зору, зокрема з морфологічної точки зору, за походженням, моделлю творення, функцією, яку вони відіграють, способом перекладу та ступенем відповідності перекладу в різних мовах.

В корені морфологічної класифікації лежить частиномовна приналежність метафорично вживаного слова. Морфологічна класифікація англійських метафоричних термінів англійської фахової мови базується на класифікації запропонованій Т.Р. Кияком та З.Б. Куделько, які, з точки зору структури терміна, розділяють терміни таким чином:

- 1) терміни-кореневі слова;
- 2) похідну лексику;
- 3) терміни-складні слова;

- 4) терміни-словосполучення;
- 5) терміни-аббревіатури;
- 6) літерні умовні позначення, символи та номенклатури [17, с. 122].

Т.М. Галай, аналізуючи термінологію геологічної лексики, беручи за основу вищенаведену класифікацію, поділяє метафоричні терміни з морфологічної точки зору за кількістю слів-компонентів та частинами мови, що входять до їхнього складу, на:

- 1) терміни однослова (іменникові, прикметникові та дієслівні метафори);
- 2) однослівні терміни-композиції (**NN** – *woolpack*, через дефіс: **N-N** – *rabbit-eye*, **N's-N** – *tiger's eye*, через дефіс із єднальним сполучником: **N-and-N** – *salt-and-pepper*);
- 3) двослівні терміни (головний компонент що називає основне поняття, та залежний компонент, який вказує на його конкретніші ознаки. Основні моделі творення: **N+N** – *pencil cleavage*, **N+of+N** – *elbow of capture*, **N's+N** – *Pele's tears*, **(N+N)+N** – *hourglass valley*, **(N's+N)+N** – *bird's-foot delta*, **(A+A)+N** – *baldheaded anticline*, **(A-A)+N** – *thin-skinned structure*, **Adj+N** – *blind apex*);
- 4) Трикомпонентні терміни (**N+N+N**: *coon tail ore*, **(N+N)+N+N**: *piggyback thrust sequence*, **N+of+N+N**: *mother of pearl cloud*, **N+and+N+N**: *pillar and stall method*, **N's+N+N**: *pigeon's blood ruby*, **A+N+N**: *capillary moisture zone*, **V3+N+N**: *roofed mud crack*) [17, 123].

За моделлю творення Т. А. Ситникова поділяє метафоричні терміни в англійській мові на:

1. **Антропоморфні**, до яких відносяться терміни, що стосуються біологічних та психо-інтелектуальних характеристик людини і різних проявів її діяльності. До антропоморфних відносяться метафоричні терміни, що позначають професійні інструменти і дії, предмети щоденного вжитку, дії людини, соціальний статус, предмети та елементи одягу тощо.

2. **Неантропоморфні** позначають явища та предмети навколишнього середовища людини, такі як флора та фауна, природні явища, звуки, кольори та ін [17, 124].

В різних галузях науки та техніки в англійській та українській мовах спостерігаються різні семантичні групи метафоричних термінів. Основними з них є:

1) антропоморфні метафори: *eyehole* – вічко для спостереження; *mailer* – програма роботи з електронною поштою; *anvil face* – лицьовий бік ковадла; *pipe finger* – трубний палець; *jaw* – щелепа трубного ключа;

2) зооморфні: *alligator clip* – затискач типу «крокодил» (електротехнічний термін); *butterfly diagram* – метеликоподібна діаграма; *batwing sleeve* – рукав «крило кажана»; *worm* – черв'як, шнек, черв'ячний гвинт;

3) побутові метафори, які базуються на назвах предметів, що зустрічаються в повсякденному житті: *window* – вікно (комп'ютерний термін); *knot* – вузол (медичний термін); *bottleneck* – пляшкове горлечко (пристрій, програма або інший ресурс, які обмежують підвищення продуктивність системи); *annual rings* – річні кільця (ботанічний термін) [11, с. 127].

У мові науки та техніки, англійська та українська мови мають відмінні семантичні групи метафоричних термінів. Основні з них включають:

1. Антропоморфні метафори: Терміни, що позичають антропоморфні властивості для назв предметів або процесів. Наприклад: *eyehole* – вічко для спостереження; *mailer* – програма роботи з електронною поштою; *anvil face* – лицьовий бік ковадла; *pipe finger* – трубний палець; *jaw* – щелепа трубного ключа.

2. Зооморфні метафори: Терміни, що використовуються для опису предметів чи явищ за аналогією із звірями. Наприклад: *alligator clip* – затискач типу «крокодил» (електротехнічний термін); *butterfly diagram* – метеликоподібна діаграма; *batwing sleeve* – рукав «крило кажана»; *worm* – черв'як, шнек, черв'ячний гвинт.

3. Побутові метафори: Терміни, що базуються на назвах повсякденних предметів для пояснення технічних термінів чи понять. Наприклад: *window* – вікно (комп'ютерний термін); *knot* – вузол (медичний термін); *bottleneck* – пляшкове горлечко (пристрій, програма або інший ресурс, які обмежують підвищення продуктивності системи); *annual rings* – річні кільця (ботанічний термін).

Класифікуючи метафоричні терміни вчена Г. М. Дядюра виокремлює (див.Табл. 2.4):

- 1) номінативні
- 2) когнітивні
- 3) образні
- 4) концептуальні
- 5) безаналогійні

Таблиця 2.4

Класифікація метафоричних термінів за вченою Г. М. Дядурою

Види метафоричних термінів	Характеристика	Приклад з перекладом
1. Номінативні	терміни, які були утворені завдяки образному переосмисленню загальноновживаних слів	(3) <i>skin</i> – окалина, обшивка фюзеляжу літака <i>bubble sort</i> – бульбашкове сортування, (4) <i>tail</i> – хвостове оперення, хвостовий стабілізатор
2. Когнітивні	метафори, які описують явище за внутрішньою суттю або за подібністю процесів	<i>planetary model of atom</i> – планетарна модель атома, (5) <i>maintenance base</i> – база технічного обслуговування
3. Образні	метафори, які ґрунтуються на	<i>daisy wheel</i> – “ромашка” (принтера),

	простих аналогіях, в основі яких лежить зіставлення наукових понять зі звичайними речами	filter candle – “свічка” (фільтр у формі свічки з пористого скла для стерилізації розчинів ультрафільтрацією (6) <i>nose wheel</i> – носове колесо (шасі), (7) <i>blade</i> – лопать (повітряного гвинта)
4. Концептуальні	метафори, до яких відносяться терміни, утворені шляхом переосмислення термінів інших галузей; явище, яке формується не в мові, а в мисленні	(8) <i>virtual memory</i> – віртуальна пам’ять, (9) <i>digital dividends</i> – блага і вигоди від комп’ютеризації, (10) <i>winglet</i> – аеродинамічна кінцівка крила, (11) <i>power plant</i> – силова установка
5. Безаналогійні	образні одиниці образні одиниці наукового стилю, створені без участі аналогії	(12) <i>roll</i> – крен, (13) <i>amphibian</i> – гідролітак

До номінативних метафор відносять терміни, що були утворені шляхом образного переосмислення слів повсякденного вжитку. Такі метафори базуються на безумовних (забезпечується належна вмотивованість термінів), умовних та простих аналогіях.

Концептуальні метафори відображають утворення термінів через переосмислення концепцій із інших сфер знань. Це явище народжується не в мові, а в мисленні, коли людина використовує аналогії між різними сутностями природи, щоб розуміти одну ментальну концепцію через терміни, які походять з інших областей знань.

Когнітивні метафори характеризують явище не за зовнішніми ознаками, а за внутрішньою сутністю, за подібністю процесів. Вони є особливим прийомом мислення, засобом отримання нової інформації. Пізніше когнітивні метафори

можуть переходити в номінативні, якщо гіпотеза науковця підтвердилась і висунута ним метафора закріпилась за терміном, та образні, якщо аналогія, що лягла в основу метафори поверхнева.

Безаналогійні метафори в наукових текстах були утворені без зіставлення з іншими об'єктами, тому вони характеризуються невмотивованістю та умовністю.

Отже, узагальнюючи зазначене вище, варто відзначити, що метафоричні терміни, які утворилися шляхом метафоричного перенесення, тобто перенесення назви з одного предмета на інший на основі подібності, становлять для перекладача певну складність. Оскільки в мові перекладу метафоричні терміни часто не мають усталених лексичних еквівалентів, то вони виступають фактично семантичним новоутворенням [10, с. 39].

В. І. Карабан виокремлює три способи відтворення метафоричних способів:

1. метафоричним словом чи виразом у мові перекладу, що містить схожу образність;
2. метафоричним словом чи виразом, що містить інший характер образності;
3. словом, чи виразом, що передає лише денотативний зміст, при цьому образність не зберігається [8, с. 90–91].

О.О. Єфремов розділяє метафоричні терміни за джерелом творення на:

- 1) лексичні одиниці неспеціального різновиду мови;
- 2) нетерміни мови для спеціальних цілей;
- 3) терміни іншої мови для спеціальних цілей [11, с. 130–131].

Отже, різні мовознавці звертаються до різних принципів класифікації метафоричних термінів. Але будь-яка класифікація передбачає розгляд цього поняття під різними кутами і детальний аналіз його і в мові оригіналу, і в мові перекладу.

2.5. Особливості відтворення метафоричних термінів у науковому дискурсі

Використовуючи метафори в мові науки, інтерпретація наукового дискурсу стає легшою, і тому дозволяє розглянути це явище під кількома кутами і в порівнянні з іншими явищами дозволяє побачити динаміку їх розвитку. Метафора вводить в дію особливі сценарії, де відображається попередній досвід індивіда, який був отриманий в інших галузях знань. Тому, утворені нові фреймові зв'язки виконують велике евристичне навантаження. Така активізація подібних сценаріїв значно полегшує індивіду ідентифікацію об'єктів і ситуацій, а також створює можливість для прогнозу розвитку подій, полегшує розуміння внутрішніх зв'язків явищам.

Під час аналізу і порівняння різні наукові термінології можна повніше і конкретніше з'ясувати значення метафори при формуванні в становлення термінологічних систем, визначати загальне, окреме та специфічне в терміносистемах природних та гуманітарних наук.

Вивчення процесу породження наукових текстів та їх основних мовних одиниць засвідчує, що в основі такого процесу часто лежить механізм метафоризації.

До основних **стильових ознак** наукового стилю відносять такі:

- пояснення причинно-наслідкових відношень;
- узагальненість;
- ясність і об'єктивність викладу;
- логізована оцінність;
- абстрагованість;
- підкреслена логічність;
- однозначність і точність;
- переконливість;
- доказовість;
- аналіз;

- аргументація;
- синтез;
- висновки та ін [3, с. 91].

До ознак наукового тексту відносять:

- чітку, логічну структуру;
- проблемність;
- термінологічність;
- об'єктивність викладу;
- діалогічність;
- комунікативність;
- зв'язність;
- цілісність;
- членованість;
- гіпотетичність;
- інформаційну, логічну, емоційно-оцінну, спонукальну насиченість;
- завершеність тощо [3, с. 91].

Дані нормативні риси наукового стилю співвідносять із мовленнєвими вміннями дослідника, які є важливими у побудові наукового тексту.

Кожному підстилю та жанру із збереженням основних ознак характерні свої особливості використання мовних засобів. Науковому підстилю властиві інтернаціональні загальнонаукові терміни; науково-популярному – елементи художнього мовлення (порівняння, епітети, метафори), для зацікавлення читача; науково-навчальному – доступність викладу інформації, спрощеність системи доведень, програмність викладу матеріалу, спрямованість на активізацію мислення учня, поступове, послідовне уведення термінологічної лексики.

Теорія метафори містить достатньо підстав для розгляду її як одної із лінгвістичних універсалій та основного засобу формування наукового уявлення про реальну дійсність. Дослідник Ф. де Соссюр зазначає, що пошук загальних

закономірностей є високим боргом термінологів, з яких через чисту дедукцію можна отримати картину народження термінів-метафор [3, с. 92].

Велика кількість метафоричних термінів, з точки зору джерела метафоризації, з'являються завдяки екстралінгвістичним чинникам:

- розвитку комп'ютерних технологій;
- процесам глобалізації;
- орієнтації на західну економіку, ідеології та культурі.

У порівнянні з українською в англійській мові регулярніше використовують як джерело метафоризації лексику професійної, фінансової, економічної, політичної сфер (пор.: **bot herder** (букв.: паразитуючий пастух) «хакер, із злим наміром контролюючий велику кількість комп'ютерів, що несуть просочування інформації»; **designer drug** (букв.: дизайнер + наркотик) «копія забороненого наркотику, на яку не накладається заборона»; **designer baby** (букв.: дизайнерське немовля) «дитина, при зачатті якого проводили відбір генів»; **email bankruptcy** (букв.: пошта + банкрутство) «необхідність видалити всі повідомлення у зв'язку з тим, що електронний ящик переповнений»; **mining** (букв.: гірська промисловість) «дуже брудний, жахливий»; **guerilla gig** (букв.: партизанська війна + кабріолет) «виступ поп-музикантів в суспільних місцях».

В аналізі текстів наукової тематики бачимо, що більшість із таких є інформаційні за жанром. Характерна риса таких текстів – відносна сухість та лаконічність. Метафора у тексті такого стилю інформує аудиторію про наукові відкриття, винаходи і експерименти.

Метафоричний засіб в англійських науково-технічних текстах сприяє передаванню та сприйняттю інформації у доступнішій формі, привертає увагу читача до поставленої проблеми, і дозволяє автору у зрозумілішій формі обґрунтовувати правомірність поглядів, залучати читача до своїх міркувань [1].

Основна лексична особливість науково-технічної літератури – це використання великої кількості термінів, в тому числі метафоричні терміни. Терміни-метафори, як бачимо з їх назви, поєднують в собі ознаки терміна, тобто

слова, словосполучення, чи просто мовні знаки, які репрезентують наукове поняття спеціальної чи професійної сфери знань, і метафор – перенесень найменувань, що ґрунтуються на асоціації за схожістю.

Особливість метафоричних термінів – образність, яка відіграє важливе значення в створенні необхідного комунікативного ефекту. Прагматичним аспектом перекладу є здатність створювати подібний ефект і викликати в рецептора прагматичне ставлення до повідомлюваного.

Сьогодні будь-яка галузь науки має свою термінологію, точно і чітко представлену. Така термінологія відповідає вимогам науково-технічного тексту: вона є неемоційною, повною та логічно послідовною, що певною мірою забезпечується метафоричністю. Такі терміни повинні бути однозначними в межах однієї галузі, хоча можуть пересікатись із іншими, змінюючи своє значення. Але варто пам'ятати, що при вивченні метафоричного терміну важливу роль відіграє контекст.

Слід зазначити, що найактивніше поповнюються метафоричними термінами, ті сфери, які значно прогресують та у яких часто з'являються нові поняття, і відповідно зростає потреба у номінації. Серед таких сфер – економічна, політична та ті сфери, що тісно межують з комп'ютерними технологіями. Навіть ті галузі, терміни яких рідко зустрічаються в звичайному житті, тяжіють до асоціативності в процесі терміностворення [2, с. 110].

В науковій мові метафоричні терміни переважають над іншими способами лексичного вираження і виконують багато функцій. Тому метафоричні терміни є невід'ємною частиною наукової свідомості та наукового дискурсу. Функцію метафоричного терміну В.М. Лейчик пояснює як роль, яку виконує термін як засіб вираження загального поняття. У науково-технічних текстах метафоричні терміни виконують кілька функцій [2, с. 111].

Репрезентативна або ж номінативна функція дозволяє збільшити семантичне навантаження, використовуючи при цьому мінімум лексичних одиниць.

Сигніфікативна функція метафоричних термінів дещо відрізняються від функції звичайних термінів, серед яких не всі є вмотивованими. Завдяки закладеній образності метафоричний термін може як називати так і висловлювати поняття, вказувати на його особливості.

Однією з найважливіших функцій метафоричних термінів є **когнітивна** або **гносеологічна**. Згідно з лінгвістичним підходом О. С. Кубрякової метафоричні терміни можна назвати інструментом когніції, який практично реалізується в процесі концептуалізації світу.

Метафоричні терміни також виконують комунікативну функцію серед кола спеціалістів певної галузі. Завдяки їй забезпечується оптимальне спілкування між науковцями певної наукової галузі. Такі терміни зумовлюють більш виважену та точну професійну комунікацію.

Таким чином Ю.М.Филиппович відзначає значення метафоричних термінів в інженерно-практичній діяльності, де вона виконує відразу 3 задачі:

- 1) суб'єкту легше розуміти та інтерпретувати зображення на екрані;
- 2) суб'єкту не потрібно щоразу дивитись інструкцію для виконання певної дії;
- 3) у суб'єкта виникає відчуття психологічного комфорту, наче при зустрічі з чимось добре відомим [2, с. 113].

До вищезгаданих функцій метафоричних термінів Д. С. Найдина додає ще можливість розуміння спеціалізованого тексту неспеціалістом. Вчена також зазначає, що метафора в складі терміну знижує рівень абстрактності поняття, може виступати концептуальним інструментом для вирішення нових проблем, а також стає одиницею перекладу при відтворенні спеціалізованого тексту іншою мовою [2, с. 114].

С. В. Федоренко пише, що головною рисою образних метафор у науковому стилі є їхня прагматична функція. Таким чином образні метафоричні терміни характеризуються об'єктивністю, строгістю, послідовністю та однозначністю. Їм

властива стилістична нейтральність та відсутність естетичних якостей, експресії та модальності, які властиві загальнонавчальній лексиці [2, с. 115].

Виявлення функцій, які виконують метафоричні терміни не пояснює їхньої суті, адже вони поєднують функції та риси як звичайного терміна, так і метафори. Поєднання цих рис дозволяє цим мовним одиницям компресувати та концентрувати інформацію про певний об'єкт, повністю розкриваючи його суть.

Потреба вживати метафору в науковому стилі викликана фактом, що коло припущень завжди є ширшим, чим інвентар наявних мовних засобів. В мові науки припущення, яке виражене метафорою, має за мету зображати об'єктивний стан речей. Метафора, яка виконує роль наукових термінів, виражає гіпотезу, що потребує верифікації. Проте, це стосується не усіх метафор, які функціонують в науковому стилі. Їх більша частина не є науковими термінами в чіткому сенсі та виражає найзагальніші поняття, потрібні для наукових досліджень, і набуває конкретного змісту в уточненні.

Значення метафори полягає також у тому, що використовуючи старі слова з метою виконання нових функцій, ми отримуємо економію лексичних засобів мови, що автор використав у процесі створення нових переносних значень. В наукових працях метафора трапляється не дуже часто, переважно, вона охоплює поняття, утворене шляхом її переосмислення із інших галузей знання. У більшості випадків, метафори є частинами наукового опису через які формулюють додатковий коментар, пояснюють складні фрагменти тексту, що спрямовує увагу читача, у свою чергу, на змістові фрагменти, що авторіві видаються особливо важливими.

Метафоризація у науково-технічних текстах є процесом, який веде до отримання нового знання про світ через використання уже існуючих в мові назв. Метафора утворює «місток» між лінгвістичним матеріалом та особистим досвідом читача, слугує сполучною ланкою між семантичними просторами адресанта та адресата.

ВИСНОВКИ до РОЗДІЛУ 2

У цьому розділі ми розкрили специфіку використання метафор в науково-технічному стилі, особливості їх відтворення та основні стильові ознаки, що допомагають досягти точності і ясності розуміння завдяки образному порівнянню, на основі якого вони були утворені.

Метафора в науково-технічному стилі поєднує ознаки поняття, яке репрезентує наукове поняття спеціальної, професійної сфери знань, і перенесення найменувань, що ґрунтується на асоціації за схожістю. Особливість метафоричного терміна полягає у його образності, що відіграє важливу роль в створенні необхідного комунікативного ефекту.

Також обґрунтовано доцільність використання метафор як частин наукового опису, за допомогою яких формулюється додатковий коментар, пояснюються або уточнюються складні фрагменти тексту, спрямовані на полегшення їх сприйняття і розуміння.

З аналізу наукових текстів бачимо, що асоціативність метафоричних термінів не надає їм додаткової емоційності або експресивної забарвленості, а тому не суперечить одній із основних характеристик текстів науково-технічної літератури – стилістичній нейтральності. Ці поняття допомагають досягти точності і ясності в розумінні через образне порівняння, на основі якого вони були утворені.

Також слід зазначити, що метафори у науковому і науково-технічному дискурсах є одним із способів адаптації наукового тексту до сприйняття невідготовленого читача завдяки процесу популяризації знання, який містить процес обробки текстів, що спрямовані на полегшення їх сприйняття та розуміння реципієнтами. Такий процес супроводжується смисловим переходом із однієї реальності (переважно, теоретичної) в іншу (практичну реальність), та забезпечує розуміння метафор, які базуються на аналогіях.

РОЗДІЛ 3. Перекладацький аспект метафор в авіадискурсі на основі статей журналу “Aviation Week and Space Technology”

3.1. Фреймовий аналіз перекладу авіаційної термінології

На сьогодні, формуванню авіаційної термінології вже два століття, від запуску перших літальних апаратів, і до сьогодні ця галузь потребує нових термінів. У термінології сфери авіації найчастіше зустрічаються метафоричні переноси за сприйняттям дійсності та схожості характеристик об'єктів, наприклад, (14) *eight* – пілотажна фігура «вісімка», (15) *loop* – фігура вищого пілотажу «петля».

Згідно з морфологічною класифікацією метафоричні терміни авіації можна поділити на дві групи:

1. Однослівні (названі за аналогією з об'єктом загального вжитку: (16) *wing* – крило літака, *tail* – хвіст літака);

2. Багатословні терміни (загальнономовна лексична одиниця становить один елемент терміна або колокації: (17) *butterfly tail* — V-образне хвостове оперення, (18) *negative arm* — негативний рукав перетворювача, (19) *downwind leg* — пряма між другим і третім розворотами (при посадці по "коробочці"), (20) *heading bug* — схема курсування польоту) [10, с. 40].

Як і для більшості англійських терміносистем, характерною рисою авіаційної термінології є велика кількість термінів, утворених шляхом **словоскладання**.

Серед термінів, виражених прикметником та іменником, переважають ті, що за структурою схожі на словосполучення. Це зумовлює аналітичність англійської мови. Для порівняння, терміни з такою структурою в українській мові є більш граматично і семантично стягненими, наприклад: (21) *hang-glider* – дельтоплан. Але якщо аналог в українській мові відсутній, то термін-комполит перекладають **словосполученням**.

Найчастіше для перекладу використовують конструкцію **Adj+N** та **N+N**. Наприклад, для перекладу терміну (22) «*fly-ball*» використовується конструкція

Adj+N – відцентровий вантаж, а для перекладу терміну (23) «*cowl-flap*» – конструкція **N+N** – *стулка капота*.

Наприклад, “*Every aircraft engaged in international navigation shall be provided with a certificate of airworthiness issued or rendered valid by the State in which it is registered.*” [30], в українському перекладі звучатиме як «*Кожне повітряне судно, зайняте в міжнародній навігації, забезпечується посвідченням про придатність до польотів, яке видане або якому надано чинності державою, в якій це повітряне судно зареєстроване*».

Труднощі перекладу наведеного терміну полягають у відсутності еквівалентного відповідника в українській мові, тому автор вдається до описового перекладу та додавання, аби передати значення терміну.

Подібно до наведеного прикладу, перекладач вдається до видозмінення конструкції терміну задля легшого сприйняття носієм мови перекладу:

“*Exercises up to the first solo cross-country flight comprise a total of at least 10 hours of (24) dual flight instruction and at least 10 hours solo flight including: knowledge of meteorological briefing arrangements, evaluation of weather conditions for flight and use of AIS.*” [30].

Таким чином українською мовою речення звучить як:

«*Вправи аж до першого самотійного польоту за маршрутом становлять в цілому, щонайменше, 10 годин льотної підготовки з інструктором та щонайменше 10 годин самотійного польоту, включаючи: знання порядку метеорологічного інструктажу, оцінка погодних умов для польоту і використання Служби аеронавігаційної інформації*» [30].

Past Participle у складі метафоричного терміну робить неможливим його калькування при перекладі українською. Зазвичай у таких випадках його перекладають підрядним реченням, починаючи зі слова «який»: (25) *engine-driven* – який приводиться в рух двигуном, (26) *overcarried* – який доставили не за призначенням [30].

За моделлю творення авіаційні метафоричні терміни можна поділити на:

1. Антропоморфні (Серед них переважають саме частини тіла: *cylinder neck* – шийка циліндра, *aircraft skin* – обшивка літака, *venturi throat* – труба Вентурі).

2. Неантропоморфні (*fly-ball* – відцентровий вантаж, *windbreak* – вітролом, *air bag* – аварійна подушка).

3. Зооморфні (*amphibian* – гідроплан, *wing* – крило) [10, с. 42].

Машинам та автоматичним системам часто приписують особливості та кваліфікацію живої істоти, як у наступних прикладах метафоричних конструкцій, які показують, як функція органу тіла відображається на функції машини, а також те, як діяльність, типова для людини, відображається на діяльності або поведінці машини: *body of an airplane, nose of the aircraft, venturi throat, hand controls, aircraft skin, stressed skin, cylinder head, pitot head, rotor head, cylinder neck*.

Антропоморфна модель проявляє свою продуктивність у способах словотворення:

1) дієслівний: (27) *bleed air from compressor* – відбирати повітря у компресора, (28) *override the autopilot* – ввімкнути автопілот;

2) субстантивний: (29) *arrester* – пристрій з розрядниками для гасіння струмів грозового розряду, (30) *fence* – гребінь аеродинамічний;

3) ад'єктивний: (31) *adjust idle power* – регулювати малий газ.

Часто при роботі з лексикою галузі авіації перекладачі можуть уникати метафоричності при перекладі, віддаючи перевагу описовому перекладу.

Так наприклад, термін (32) “*full house*” буде перекладений фразою «*усі місця зайняті*», або вираз (33) “*Charlie Bravo*” буде пояснено як «*купчасто-дощова хмарність*».

Особливе місце в термінології авіації займають терміни, компоненти яких з'єднані прийменниками. Такі терміни називають конкатенаційними, за своєю структурою вони максимально наближені до словосполучень. На українську перекладаються дво-, три- або чотирикомпонентними сполуками. Наприклад, (34) *fly-by-light* – світлодістанційна система керування польотом, (35) *no-show* – неприбуття пасажера до вильоту.

Я. Й. Рецкер вважав, що слова з прозорою внутрішньою формою, частіше отримують одне значення, яке за ним закріплюється. Саме тому ендоцентричні терміни (ті, значення яких є сумою значень його складників) найчастіше перекладаються за допомогою семантичного калькування, при цьому семантичне калькування переважає над повним [2, с. 120].

Наприклад, (36) *airspace* – повітряний простір; (37) *airway* – авіатраса.

Наприклад, “*Due to the (38) height loss which will occur during the time that the operating engine is brought up to full power, landing gear and flap retracted, and the aeroplane established in a climb at Vyse a minimum height.*” перекладається як «*Через втрату висоти, що матиме місце під час роботи працюючого двигуна на повну потужність, при прибраних шасі та закрилках та при тому, що літак досяг підйому на швидкості Vyse, має бути вибрана мінімальна висота*» [30].

Таким чином перекладач полексемно відтворює термінологічну одиницю, максимально зберігаючи її семантичне значення.

Фреймовий аналіз системи авіаційної науки в повній мірі відображає ментальні процеси, які передують актуальному явищу. Процес номінації використовує вже існуючі стереотипи та мовні засоби. Сам же фрейм відображає те, як нові вербалізовані поняття предметної області знаходяться в системі взаємовідносин [1, с. 159].

Визначення фреймової структури терміносистеми спирається на визначення базових слотів фрейму даної предметної області.

У даних слотах ми також виділимо певні метафоричні терміни. Сам фреймовий аналіз є одним із способів класифікації метафори в авіаційній науці і дозволяє довести те твердження, що метафоричні терміни дуже часто вживаються в номінації нового в авіаційній науці. Далі в кожному з слотів ми будемо наводити приклади метафоричних термінів. Таким чином, ми спробуємо вибудувати фрейм авіаційної науки і продемонструвати те, як метафоричні терміни присутні майже у всіх слотах фрейма.

У процесі вивчення термінологічної структури авіаційної науки вдалося виділити наступні слоти:

1. Літак як транспортний пристрій – об'єкт здійснення перевезень людини. З попереднього розділу можна виділити такі терміни як (39) *fighter*, (40) *bird* і (41) *body*, що відображають суть цього слота;

2. Технологічні посередники – технічні пристрої, за допомогою яких відбувається взаємодія між суб'єктом (людиною) і об'єктом (літаком) в авіаційній науці. Даний слот представлений такими термінами як (41) *nose*, (2) *wing*, (43) *squawk*, (44) *jetty*, (45) *tower*, (46) *pan*, (47) *gear* і (48) *field*. Як ми бачимо в даному слоті більше термінів, ніж в попередньому, що є доказом того, що номінації технічних пристроїв більше схильні до явища метафоризації.

2. Зовнішні явища – обставини, умови організації авіаційної діяльності, організації, особи. Тут ми можемо привести в приклад наступні слова: (49) *clearance*, (50) *lead*, (51) *over*, (52) *stand*, (53) *jock*, (54) *hold*, (55) *heading*, (56) *generation* і нарешті (57) *age* [1, с. 160].

Всі дані слоти допоможуть дати більш повний опис процесу здійснення взаємодії людини з літаком і виявити умови виникнення метафоризації.

Далі ми звернемося до більш докладного розгляду всіх слотів.

1. Літак як транспортний пристрій – об'єкт здійснення перевезень людини. Перший слот представлений такими словами як *fighter*, *bird* і *body*, а також парою термінів, про які, мова піде далі. Один з них (58) **“commuter”** спочатку позначає «пасажира», регулярно здійснює поїздки з передмістя в місто і назад (зазвичай на роботу). Завдяки впливу метафори дане слово стало позначати «літак місцевої авіалінії».

Інший термін представляє даний слот (59) **“pusher”** первинна номінація якого, означає «штовхач» (локомотив в хвості поїзда, що призначається в допомогу ведучому локомотиву на окремих перегонах або частини перегону). Річ у тім, що внаслідок впливу метафори за схожістю функцій на слово, в авіації воно володіє двома значеннями: 1) *штовхає повітряний гвинт* і 2) *літак зі штовхаючим*

гвинтом. Відповідно до трактування слота, ми повинні вибрати другий варіант значення метафоричного терміна [15, с. 22].

Далі ми переходимо до розгляду наступного слота.

2. Технологічні посередники – технічні пристрої, за допомогою яких відбувається взаємодія між суб'єктом (людиною) і об'єктом (літаком) в авіаційній науці.

Як згадувалося раніше, даний слот досить великий, що пояснюється його специфікою. Сюди входить велика безліч термінів. Далі йдуть приклади найбільш уживаних:

Метафоричний термін (60) *rack* — «бомботримач» (особливе кріплення у авіаносця-бомбардувальника для утримання бомб), за своєю функцією вони схожі з *вішалкою*, на яку ми вішаємо речі, що і стало причиною метафоричного перенесення.

(61) *Blade* – турбіни літака. Своєю формою вони нагадують *лезо ножа*, що дає нам можливість стверджувати, що при утворенні даного терміна використовувалася метафора за схожістю форми.

Метафора за подібністю форми – найпоширеніший спосіб термінотворення. Підтвердженням тому служить термін (62) *fin* – киль, службовець для забезпечення стійкості по куту ковзання літального апарату. Формою він нагадує *плавець риби*.

Ще одним прикладом метафоризації за формою є термін (63) *dice*, що в авіації означає плашку (інструмент для нарізки різьби). Плашка і її елементи по виду схожі з *гральною кісткою*, що є первинною номінацією *dice* [15, с. 23].

Термін (64) *belly* – нижня частина літака. У ній знаходяться необхідні механізми для управління літака, його «*нутроці*», якими керує пілот. Даний приклад ілюструє метафору за схожістю функцій, адже у людини в животі також знаходяться життєво важливі органи, без допомоги яких організм не зміг би нормально функціонувати.

Шкіра людини виконує захисну функцію всього організму від зовнішніх факторів навколишнього середовища. Також і обшивка літака – *skin* – служить для

дотримання аеродинамічних властивостей (тиск повітря на літак, його обтічність, розрахунок вентиляції, сили, що діють на тіло в процесі польоту і ін.).

(65) *Frame* – у вигляді кільця або овалу, цей елемент, відомий як *шпангоут*, забезпечує збереження поперечного перерізу фюзеляжу літака. Це внутрішня частина літака, його скелет, на якому базується метафора: первинна назва слова перекладається як «скелет» або «каркас».

(66) *Head* – це втулка, яка більше пов'язана з внутрішнім пристроєм літака. Вона зменшує тертя в місці опори, монтується на верхню частину вала, відсюди і походить метафора, оскільки початково слово перекладалося як «голова».

(67) *Sleeve* – це хомут, що забезпечує герметизацію з'єднання деталей всередині літака. Термін отримав свою назву за аналогією з формою *рукава*, оскільки він має схожу округлу форму.

(68) *Rib* – в первинному значенні *ребро*, а в метафоричному – нервюра літака, що забезпечує жорсткість крила. Тут ми спостерігаємо схожість по виконанню захисної і підтримуючої функції.

Первинна номінація слова (69) *fence* – паркан, піддавшись метафоризації за подібністю функцій, слово набуло таке значення в авіаційній науці: пластина на верхній поверхні крила, встановлена по потоку, для запобігання перетікання потоку за розмахом крила.

(29) *Arrester* – у переносному значенні використовується для опису особи, яка проводить арешт. Однак, у контексті авіації вживається як технічний термін, що означає пристрій з розрядниками для гасіння струмів грозового розряду. Метафора тут перетворила слово в термін з авіаційної сфери.

(70) *Pants* – у повсякденному вжитку – підштаники, а в авіації – обтічник шасі. Це метафоричне перенесення ймовірно сталося через схожість виконуваних функцій.

(71) *Spoiler* – в повсякденній мові це грабіжник або щось, що може розкрити важливу інформацію. Авіатори використовують це слово як термін, що позначає переривник потоку повітря.

(72) *Camber* – у своєму первісному значенні це опуклість або кривизна. У метафоричному авіаційному терміні, ця кривизна перетворюється на кривизну крила, можливо, через схожість форми або функції.

І нарешті останній метафоричний термін, що відноситься до другого слоту – (73) *flare* первинне значення якого, блиск або спалах. Завдяки метафоричному переносу за подібністю зовнішніх ознак утворився авіаційний термін *сигнальна ракета*. В залежності від того, яким кольором горить ракета, пілот легко може зрозуміти нинішню ситуацію на аеродромі:

- серія білих спалахів означає робити посадку тут і слідуйте до перону; постійний зелений – посадка дозволена; серія зелених спалахів – підхід дозволено;
- постійний червоний – залишайтеся в зоні кола, поступіться чергою на посадку;
- серія червоних спалахів – аеродром небезпечний, посадку заборонено; серія зелений – червоний – дотримуйтеся особливої обережності.

Звідси можна вивести таку модель метафори як світло – це сигнал.

З наведених вище прикладів ми можемо бачити, що в основі більшості термінів укладена метафора. Вона може значно впливати на вторинну номінацію терміна, а потім складати фрейми, утворюючи цілу систему.

Таким чином, можна зробити висновок, що у фреймі авіаційної сфери метафора займає ключове місце, міцно вплітаючись в її структуру, в її різні слоти. Варто відзначити, що більшість термінів терміносистеми авіаційної науки спрощують розуміння суб'єктів і явищ, що позначаються даними термінами, так як вони частіше використовують дистантні, але в той же час яскраві аналогії, моментально викликають певні асоціації у людини. Дивлячись на роль і місце метафори у фреймі авіаційної науки, можна зробити висновок, що метафоризація є основним інструментом термінотворення в даній області знання.

3.2. Практичний аналіз способів перекладу метафори у науково-технічному тексті

Актуальним, постає питання адекватного перекладу великого обсягу метафоричних найменувань, які зустрічаються в науково-технічних текстах, оскільки метафора відображає національно-мовне світобачення, яке не є однаковим для різних мов та культур. Різноманітність «культурних» образів залежить від культурних ареалів, і чим більша відстань між цими ареалами, тим більше різниця у сприйнятті та використанні метафор. Тому адекватний переклад метафоричних виразів вимагає не лише лінгвістичної компетентності, але й глибокого розуміння культурних контекстів і відчуття особливостей національного мислення та уявлень [20, с. 226].

Так, метафори часто стають джерелом для формування термінів і нових слів (неологізмів). Переклад метафоричних термінів вимагає глибокого розуміння конкретних реалій та особливостей культури країни, з якої відбувається переклад. Усі терміни, які формуються за допомогою метафоричного переносу, мають свою мотивацію. Внутрішньою формою метафоричних термінів є значення лексичної одиниці, яке використовується для створення нового терміну через вторинну номінацію. Такий процес вимагає не лише лінгвістичних знань, а й глибокого розуміння культурних особливостей та внутрішнього зв'язку між мовою і культурою.

Головна функція термінологічної метафори – номінативна. Отже, термінологічна метафора використовується переважно для номінації понять, які раніше не мали чіткого вербального позначення. Утворені за допомогою метафори терміни дозволяють надати назву новим концепціям або явищам, поєднуючи різні аспекти або властивості цих явищ у словесну форму.

Наприклад, утворені англійські неологізми, такі як "pocket communicator" (карманий комунікатор), "honeynet" (медова пастка), "acoustic snooping" (акустичне шпигунство), ілюструють процес створення нових термінів шляхом поєднання

різних аспектів або властивостей, які раніше не були позначені словами. Вони допомагають у вербалізації нових технологій, явищ або процесів для зручного сприйняття та комунікації у відповідній галузі.

Слід зазначити, що у роботі перекладача велике значення має передача різноманітних виразних засобів, особливо метафор, які часто зустрічаються у вихідному тексті. Переклад метафор має свої відмінності і вимагає специфічних трансформацій, що дозволяють зберегти або адаптувати вихідну інформацію.

Метафора, яка є стилістичною одиницею, потребує особливої уваги під час перекладу, оскільки вона може мати складний образний або концептуальний зміст, важливий для змістового сприйняття тексту. Переклад метафор може потребувати вживання різних стратегій адаптації з метою збереження ефекту образності та інформаційної навантаженості [20, с. 227].

З точки зору проблем перекладу метафор у науково-технічній літературі можна зауважити, що перекладні відповідники метафор, як правило, зафіксовані у перекладних словниках і метафори перекладаються, як і інші слова, шляхом вибору словникового відповідника. При цьому такі метафори зовсім не обов'язково перекладаються на українську мову метафоричним словом, якщо внаслідок перекладу певним чином порушуються стилістичні та жанрові норми перекладу та мовлення, оскільки вживання таких метафор не є ознакою стилю автора [20, с. 228].

Отже, метафори у перекладі можуть передаватись:

- 1) із збереженням аналогічного метафоричного образу, тобто дослівним перекладом;
- 2) порівнянням;
- 3) заміною еквівалентною метафорою в мові перекладу;
- 4) із збереженням аналогічного метафоричного образу з додаванням пояснення, яке робить порівняння експліцитним;
- 5) перефразовуванням. (Див.Табл.3.1)

Таблиця 3.1

Вибірка прикладів з різними перекладацькими трансформаціями

Оригінал	Переклад	Перекладацька трансформація
These systems will need the use of a large motor and fan to create the (74) <i>air curtain</i> and may still create concern among neighboring urban areas [17]	Ці системи потребуватимуть використання великого двигуна та вентилятора, щоб утворити <i>повітряну завісу</i> , але також вони можуть викликати занепокоєність у прилягаючих міських територіях [17].	Повний переклад
When a good conductor such as aluminum <i>is bombarded</i> by fast electrons with just enough energy to remove an electron from a particular A1 inner-core energy level, the vacant level left behind constitutes a hole in the innercore band.	Коли алюміній, будучи добрим провідником, <i>бомбардують</i> швидкими електронами з достатньою кількістю енергії, щоб вивести електрон з певного рівня енергії внутрішнього ядра А1, залишаючи вакантний рівень, створює дірку в смузі внутрішнього ядра.	Повний переклад
They are designed to improve the bearing surface of the <i>wing</i> when it slows down.	Вони призначені для покращення несучої площини <i>крила літака</i> при його уповільненні.	Переклад зі збереженням аналогічного метафоричного образу
Eight The main feature of aerobatic gliders is the technical suitability for safe performance of forward and reverse complex aerobatics, with vertical <i>eight</i> , with characteristic speeds and overloads.	пілотажна фігура «вісімка» Основна особливість пілотних планерів — це технічна придатність для безпечного виконання прямого і зворотного складного пілотування, <i>пілотажної «вісімки»</i> , з характерними для цього швидкостями і перевантаженнями.	Переклад зі збереженням аналогічного метафоричного образу з додаванням пояснення,
The plane has a delta wing without the horizontal <i>tail</i> , it	Літак має дельтовидне крило без <i>горизонтального</i>	Переклад зі збереженням

was new in the aircraft industry.	<u>хвостового оперення</u> , це було нове в авіабудуванні.	аналогічного метафоричного образу з додаванням пояснення
The world's first aircraft of this class demonstrated the implementation of such a complex aerobatics like <u>loop</u> .	Перший у світі літак подібного класу продемонстрував виконання такої складної фігури вищого пілотажа, як <u>мертва петля</u> .	Переклад зі збереженням аналогічного метафоричного образу з додаванням пояснення
The study concluded that it was important to develop a common coordinated approach to the framework of digital development at the national and union levels for obtaining maximum effects (<u>digital dividends</u>) for all participants.	У рамках дослідження зроблено висновок, що важливо виробити загальний скоординований підхід у рамках цифрового розвитку на національному та союзному рівнях для отримання максимальних ефектів (<u>блага і вигоди від комп'ютеризації</u>) для всіх учасників.	Переклад з перефразовування
If we wanted to make a navigation system that had all these marvelous extra qualitative abilities, we would have to make it, perhaps, (75) <u>the size of the Pentagon</u> .	Якби ми хотіли створити навігаційну систему, яка б мала всі ці дивовижні додаткові якісні можливості, нам довелося б зробити її, можливо, <u>розміром з Пентагон</u> .	Повний переклад
\$1 promotional offer is not refundable in case of cancellation and (35) <u>no-show</u> .	Акційна пропозиція за \$1 США є неповоротною у разі скасування або <u>неявки</u> .	Заміна
A (91) <u>bottle neck</u> here is that it is the 'ceiling'...	<u>Вузьке місце</u> в такому формулюванні полягає в тому, що це саме стеля....	Описовий переклад
The aircraft has outstanding one engine inoperative capabilities, even (93) <u>in the hot and high</u> .	Літак має надзвичайну здатність працювати з одним двигуном навіть <u>за умов високої температури та на великій висоті</u> .	Додавання

The <i>negative arms</i> spiral must be reversed.	Потрібно удосконалити <u>негативний рукав перетворювача.</u>	Переклад із заміною еквівалентною метафорою в мові перекладу
<i>Butterfly tail</i> or Rudlicki's V-tail of an aircraft is an unconventional arrangement of the tail control surfaces that replaces the traditional vertical and horizontal surfaces with two surfaces set in a V-shaped configuration.	<u>V-образне хвостове оперення</u> або V-образне хвостове оперення Рудліцького літака — це нетрадиційне розташування поверхонь керування хвостом, яке замінює традиційні вертикальні та горизонтальні поверхні. з двома поверхнями, розташованими у V-подібній конфігурації.	Перефразування
Those staying near the airport find <i>aircraft noise annoyance</i> disturbing their peace of mind.	Ті, хто знаходиться поряд з аеропортом, вважають, що <u>подрознювальний вплив шуму</u> від повітряного судна порушує їхній душевний спокій.	Перефразування

У наведених вище прикладах було використано описані способи перекладу для збереження метафоричності, образності, терміну у мові перекладу. Перекладені терміни апелюють до уяви, інтуїції читача.

Отже, у більшості випадків метафоричність наведених вище термінів при перекладі зберігається частково. Обрані словникові відповідники апелюють не до уяви, а до знань читача, чітко називають поняття та надають уявлення про функції, які вони виконують.

Мовленнєва метафора в англійських науково-технічних текстах становить для перекладача більшу складність, оскільки у мові перекладу вона не має усталених перекладних відповідників, виступаючи фактично семантичним новоутворенням.

Нерідко зустрічаються приклади метафор, які перекладаються неметафоричним словом, що передає тільки денотативний зміст англійського метафоричного слова, а не образність. Див.Табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Вибірка прикладів з різними перекладацькими трансформаціями

Оригінал	Переклад	Перекладацька трансформація
<i>The first cost aircraft</i> is very high, and there are also other costs, such as fuel and maintenance.	Собівартість виробництва повітряного судна дуже висока, а також є інші витрати, такі як паливо та технічне обслуговування.	Повний переклад
(335) <i>to correct to the nearest hundredths</i>	округляти до однієї сотої	Структурна перебудова
When a pilot returned from a mission and landed safely, he would say (298) <i>"all clear"</i> to let everyone know that he was okay.	Коли пілот повертався з місії та благополучно приземлявся, він казав «дозволено» , щоб усі знали, що з ним все гаразд.	Структурна перебудова
Drones are filling up the world's airspace. They're being used for (318) <i>home commerce</i> , photography and even as weapons	Дрони заповнюють повітряний простір світу. Їх використовують для внутрішньої торгівлі , фотографії та навіть як зброю	Повний переклад
These are also cylinder-based engines, which may be one or two-stroke but	Це також двигуни на основі циліндрів, які можуть бути одно- або двотактними, але	Заміна

<p>use, instead of a crankshaft and piston rods, two gear-connected, (341)</p> <p>counterrotating concentric cams to convert reciprocating motion into rotary movement.</p>	<p>замість колінчастого валу і поршневих шатунів використовуються двоступінчасті з'єднані ліво обертіві концентричні кулачки для перетворення зворотно-поступального руху в обертальний рух.</p>	
<p>Basically, the Hs 129 was a completely conventional aircraft with a simple, (330)</p> <p>stressed-skin construction.</p>	<p>монококова конструкція (тип конструкції фюзеляжу із працюючою обшивкою)</p> <p>В основному Hs 129 був звичайним літаком з монококовою конструкцією.</p>	Заміна
<p>These valves are often used for liquid level control and certain flow control operations requiring (329)</p> <p>constant gain.</p>	<p>Ці клапани часто використовуються для контролю рівня рідини та деяких операцій керування потоком, що потребують коефіцієнта підсилення.</p>	Заміна

Для перекладу нашої добірки найчастіше використовувалися такі прийоми перекладу:

- переклад зі збереженням образності;
- переклад зі зміною образності;
- переклад без збереження образності.

Розглянемо докладніше кожний із зазначених прийомів.

Переклад зі збереженням образності полягає у пошуку еквівалентної відповідності ((76) *pier finger* – посадкова галерея, *net* – мережа, *wing* – крило), калькування ((77) *lifting force* – підймальна сила). Ці два прийоми перекладу повністю відтворюють метафору.

Крім того, застосовується трансформаційний переклад, а саме: додавання або опущення ((78) *widebody fleet* – парк широко фюзеляжних літаків, (79) *special care* – особливі умови перевезення, (80) *landing field* – аеродром), та структурне перетворення ((81) *flight range* – дальність польоту, (82) *flight interface* – зона відльоту, (296) *city-pair* – пункти вильоту і прильоту (у купоні авіаквитка), (290) *circle-to-land* – заходження на посадку після польоту по колу («коробочкою»)).

Переклад зі зміною образності передбачає пошук варіантної відповідності ((83) *gate* – посадкові ворота, (84) *shell* – обшивка), яка може супроводжуватися додаванням ((85) *hub* – вузловий аеропорт) чи опущенням ((86) *green light* – дозвіл, (87) *fuel farm* – паливосховище) та структурним перетворенням ((88) *take-off clearance* – дозвіл на зліт, (89) *capacity* – пропускна спроможність аеропорту, (276) *cessation of arms* – перемир'я, (280) *tap channel* – канал підслуховування), а також може подаватися роз'яснення терміна в дужках.

У випадку, коли метафора перекладається не метафорою, тобто здійснюється переклад без збереження образності, застосовуються пошук відповідності, яка, очевидно, може мати відмінності у структурі від вихідної одиниці ((90) *runway crown* – вершина ЗПС, (91) *bottle neck* – вузька зона, (92) *cock* – кран), описовий переклад ((93) “*hot and high*” – за умов високої температури та на великій висоті, (260) *fog carpet* – зона [смуга] туману) і транскодування [5, с. 104].

За В. І. Карабаном [7] транскодування є прийомом перекладу, під час якого звукова та/або графічна форма слова вихідної мови повністю або частково передається засобами абетки мови перекладу.

При цьому він виділяє чотири види транскодування:

1) транскрибування – передача літерами мови перекладу звукової форми слова вихідної мови (*gate* – гейт);

2) транслітерування – форма слова вихідної мови передається так, як би вона читалася латиною (spoiler – спойлер, monitor – монітор);

3) змішане транскодування – переважне застосування транскрибування з елементами транслітерування (interface – інтерфейс);

4) адаптивне транскодування – форма слова вихідної мови певним чином адаптується до фонетичної та/або граматичної структури мови перекладу (Airbus – Аеробус, stealth – стелт, aeolipile – аеоліпіл).

Отже, незалежно від ступеня володіння перекладачем обома мовами, об'єму його фонових знань, він так чи інакше зустрінеться з неочікуваним у тексті оригіналу, що може бути лінгвістичними чи екстралінгвістичними реаліями. Враховуючи це, перекладачеві потрібно знати і вміти користуватися (окрім словників) різними енциклопедичними довідниками, а також поширеною у всьому світі мережею Інтернет.

У деяких ситуаціях перекладач може обирати між використанням метафоричного або прямого відповідника для перекладу метафори. Наприклад, термін "frog" може мати відповідники «жаба» або «стійка-башмак». В таких випадках вибір перекладу може залежати від стилістичного аналізу тексту, але насправді це часто не має вирішального значення [5, 104].

У наведеному прикладі "*Edge of comb tooth is damaged by particulate material.*" — **Край пальця гребінки пошкоджений твердим матеріалом**, зберігається значення слова comb і як «гребінка», і як «ріжучий апарат». Обравши перший варіант, образність метафоричного терміну у мові перекладу та лаконічність зберігається, яка є неодмінною перевагою метафоричності. Хоча принципового значення вибір того чи іншого відповідника не мав.

У тих випадках, коли мовна метафора перекладається метафорою, остання не завжди містить той же образ, що і відповідна метафора у мові оригіналу.

Слід пам'ятати, що іноді вибір неметафоричного слова призводить до збільшення текстового об'єму, хоча і дозволяє досягти ясності висловлювання. У

тих випадках, коли мовна метафора перекладається метафорою, остання не завжди містить той же образ, що і відповідна метафора у мові оригіналу.

Наприклад, “*One arm of the lever is connected through a rigid link to the rockshaft which is axially rotated to raise and lower the transport wheels of the implement.*” — Одне *плече* важеля приєднане через жорстку ланку до валу хитної деталі, яка обертається по вісі, щоб піднімати та опускати ходові колеса машини.

Отже, у наведеному вищі прикладі при перекладі метафоричного терміну не зберігається ні образність, ні функціонування.

Отже, ми не можемо стверджувати, що існує універсальний підхід для передачі української та англійської метафори. Труднощі пов’язані з тим, що метафоричний образ в мові оригіналу та в мові перекладу може збігатися повністю, збігатися частково і не збігатися взагалі.

Провівши аналогію викорисаттання метафоричних образів наукового тексту в українській мови , ми зробили висновки, що існує кілька способів відтворення української науково-технічної метафори англійською мовою:

1) в мові перекладу існує словниковий відповідник з тим же образом: барабанне гальмо – *drum brake*; вушко для кріплення труби до стіни – *faucet ear*; зуб ковша – *bucket tooth*; зуби пили – *saw teeth*; ковпачкова гайка – *cap nut*; крильчаста гайка – *wing(ed) nut*; свердлильна головка – *drilling head*; сліпа пляма (медичний термін) – *blind spot*; стрілка, знак у вигляді стрілки, покажчик – *arrow*; ударна хвиля – *knock wave*; фартух – *apron*; хвостова антена – *tail antenna*; хвостова гайка – *tail nut*; черв’ячна передача – *worm gear*; черв’ячне колесо – *worm wheel*;

2) в мові перекладу існує метафоричне слово з іншим образом: аварійна подушка – *air bag*; повітряна яма – *airhole*; водяна сорочка – *water jacket*; голка з вушком – *guide needle*; заводна головка (годинника) – *winding button*; китовий вус – *whalebone*; корончаста гайка – *castle nut*; крильчаста гайка – *butterfly nut*; „ластівчин хвіст” (тип з’єднання) – *dovetail*; мертва зона (невидима або недосяжна для автомобільних дзеркал заднього виду), зона мовчання (простір, в якому неможливе приймання радіо- та реєстрація звукових хвиль) – *blind spot*; ніжка зуба (термін

галузі машинобудування) – *root of a tooth*; обгортка (кукурудзяного початка) – *boot*; підвалини, подушка (термін з галузі будівництва) – *bed*; прогонич з кільцем / каблучкою – *eyebolt*; серга ресори – *spring buckle*;

3) при перекладі відбувається втрата образності, таким чином, українська метафора передається англійським неметафоричним словом: залізничний вузол – *rail junction*; чорна гайка – *rough nut* (в цьому прикладі перший компонент метафоричного терміна при перекладі втратив образність, а другий, навпаки, набув її); чорний гвинт – *unfinished screw* [5, с. 100–101].

Загально прийнятим терміном для позначення стрілки годинника англійською є "*hand*". У випадку гвинта з буртиком (де буртик - це невелике кільцеве стовщення вала) в цільовій мові використовується термін "*collar-head screw*". Термін «хрестовина» відповідає англійському "*crosshead*", а поворотна хрестовина у залізничній термінології перекладається як "*reversible frog*", а хрестовина якоря відома як "*armature spider*".

Останній приклад наочно демонструє той факт, що у носіїв різних мов і, відповідно, представників різних культур виникнення асоціацій відбувається принципово різними, несхожими шляхами. Іноді у мові оригіналу термін може мати однозначне фонетичне або звукове співвідношення, але при перекладі до цільової мови цей термін викликає різні асоціації через різницю у культурних уявленнях та асоціаціях.

Такі ситуації можуть виникати через різницю в культурних концепціях та сприйнятті об'єктів або понять. У кожній культурі є свої унікальні асоціації та ментальні моделі, які впливають на сприйняття та інтерпретацію термінів.

Це підкреслює важливість культурного контексту під час перекладу, оскільки однакові слова або фрази можуть викликати різні уявлення або асоціації у людей з різних культурних середовищ. В англійській термінології авіабудування крило (літака) називається *wing*; крило як частина кістки в анатомії англійською також називається *wing*; у геології крило перекладається як *limb*; крило вітряка англійською передається як *fan*, крило будинку, флігель – *aisle, flank, wing*, крило

розвідного мосту – *leaf*; семафора – *arm*, вентилятора – *vane, blade*; на позначення крила автомобіля в англійській мові існують терміни *fender, mudguard, splasher*.

Український термін «головка» в різних сполученнях для називання різноманітних інструментів в англійській мові може передаватися наступним чином: болторіз(аль)на головка – *threading die*; гвинт з циліндричною головою – *flat-dog point screw* (у цьому прикладі спостерігаємо також набуття образності англійським метафоричним терміном *flat-dog* при перекладі українського неметафоричного терміна циліндричний); *plug tip* – головка штепселя [5, с. 100–102].

Термін мови оригіналу «зуб» англійською найчастіше передається як *tooth*, проте зуб свердла перекладається *cutting edge*; зуб борони, грабель – *tooth, finder*; зубець зубчастого колеса – *dent*; зуб, замок греблі, флютбету (конструктивний елемент греблі) – *cutoff*.

Український метафоричний термін «крок» мовою перекладу відтворюються наступним чином: крок гвинта – *lead of a screw*; крок зубів – *tooth pitch*; крок зубців (пилки) – *tooth spacing*; крок різьби – *tread pitch*.

Основною проблемою, що виникає при передачі науково-технічної метафори іншою мовою, є різний ступінь образності терміна в мові оригіналу й у цільовій мові.

При перекладі проаналізованих українських науково-технічних метафор англійською мовою спостерігаємо різний ступінь збереження образності:

- 1) у мові перекладу може існувати словниковий відповідник з тим же образом;
- 2) у цільовій мові може функціонувати метафоричне слово з іншим образом;
- 3) при перекладі відбувається втрата образності, в результаті чого українська метафора передається англійським неметафоричним словом.

Так, інколи українські терміни, які не мають образного компонента, перекладаються англійськими метафоричними відповідниками. Це може виникати

з різниці у виразності термінів у різних мовах або через специфіку культурних асоціацій.

Також важливо враховувати, в якій сфері людської діяльності використовується певний метафоричний термін, оскільки це може вплинути на вибір його відповідника у цільовій мові. Контекст використання та особливості галузі знань важливі для точного передавання смислу і виразності термінів під час перекладу.

3.3. Особливості перекладу метафор і метонімії в маргінальних жанрах наукових текстів

Маргінальні жанри наукового дискурсу безпосередньо пов'язані з професійною сферою діяльності людини, а тому можуть поєднувати в собі як ознаки справді наукового дискурсу, так і ознаки інших видів, а саме ділового, публіцистичного і навіть розмовного стилю мовлення.

Метою наукового дискурсу є накопичення та передача науково-технічної інформації, розкриття шляхів розв'язання наукових проблем і, відповідно, викликання інтересу адресатів до вирішення теоретичних і прикладних наукових проблем.

Авторами, які створюють науковий дискурс, є вчені, дослідники, фахівці та експерти певних наукових галузей, а адресатами можуть бути як інші вчені, дослідники та спеціалісти з відповідним рівнем кваліфікації, наукового статусу та професійним тезаурусом, так і непрофесійні читачі. (студенти, викладачі, перекладачі, журналісти тощо), які так чи інакше пов'язані з відповідним науковим напрямком або зацікавлені в наданій інформації.

Представлене дослідження присвячене Aviation Week and Space Technology – щотижневому журналу ВВС, заснованому в 1916 році. Видавництво знаходиться в Нью-Йорку. Журнал публікує науково-технічну інформацію та матеріали з питань економіки, фінансів, управління та статистики, які безпосередньо стосуються

галузей аерокосмічних технологій, ракетобудування, космонавтики, літакобудування, авіоніки, а також сфери національної безпеки, військова оборона тощо. Тираж 107 тис. примірників. Журнал має офіційний сайт, де на платній основі можна отримати електронні статті [30].

Зазначений тижневик репрезентує маргінальний жанр наукового мовлення, якому властивий науковий стиль мовлення з елементами ділової мови (численні назви організацій, документів тощо) та публіцистичного стилів (численні тропи та стилістичні засоби).

Мова статей журналу містить багато загальнонаукової та вузькопрофільної термінології, але водночас вона дуже багата стилістичними засобами, що вимагаються характером подачі інформації та загальним призначенням публікацій.

У центрі уваги нашого дослідження – функціонування метафор і метонімів (як різновиду метафор) у дискурсі, що забезпечує масове спілкування широкого кола читачів. Метафори є потужним інструментом висвітлення подій у реальному світі, а також відображають ставлення людей до цих подій. Метафори дають змогу глибше зрозуміти англomовні суспільства, особливо в такому специфічному дискурсивному жанрі, де наука тісно переплітається з бізнесом і політикою.

Лакоф та Джонсон визначають метафори як «розуміння та переживання одного виду речей через інше». Таким чином, метафора — це спосіб концептуалізації реальності шляхом інтерпретації сутностей (ідей і речей) певної області людського досвіду в термінах сутностей іншої області досвіду [24, с. 186].

Дж. Лакофф та його співавтори М. Джонсон і М. Тернер, думку якого продовжують підтримувати інші зарубіжні вчені, метафора розглядається як когнітивний механізм, який забезпечує мислення та комунікативну діяльність людини, – «Наша звичайна концептуальна система, в термінах якої ми і думаємо, і діємо, фундаментально метафорична за своєю природою» [24, с. 185].

За своїм когнітивним механізмом метафора виражає концептуальну структуру одного типу за допомогою концептуальної структури іншого типу на основі категоріального зсуву, який відбувається внаслідок приписування

позначуваному об'єкту певної нетипової ознаки за подібністю та аналогією [11, с. 137].

Концептуальна структура (концептуальна область), яка проектується на іншу структуру, називається вихідною областю, а область, на яку реалізована проекція, називається цільовою областю. Системні відповідності між сферою джерела та сферою цілі, як правило, визнаються в рамках концептуальної системи однієї спільноти [11, с. 138].

Метафора пояснюється в термінах відображення – когнітивна операція накладення концептуальних елементів вихідного домену на концептуальні елементи цільового домену, у процесі якого «висвітлюються ті ознаки інтерпретованого явища», які, з точки зору носіїв мови, є істотними для його розуміння [11, с. 139].

Концептуальні структури, задіяні в когнітивній операції відображення, описуються в термінах концептів і доменів, організованих на основі схем, що несуть зображення, які забезпечують реструктуризацію цільового домену за принципом структури вихідних доменів і кадрів [11, с. 140].

Метафори дозволяють комунікантам зрозуміти більш абстрактні або за своєю суттю неструктуровані сутності в термінах більш конкретних і структурованих. Отже, основна функція метафори полягає в інтерпретації складних розумових конструктів через чуттєве сприйняття, що важко зробити інакше.

Використання специфічних понять для розуміння більш абстрактних психічних сутностей пояснюється принципом «втілення» когнітивних структур, згідно з яким людський розум, антропоцентричний за своєю природою, розуміє необ'єктивну реальність на основі свого безпосереднього чуттєвого досвіду.

Згідно з усталеними мовними моделями та конвенційними уявленнями вчені ідентифікують конвенційні та нові або творчі метафори [4, с. 216].

Нові / творчі метафори забезпечують «нове розуміння нашого досвіду», наприклад: (94) (95) "A proven *cure* for light jet growing *paints*" – у контексті даного речення говориться про нову вдосконалену модель реактивного літака бізнес-класу

RS-24 від швейцарської компанії Pilatus. У наведеному прикладі нова модель літака метафорично представлена словом «лікувати», тоді як ситуація з легкими реактивними літаками асоціюється зі словом «біль».

Щодо аналізованого жанру дискурсу, то креативні метафори найбільш широко представлені в заголовках і підзаголовках статей. Загальновідомо, що англійські заголовки використовують експресивну, «насичену конотаціями» лексику, часто їдкі, саркастичні та покликані заінтригувати читачів. Цей принцип працює в аналізованому журналі. Звичайні метафори виявляються більш численними в самих текстах статей.

Конвенційні(умовні) метафори надзвичайно поширені в повсякденній мові. Вони спрямовані головним чином на заповнення номінативних концептуальних прогалів шляхом детального опису явищ. Образна складова таких метафор стирається, через що вони втрачають свою експресивність. Умовні метафори формують концептуальну систему людини, засновану на повторюваних «систематичних співвідношеннях між явищами, зафіксованими в нашому світогляді» і сприймаються як звичні способи концептуалізації дійсності, реалізовані в повсякденному мовленні та розумовій діяльності.

Розглянемо приклади використання метафор, які підібрані з даного журналу:

(96) *"In the 1980s, the Air Force looked at Northrop's F-20 as a basic air-defense fighter"* — У 1980-х роках ВВС вважали F-20 Northrop як базовий винищувач протиповітряної оборони»;

(97) (98) *"The problem is that oil-producing plants grow slowly, are harvested once a year and compete with food production for land and water"* — Проблема в тому, що нафтовидобувні станції будуються повільно, з яких можна одержати паливо раз на рік, тому існує конкуренція з за земельні ресурси та водопостачання;

(99) *"Remember that fact if, and when, you see Chinese astronauts walking on the Moon, while Americans are still stuck in low-Earth orbit."* — Пам'ятайте, якщо

ви побачите китайських астронавтів, які гуляють по Місяцю, це значить що американці все ще відсиджуються на низькій навколосемній орбіті.

За характером предметної області конвенціональні метафори поділяються на онтологічні, структурні та орієнтаційні.

Онтологічні метафори представляють нефізичний об'єкт як щось всеосяжне і відчутне. Іншими словами, онтологічна метафора — це тип метафори (або образного порівняння), у якому щось конкретне проектується на щось абстрактне. Це спосіб «інтерпретації подій, дій, емоцій, ідей тощо як об'єктів і субстанцій».

Однією з реалізацій онтологічної метафори є персоніфікація. Залежно від природи джерела (неживий предмет або жива істота) онтологічна метафора може бути:

- об'єктивною (наприклад, *mind = machine, ideas = objects*),
- біоморфні чи зооморфні (наприклад, *(100) abstract complex systems = plants*), *(101) fire = hungry best*,
- антропоморфні (наприклад, *time = thief*).

Останнє характеризується як базове в теорії метафори, оскільки воно є основою властивих людині засобів пізнання предметів навколишнього світу крізь призму себе [30]:

(102)(103)(104) “*We essentially saw the engine initiate ignition, get up to about 400 psi, and then it encountered a condition it didn't like, and we think it may have been due to an extended spin start..*”. «По суті, ми бачили, як двигун завівся, набрав обертів приблизно до 400 фунтів на квадратний дюйм, але потім заглох, і ми думаємо, що це могло бути пов'язано з подовженим пуском обертання... — у наведеному прикладі **Engine** виступає в ролі **людини**, яка не впоралася з певними технічними завданнями.

Структурні метафори представляють об'єкт як такий, що складається з інших об'єктів, і використовують чітко визначене та просторово окреслене поняття для структурування іншого, наприклад, “A PURPOSEFUL LIFE is a JOURNEY;

DISPUTE is WAR.” У контексті даного прикладу ми бачимо як поняття пояснюють одне одного, формуючи асоціативність.

У проаналізованому журналі можна знайти наступні структурні метафори: (105) “*The latest round in the fight for coveted slots at Tokyo's Haneda Airport shows that despite Japan Airlines' (JAL) financial recovery, it is still being haunted by its journey through bankruptcy protection*” — у даному контексті описана спроба Japan Airlines покращити своє фінансове становище метафорично представлена через такі поняття, як *fight, recovery and journey*.

В основі орієнтаційної метафори лежить досвід просторової орієнтації людини у світі, протиставлення типу знизу-зверху (more = above – less = below), попереду – позаду (future events = ahead – past events = behind), тощо [30]. Наприклад, (106) “*Shutdown leaves NASA staff out in the cold*” — «Припинення роботи департаменту НАСА *залишило співробітників без роботи*»;

(107) “*Brazil is now the industry's "hot spot," says Rob Wilson, president of Honeywell Business and General Aviation*” — «Зараз Бразилія є *провідною країною у цій галузі*, каже Роб Вілсон, президент Honeywell Business and General Aviation»;

(108) “*FAA officials have spent considerable energy this year warning industry that shrinking resources tied to federal budget cuts would put the squeeze on myriad airworthiness approvals, new product certifications and related tasks that keep aviation going – and innovating*” – Посадові особи Федерального авіаційного управління США цього року витратили багато сил, попереджаючи промисловість про те, *що скорочення ресурсів*, пов’язане зі скороченням федерального бюджету, *приведе до ускладнення процедури* отримання посвідченням про придатність до польотів, сертифікації нової продукції та пов’язаних із цим завдань, які забезпечують розвиток авіації та інновації;

(109) “*Deliveries are projected to rise 17% in 2023 from 2022, returning to 2019 delivery levels much earlier than expected.*” — «*Прогнозується, що у 2023 році*

поставки зростуть на 17% порівняно з 2022 роком, повертаючись до рівня поставок 2019 року набагато раніше, ніж очікувалося.»

Метафори втілюються за допомогою метафоричних виразів. Метафоричним виразом вважається будь-яка мовна структура, що означає певний клас об'єктів, суб'єктів тощо і використовується для характеристики та найменування іншого класу об'єктів.

«Зайві» метафоричні вислови є матеріалом для реконструкції концептуальних елементів, які переносяться з одного рівня на інший. У переважній більшості випадків це словосполучення різної частиномовної приналежності. Наприклад, фраза (110) “*a wave of innovation and investment in aircraft interiors*” — «хвиля інновацій та інвестицій в інтер'єр літаків», концептуалізує «innovation» як фізичне явище (wave), характерною властивістю якого є швидкий рух;

(111) “*Improved connectivity will provide the next leap in viewing system status in real time*” — «Покращене підключення забезпечить наступний стрибок у перегляді стану системи в режимі реального часу», де «innovation» знову виражаються через фізичний феномен (leap), який характеризується швидким рухом вперед;

(112) “*Airlines and MROs are, in fact, jumping on the new technologies, and pushing back the boundaries in documents management*” — «Авіакомпанії та технічні спеціалісти використовують нові технології та удосконалюють підходи організації документообігу», де «технології» виступають як «ціль» тощо.

Метафори персоніфікації реалізуються предикатами, у рамках яких денотат цільової області виконує семантичну роль агента/пацієнта, наприклад, двигун, літак, ракета, компанія не є живими істотами, але вони надаються характеристики людини, а саме: здатність рухатися, рости, старіти, помирати [30]:

(113) “*Today, many mature aircraft are worth more as parts than as a whole*” — Сьогодні багато літаків після довгої експлуатації коштують більше як частини, ніж як цілий;

(114) “*Expectations are high for the new Falcon 9 to prove military, commercial-satellite launch capabilities.*” — «*Від нового «Falcon 9» очікують високі можливості запуску комерційних супутників у військових цілях*»;

(115) *aged but upgraded Kfirs*; (*експлуатовані*, але модернізовані Kfirs);

(116) *The J-2X engine will not be needed to send humans into lunar orbit...*, — «*немає необхідності використовувати Двигун J-2X, щоб відправити людей на орбіту Місяця...*» тощо.

Поряд із метафорами досить частим стилістичним явищем є метонімії. Метонімія — це когнітивний процес, у якому одна концептуальна сутність, джерело, забезпечує ментальний доступ до іншої концептуальної сутності, цільової, у межах того самого домену.

Когнітивна теорія метонімії виникла на основі когнітивної теорії метафори. Метонімія формується подібно до метафори: сфера джерела проектується на сферу цілі, з тією різницею, що в метонімії обидві сфери належать до спільної сфери досвіду (домену), на відміну від метафори, де вони належать до різних сфер.

Метонімія полягає у виявленні зв'язків між компонентами певної концептуальної області джерела та їх проекції на іншу складову тієї ж концептуальної області (ціль) через заміщення [1, с. 164].

Елементи метонімічного відношення називають складовими концептосфери (концептосфера означає «концептуальне поле, інтегровану область знань» або концепти, домени, матриці доменів [1, с. 165].

Метонімічні відношення визначаються в терміни суміжності та описуються обмеженим набором концептів Конфігурації цих концептів досить усталені та представляють собою універсальні продуктивні моделі метонімічних переносів:

– *part* замість *whole*: (117) “*The single engine powering the second stage, meanwhile, fired for seven minutes and 15 seconds, releasing the EROS C-3 satellite into its planned orbit about 15 minutes after liftoff.*” — «Один двигун, що живить другий ступінь, тим часом вистрілив протягом 7 хвилин і 15 секунд, випустивши супутник EROS C-3 на заплановану орбіту приблизно через 15 хвилин після зльоту»;

- *manufacturer* замість *product*: (118) “*He launched a Falcon*”;
- *tool* замість *user*: (119) *hose-and-droge*, що означає *tanker*;
- *institution* замість *responsible persons* : (120) “*IAI pitches Kfir as fourth-generation fighter at one-third of the price; Alitalia must find fresh funds to remain afloat.*”;
- *place* замість *institution*: (121) “*China is buying into business-aircraft production, but buyers are favoring imports.*”

Найбільш поширеними є метонімії типу *institution* замість *responsible persons*, оскільки аналізований дискурс стосується ділових стосунків, а тому кожна стаття містить багато назв компаній-виробників, авіакомпаній, державних установ, комітетів, комісій тощо.

Системність цих моделей свідчить про те, що вони стабільно використовуються в повсякденному спілкуванні та легко сприймаються адресатами та адресатами, що сприяє процесу конвенціоналізації метонімії [1, с. 165].

Підсумовуючи, метафоризація притаманна не лише нехудожньому дискурсу, а й науковому, діловому та публіцистичному. Механізм метафори полягає в проектуванні однієї концептуальної структури (вихідної області) на іншу структуру – цільове джерело. Беручи до уваги вживаність у повсякденному спілкуванні, лінгвісти виділяють конвенційні та нові або творчі метафори. За характером предметної області умовні метафори поділяються на онтологічні, структурні та орієнтаційні.

Оскільки досліджуваний тижневик належить до кількох дискурсивних жанрів, серед яких провідними є науковий та діловий, у ньому домінують умовні метафори та метонімічні вирази. Творчі метафори менше представлені в тексті статей і частіше зустрічаються в заголовках, підзаголовках і рекламних текстах, які також присутні в журналі.

Таким чином, проаналізувавши метафоричні терміни в авіаційній термінології, ми визначили кількісне та відсоткове співвідношення перекладацьких

трансформацій термінів з метафоричною образністю нашої вибірки та можемо навести статистичні результати (Див.Рис. 3.1).



Рис. 3.1 Кількісний аналіз перекладацьких трансформацій

Отже, найбільшу кількість перекладацьких трансформацій під час перекладу англійських метафоричних термінів авіадискурсу українською мовою становлять:

- Описовий переклад зі зміною образності (21%)
- Описовий переклад без збереження образності (17%),
- Описовий переклад зі збереження образності заміни (13%)

- Описовий переклад зі збереження подібності функцій (10%)
- Трансформаційний переклад / Додавання (10%)

Повний перелік прикладів застосування комплексних трансформацій наведено у додатках (Див.Додаток 1).

3.4. Етапи створення лексичного тренажеру для полегшеного вивчення метафор та метонімії авіадискурсу за допомогою Google Forms.

При проведенні дослідження у цій науковій роботі було розглянуто 520 англійських метафоричних термінів та виразів авіадискурсу та їх переклад українською мовою, а також приклади речень, у яких ці мовні одиниці використано в умовах контексту.

Практичним доробком цієї дипломної роботи було обрано створення лексичний тренажер для полегшеного вивчення перекладацьких трансформацій метафори та метонімії авіадискурсу за допомогою Google Forms

Метою практичної частини є аналіз результатів респондентів під час роботи з мовним тренажером. Результатом дослідження має стати аналіз даних, заснованих на рівні знань (англійської мови) та спеціальності респондента.

Розглянемо докладніше сам процес створення мовного тренажеру. Для створення тренажеру було використано онлайн сервіс «Гугл форми (англійською – Google Forms)». Ця платформа була обрана через декілька причин, а саме:

- 1) інтерфейс не є складним у використанні та широко використовується у тестуванні студентів;
- 2) вона має гарну аналітичну базу, а отже дозволяє ефективно оцінити отримані результати;
- 3) має гарний функціонал, необхідний саме для створення мовних тестів;
- 4) є безкоштовною.

Розглянемо етапи створення тренажеру:

1. Створення нової форми (див. Рис.3.2 – 3.3)

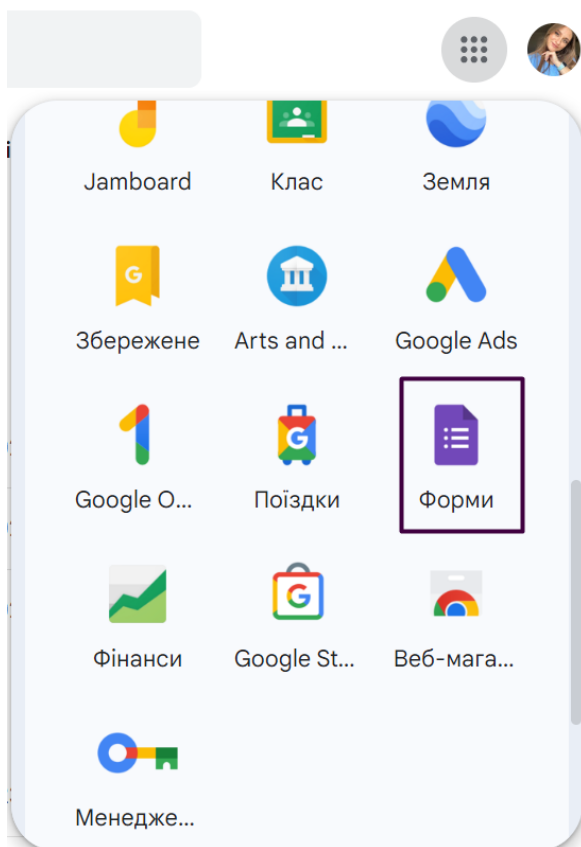


Рис. 3.2 Вхід в блоковий запис Google та перехід до Google Forms

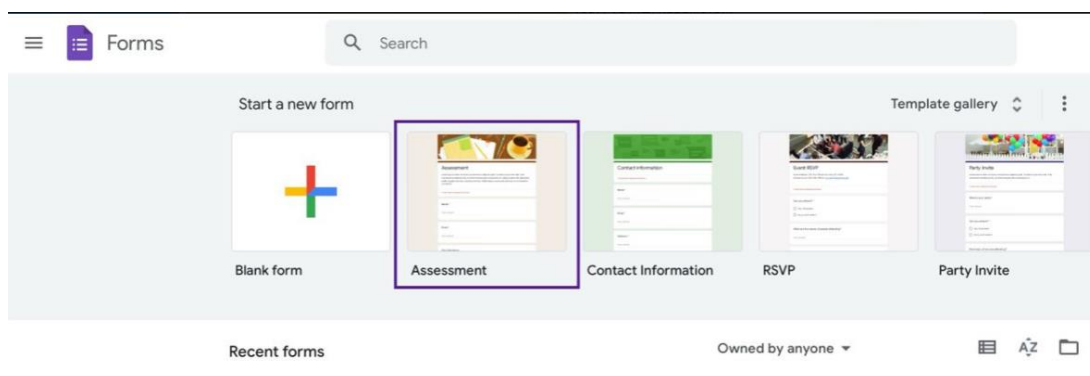


Рис.3.3 Вибір типу форми

2. Додавання питань (див.Рис.3.4 – 3.6)

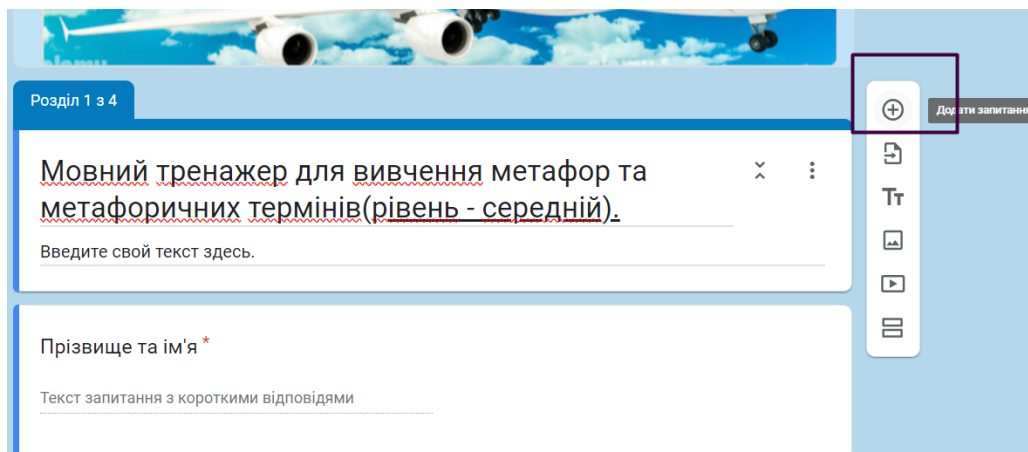


Рис.3.4 Додавання питання до тесту

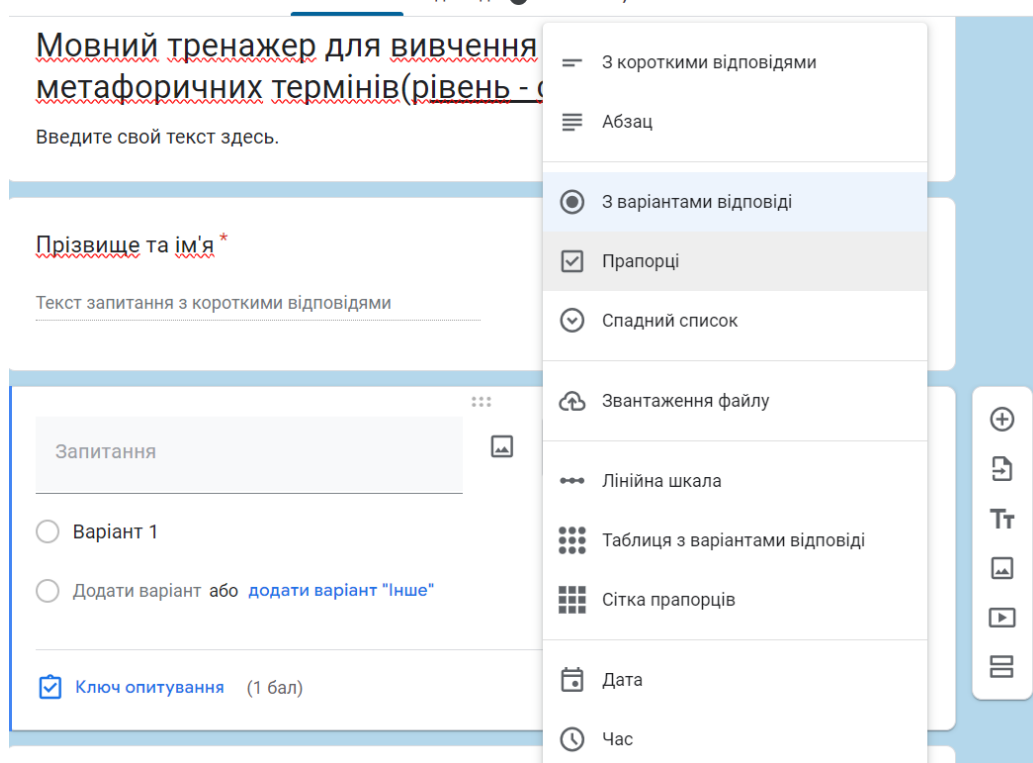


Рис.3.5 Вибір типу питання: відкрита відповідь, вибір із варіантами, вибір правильної відповіді тощо

Що таке **"метафора"**? 1 бали

це найбільш уживаний, популярний і важливий троп, який переносить ознаки, особливості, характеристики за принципом схожості, подібності із одного предмета, особи чи явища на інші. ✓

це уживаний троп, який описує ознаки, особливості, характеристики предмета, особи чи явища.

це найбільш уживаний троп, який дає пояснення явищу близькості за звучанням та написанням слів.

Відгук на правильну відповідь ✎ 🗑
Правильно!

Відгук на неправильну відповідь ✎ 🗑
Неправильно! Краще переглянути ще раз розділ 1.1 Підходи до дослідження метафори!

[Готово](#)

Рис.3.6 Вибір правильних варіантів відповіді та додавання коментарів до відповідей

3. Розсилка тесту (див.Рис.3.7)

рівень - середній Усі зміни збережено на Диску

[Надіслати](#)

Запитання **Відповіді** Налаштування Усього балів: 41

Розділ 1 з 4

Мовний тренажер для вивчення метафор та метафоричних термінів(рівень - середній).

Введіть свій текст здесь.

Прізвище та ім'я *

Текст запитання з короткими відповідями

Запитання *

Рис. 3.7 Розсилка тесту

Після завершення налаштувань натискаємо кнопку «Готово» і «Надіслати». Тести було розподілено на 3 різних варіанти залежно від рівня їх складності (легкий, середній та складний рівні).

У якості матеріалу для тестів було взято приклади англійських міжмовних омонімів, а також приклади речень, у яких вони використовуються.

При створенні тесту були створені завдання різних типів (див. Рис.3.8 – 3.11):

- питання на встановлення відповідності;
- питання на вибір однієї правильної відповіді;
- питання множинного вибору;
- питання відкритого типу.

Виберіть правильний переклад метафоричного виразу "**that upset the applecart**"

- це сплутало всі карти
- заробляти собі на хліб
- не все те золото, що блищить

Рис.3.8 Приклад питання на вибір однієї правильної відповіді

Укажіть значення слова "**flare**" в наступних реченнях. * 2 points

	спалах	сигнальна ракета
In the flare, the nose of the plane is raised, slowing the descent rate and therefore creating a softer touchdown, and the proper attitude is set for touchdown.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
There was a sudden flare when she threw the petrol onto the fire	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

Рис.3.9 Приклад питання на встановлення відповідності

Підберіть до українських термінів з метафоричним образом * 4 points
англійські відповідники.

	plug tip	flat-dog point screw	lead of a screw	blind spot
голівка штепселя	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
крок гвинта	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
зона мовчання	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
ГВИНТ з циліндричною голівкою	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

Рис.3.10 Приклад питання на встановлення множинної відповідності

Спробуйте перекласти виділений вираз в реченні

«Airlines and MROs are, in fact, jumping on the new technologies, and pushing back the boundaries in documents management»

Примітка: відповідь починайте писати з маленької літери без розділових знаків.

Short answer text

Рис.3.11 Приклад відкритого питання

Розглянемо результати кожного з тестів окремо, а вже потім порівняємо результати між собою. Кожному респонденту було запропоновано спочатку ознайомитись з теоретичною та практичною частиною нашого дослідження, а потім закріпити отримані знання за допомогою лексичного тренажера.

Розглянемо результати першого тесту легкого рівня (посилання на тестування <https://forms.gle/U8efih3Vb8UzkEDc8>).

Усього в тесті взяли участь 10 респондентів (див. табл. 3). З них як бачимо, 38,9 % володіють англійською мовою на рівень А2-В1, 40,1% володіють рівнем В1-В2 та 21% володіє рівнем В2-С1. (Див.Рис.3.12)

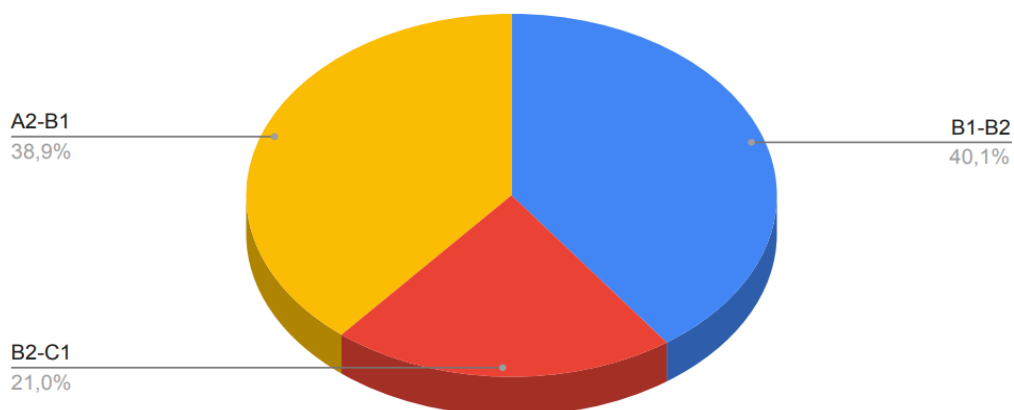


Рис.3.12 Діаграма кількості респондентів за рівнем мови

Також ми провели аналіз сфери діяльності залучених респондентів, і виявили, що більшість, тобто 41,2% вивчає гуманітарні науки, 9,8% працює у сфері освіти, 18,5% у сфері управління, 10,1 % у сфері журналістики та інформаційних технологіях та 10,4% займається культурою і мистецтвом. (Див.Рис.3.13)

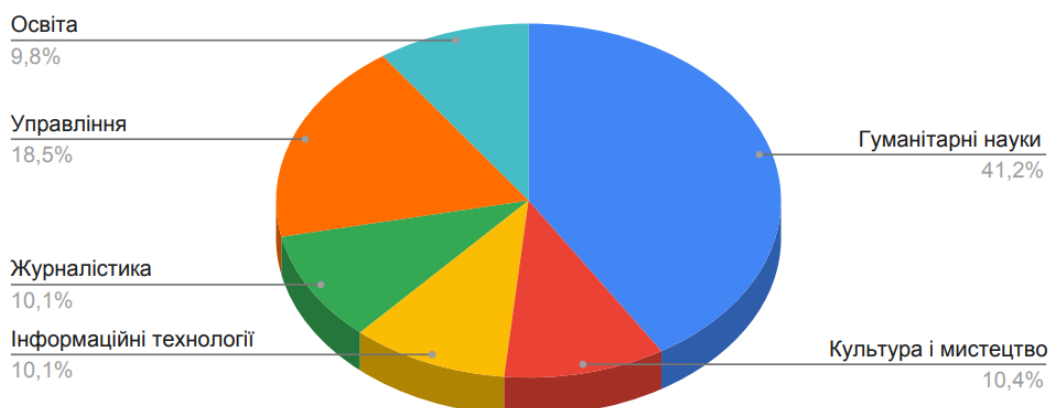


Рис.3.13 Діаграма сфери діяльності респондентів

Тепер проаналізуємо отримані результати. З Рис. Бачимо, що респонденти отримали високі бали за проходження легкого рівня, адже на даному рівні були запропоновані теоретичні питання, які розкривались в ході проведення нашого дослідження, та практичні завдання, в яких використовувались метафоричні вирази.

З даної діаграми бачимо, що рівень володіння мови респондентів відіграв важливу роль в отриманих результатах, адже для розуміння метафоричних виразів, що були відібрані для легкого рівня, академічного рівня володіння мови, починаючи з А2-В1 було достатньо. (Див.Рис.3.14)

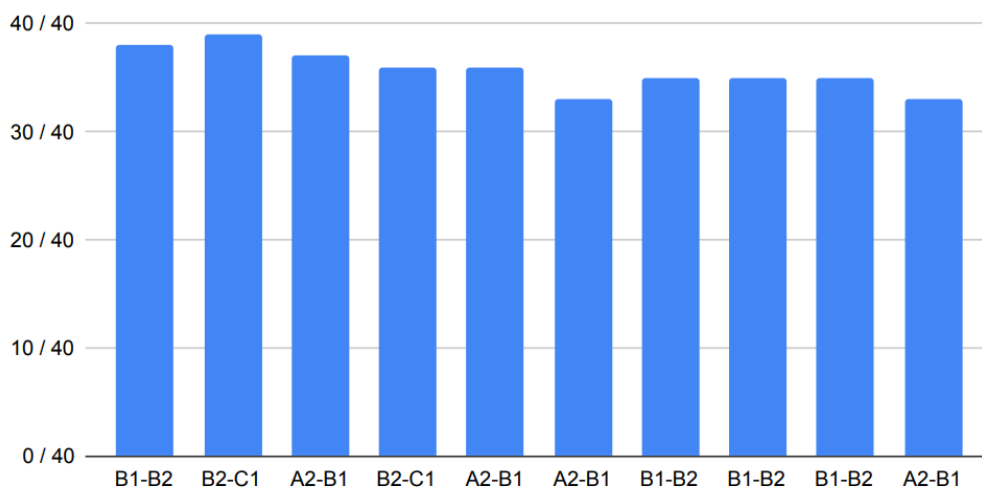


Рис.3.14 Статистика респондентів за рівнем володіння мови та результатом проходження тесту

Але зі статистики все ж таки слід зазначити, що найкращі результати проходження лексичного тренажера легкого рівня отримали респонденти з рівнем володінням мови В2-С1. (Див.Рис.3.15)

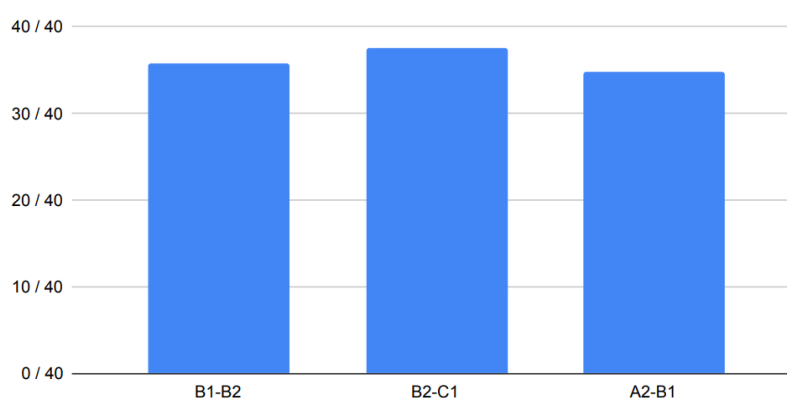


Рис.3.15 Діаграма статистики узагальнених результатів щодо рівня володіння мови

До того ж слід зазначити, що сфера діяльності не дуже вплинула на результати проходження лексичного тренажера легкого рівня. Ті респонденти, які вивчають гуманітарні науки, а саме спеціалізуються в академічній і профільній

англійській мові мають високий рівень володіння мови та розуміють специфіку та функціонування образності в іноземній мові, отримали найвищий бал. (Див.Рис.3.16)

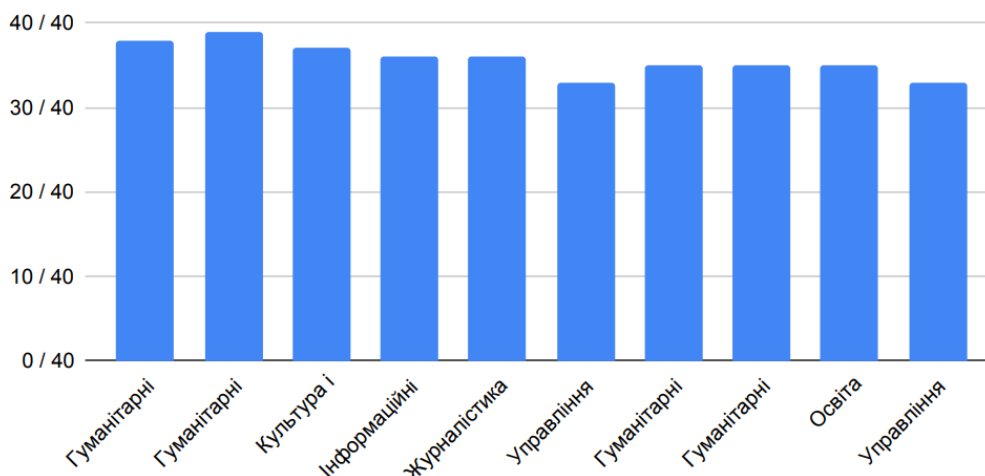


Рис.3.16 Діаграма статистики узагальнених результатів відносно роду діяльності респондентів

З даного аналізу, можемо зробити висновок, що при проходженні лексичного тренажера легкого рівня, рівень володіння мови відіграв найбільшу роль в отриманні високого результату.

Розглянемо результати проходження лексичного тренажера середнього рівня (посилання на тестування <https://forms.gle/erdLUvZE3Wai42hG9>).

У нашому лексичному тренажері середнього рівня взяли участь 10 респондентів (див. табл.). З них як бачимо, 20 % володіють англійською мовою на рівень A2-B1, 60% володіють рівнем B1-B2 та 20% володіє рівнем B2-C1. (Див.Рис.3.17)

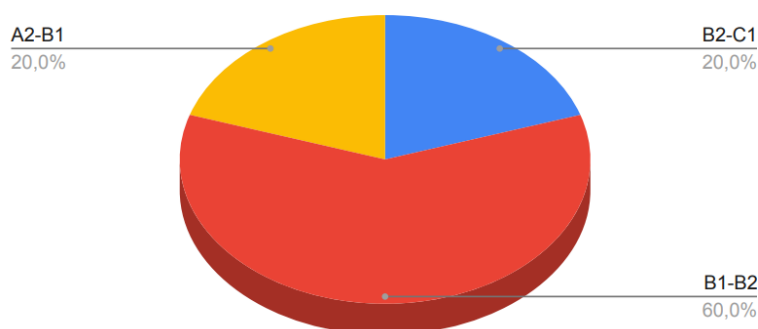


Рис.3.17 Діаграма кількості респондентів відносно рівня мови

Щодо сфери діяльності залучених респондентів, з Рис. бачимо, що більшість, тобто 50% вивчає гуманітарні науки, 10% працює у сфері освіти, 20% у сфері культури і мистецтва, 10% у сфері природничих наук та інформаційних технологій. (Див.Рис.3.18)

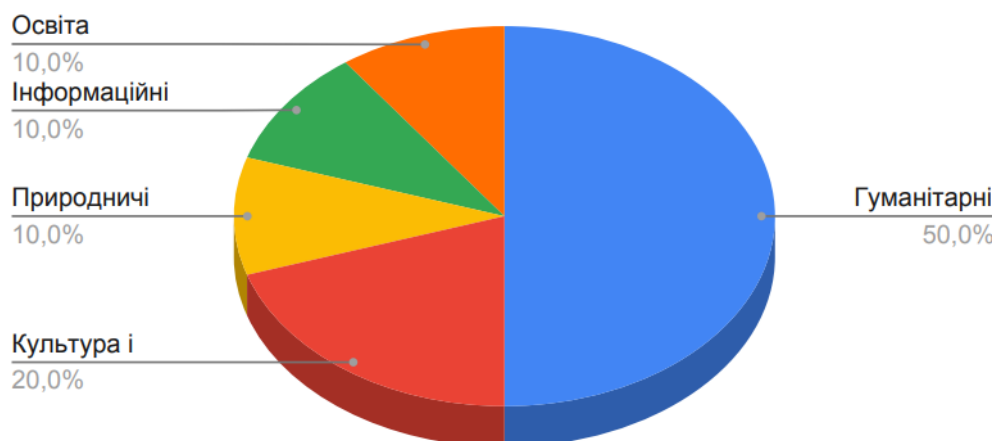


Рис. 3.18 Діаграма кількості респондентів відносно сфери діяльності

Тепер проаналізуємо отримані результати. Аналізуючи Рис. , можемо стверджувати, що сфера діяльності, в якій використовується мова вплинула на результати. (Див.Рис.3.19)

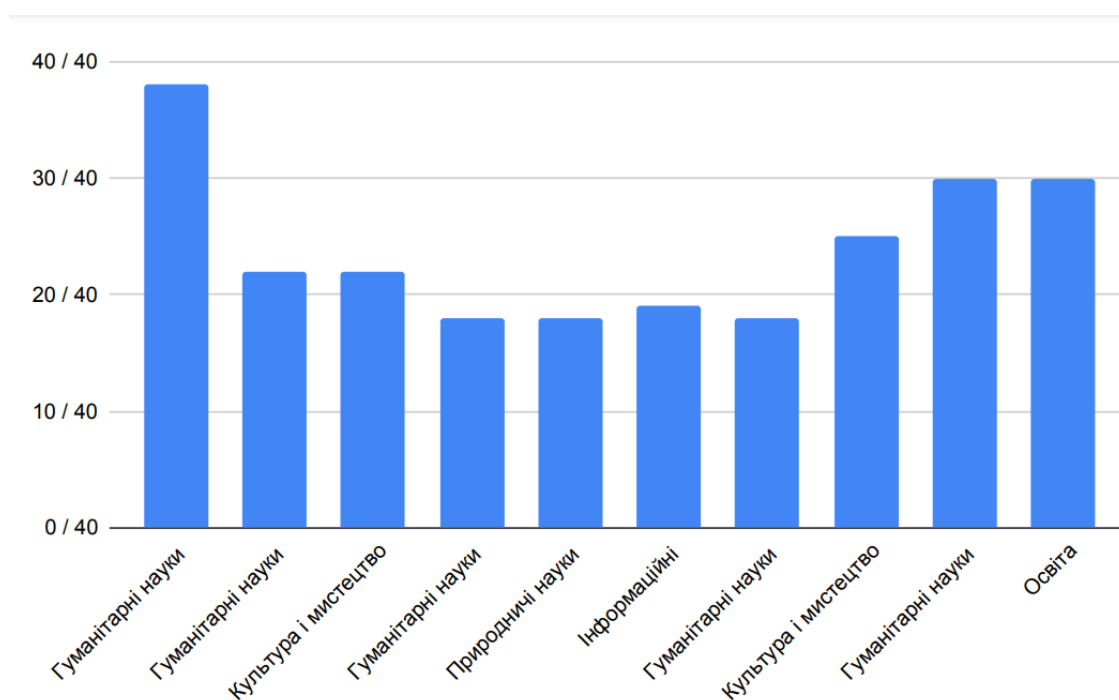


Рис.3.19 Діаграма статистики узагальнених результатів відносно роду діяльності респондентів

Отже, взагалі бачимо, що найвищий результат, як і в попередньому тестуванні, отримали кореспонденти, які вчаться і спеціалізуються в гуманітарних науках, які направлені на використання та профільне вивчення іноземної мови (Див.Рис.3.20).

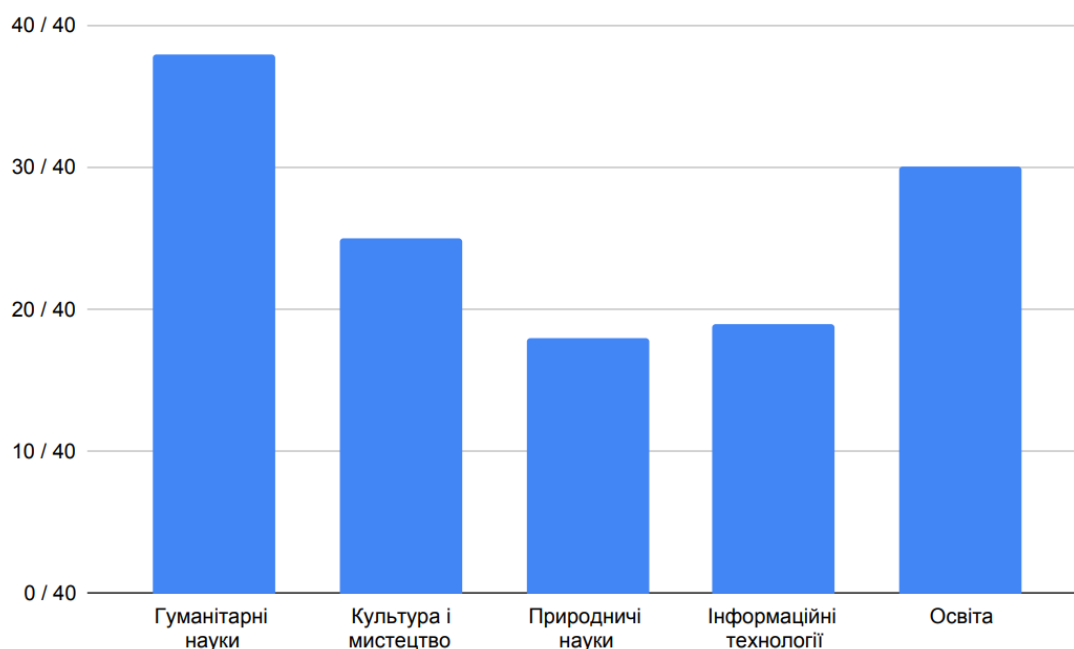


Рис.3.20 Діаграма найкращих результатів відносно сфери діяльності респондентів

Тепер проаналізуємо отримані результати у співвідношенні до рівня володіння мови. З Рис. Бачимо, що результати респондентів вже не мають тенденцію високих балів, навіть ті, чий рівень володіння мови B2-C1, адже на даному рівні були запропоновані теоретичні питання, які розкривались в ході проведення нашого дослідження, та практичні завдання, в яких використовувались більш складні метафоричні вирази, для розуміння образності яких треба мати вміння використання специфіки мови образності (Див.Рис.3.21).

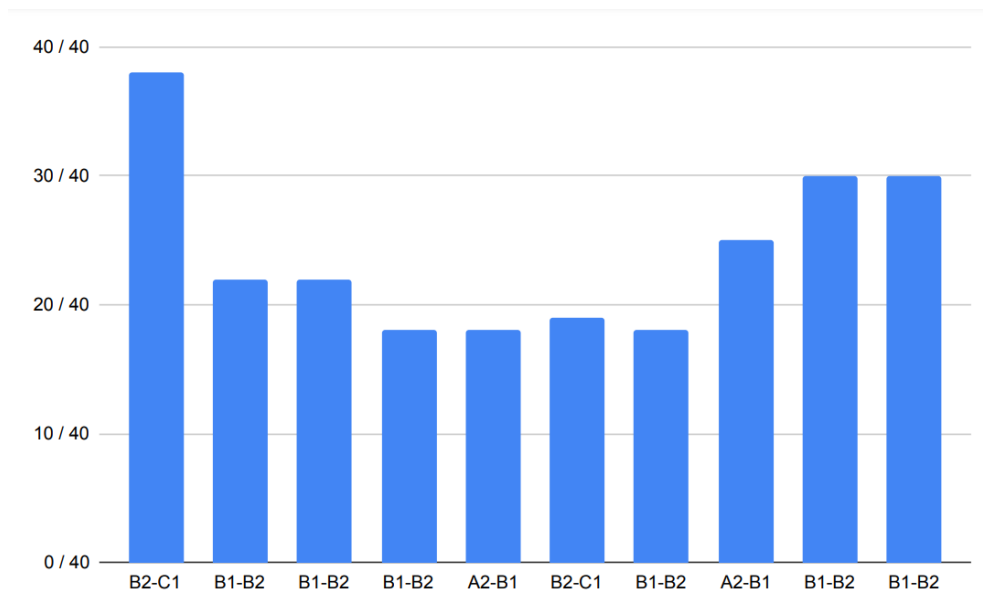


Рис.3.21 Статистика респондентів за рівнем володіння мови та результатом проходження тесту

З даної діаграми бачимо, що і в даному випадку рівень володіння мови респондентів відіграв важливу роль в отриманих результатах, адже для розуміння метафоричних виразів, що були відібрані для середнього рівня, академічного рівня володіння мови, починаючи з A2-B1, було недостатньо. (Див.Рис.3.22.)

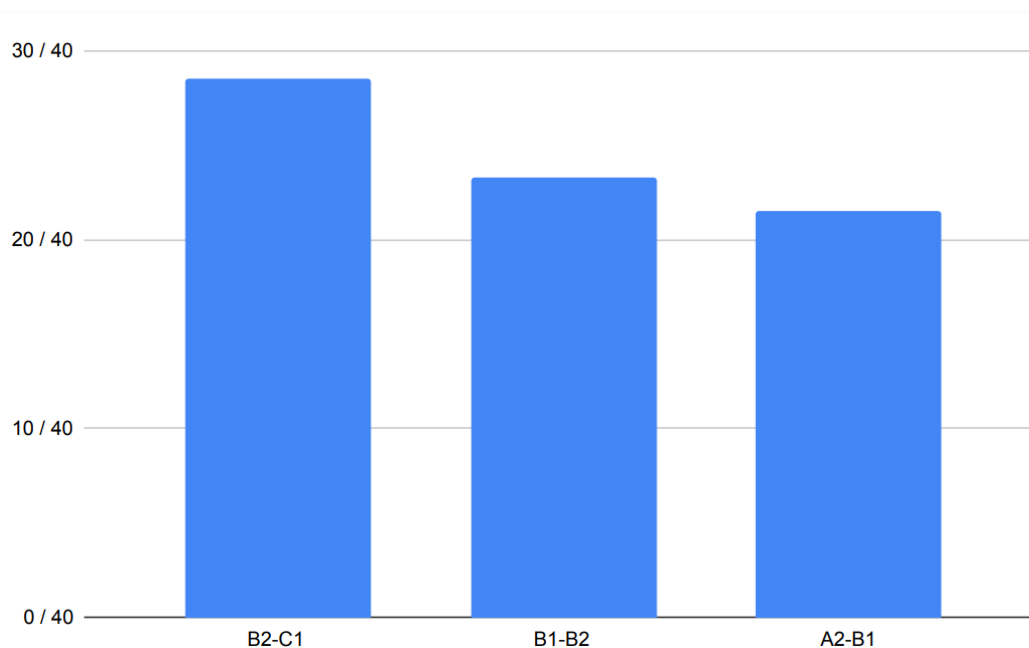


Рис. 3.22 Діаграма порівняння результату з рівнем володіння мови респондентів

З аналізу результатів проходження лексичного тренажера середнього рівня можемо зробити висновок, що рівень володіння мови та сфера її використання відіграли найбільшу роль в отриманні високого результату.

Розглянемо результати проходження лексичного тренажера складного рівня (посилання на тестування <https://forms.gle/wyX73JukmWzpShdc7>).

Отже, лексичний тренажер складного рівня пройшли 10 респондентів (див. табл.). З них як бачимо, 40 % володіють англійською мовою на рівень B1-B2, 40% володіють рівнем B2-C1 та 20% володіє рівнем C1-C2 (Див.Рис.3.23).

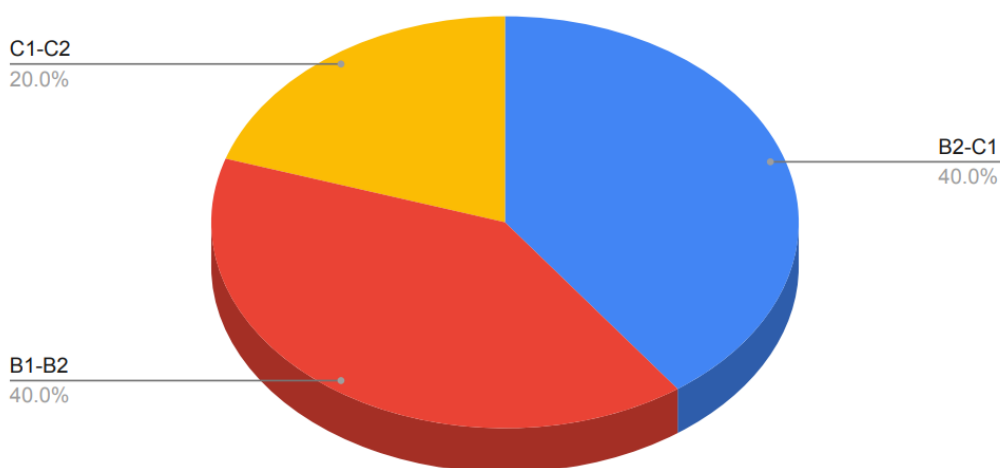


Рис.3.23 Діаграма кількості респондентів відносно рівня мови

У тесті даної складності нам пощастило залучити респондентів різних сфер діяльності, а саме: 30% — гуманітарні науки, 10% - біологія, 10% - управління адмініструванням, 10% - інформаційні технології, 10% - природничі науки, 10% освіта, 10% журналістика та 10% соціальні поведінкові науки (див. Рис. 3.24).

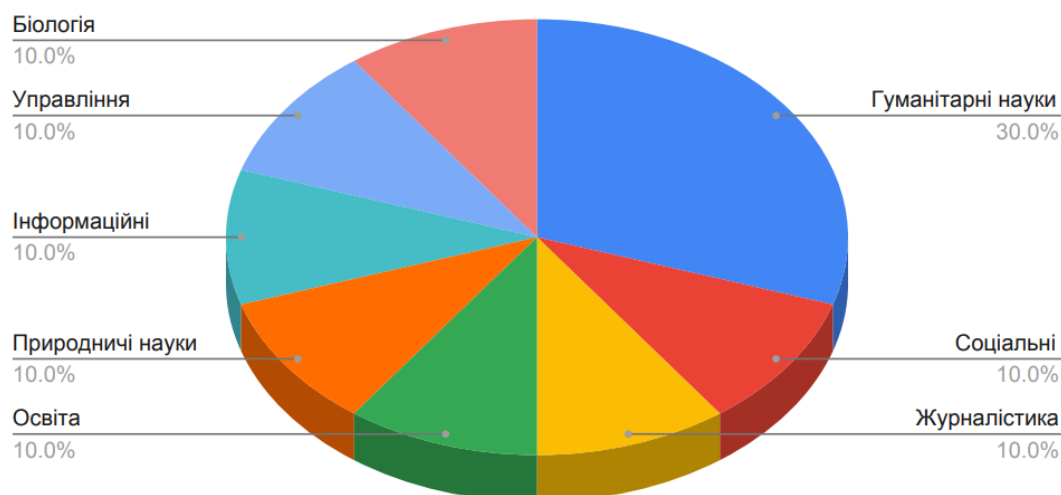


Рис.3.24 Діаграма кількості респондентів відносно сфери діяльності

Тепер звернемо увагу на результати. З Рис. Бачимо, що даний тест не є легким для респондентів, які не практикують використання мови в даній сфері, адже в ньому представлені практичні завдання з використанням відібраних метафор та метфоричних виразів авіаційної загальноживаної тематики. Отже, в даному випадку сфера діяльності мала найбільший вплив в розпізнання образності метафоричності під час проходження тренажера складного рівня (див. Рис. 3.25).

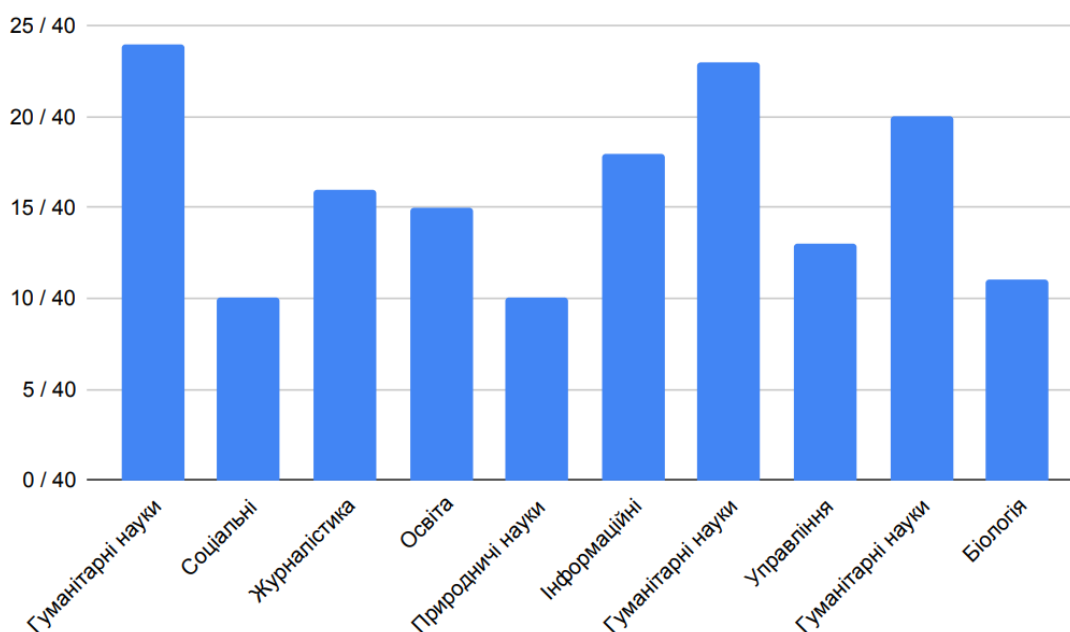


Рис.3.25 Діаграма статистики результатів відносно роду діяльності респондентів

Слід зауважити, що рівень володіння іноземною не є гарантом розуміння образності. На Рис. 3.26 можемо простежити, що тенденція високих балів відносно рівня мови відсутня, як це було видно на Рис. 3.22.

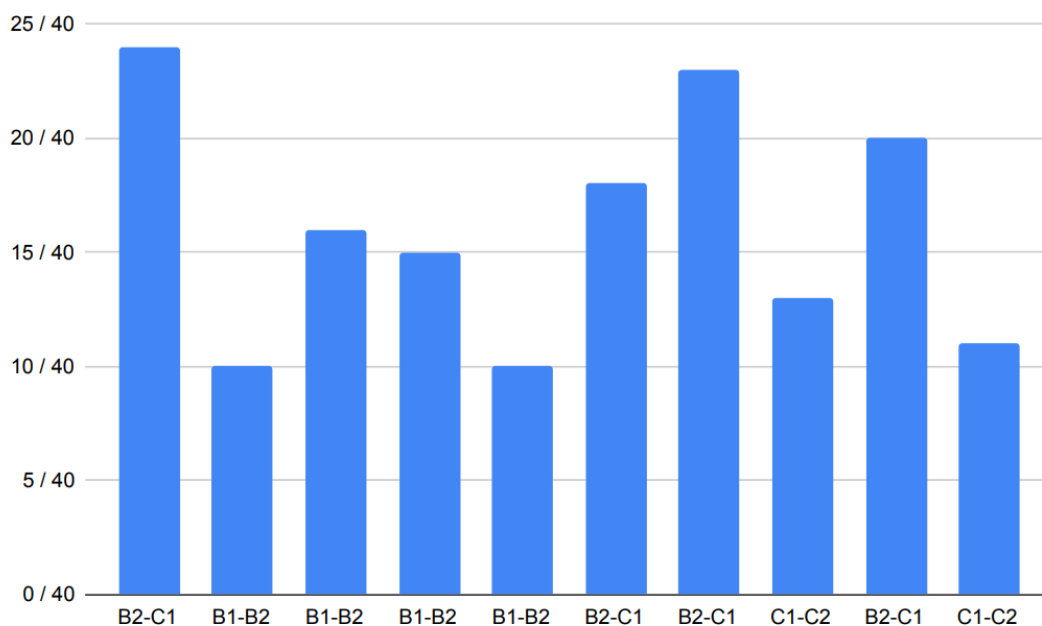


Рис.3.26 Діаграма статистики результатів відносно рівня володіння мови респондентів

Отже, можемо зробити висновок, що все ж таки на отриманий результат також вплинув і рівень мови, за статистикою бачимо що зіставлення метафоричної образності різних сфер діяльності рівня мови В1-В2 замало. До того, прослідковуємо парадокс що рівень С1-С2 мови, не є гарантом високо рівня, щоб зрозуміти концепт та ідею образності, треба володіти не тільки загальноживаною лексикою або тільки сфери своєї діяльності. (див. Рис. 3.27).

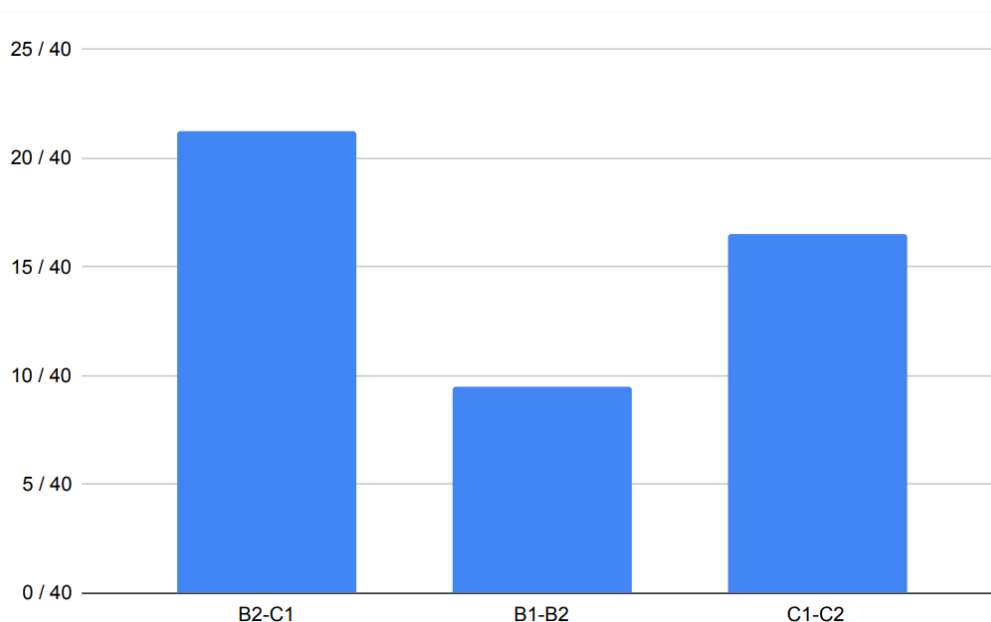


Рис.3.27 Діаграма статистики узагальнених результатів відносно рівня володіння мови респондентів

Після оцінки результатів тесту кожного з рівнів окремо доречним також є порівняння середнього балу серед усіх респондентів, задля визначення тесту, який викликав найбільше проблем при виконанні (див. Табл.3.3).

Таблиця 3.3

Порівняння середнього балу респондентів серед тестів усіх рівнів складності

Рівень тесту	Середній бал серед усіх респондентів	Максимальний бал за тест з 40 можливих
Легкий	35,7	39
Середній	24	38
Складний	13,2	23

З результатів таблиці, можемо зробити висновок, що найлегшим для наших респондентів виявився тренажер легкого рівня, а найскладнішим — складного рівня. Під час створення лексичних тренажерів різні рівнів, це і було заплановано, адже кожен рівень ціленаправлений на різний рівень володіння мови та знання та вміння розпізнавати та розуміння значення того чи іншого метафоричного образу.

ВИСНОВКИ до РОЗДІЛУ 3

У даному розділі було розкрито проблему перекладу метафори, яка пов'язана з вирішенням цілого ряду лінгвістичних, літературознавчих, культурологічних, філософських і навіть психологічних проблем. Необхідність правильного підходу до вивчення способів перекладу метафори обумовлена важливістю адекватної передачі образної інформації і відтворення стилістичного ефекту вихідного тексту в перекладі.

У науково-технічних текстах використовується не лише термінологічна та спеціальна лексика. У них зустрічається велика кількість загальнонародних слів, що вживаються у будь-яких функціональних стилях. Науково-технічний текст виявляється іноді аж ніяк не нейтрально-об'єктивним. Іноді образні мовні засоби проникають у наукові твори, так як науковий стиль прагне не лише точності, але й переконливості, доказовості. Іноді образні засоби необхідні для реалізації вимог дохідливості висловлювання.

Можемо стверджувати, що основною задачею перекладача при перекладі є збереження образності метафоричного терміна, однак це слід робити професійно, не зловживаючи цим способом.

Значну увагу ми приділили розкриттю доцільності використання метафор в текстах засобах масової інформації, що спрямовані на підсилення логічного викладу матеріалу і надання йому експресивного чи емоційного забарвлення. Було розкрито особливості мовлення у текстах цього стилю, виступаючи інструментом впливу, а то й маніпулюванням свідомістю читача.

Золотим правилом для будь-якого перекладача є забезпечення адекватності перекладу та досягнення прагматичних цілей автора. Велика кількість в науково-технічних текстах чужих і незрозумілих читачеві понять не матиме бажаного ефекту, а навпаки, спричинить труднощі під час читання та розуміння метафоричних термінів.

У випадках, коли образ неможливо зберегти, варто спробувати підібрати

метафоричний термін з іншим характером образності. Якщо перекладач нехтує цими умовами, це означає, що він віддає перевагу передачі головного семантичного навантаження метафоричного терміна, а не передачі його образності.

Перекладач, беручи на себе відповідальність у формуванні української терміносистеми, повинен розуміти суть метафоричного творення нових термінів, адже вони є мотивованими й, основна задача яких, викликати у читачів певні асоціації, стимулюючи пізнавальні процеси, що в свою чергу вбереже українську мову від надмірного засмічення немотивованими запозиченнями.

Ефективність перекладу текстів маргінального стилю залежить від усвідомлення, наскільки варіанти перекладу є функціонально й комунікативно доречними, наскільки актуалізуються в мові перекладу етноспецифічні й універсальні метафори, чи потрібно, щоб переклад сприяв запозиченню і яким чином - шляхом транскодування чи калькування, та за яких умов okazіональний переклад метафори може закріпитися як усталений.

Когнітивними механізмами осмислення метафор під час перекладу є сприйняття, розпізнання, тлумачення, оцінка та розуміння процесу й результату метафоризації. Їх застосування при перекладі нової публіцистичної метафорики уможливорює появу влучних суспільно-політичних метафор міжмовного і міжкультурного значення.

Найхарактернішим способом перекладу англomовних публіцистичних метафор українською мовою є калькування, оскільки воно зберігає лексикосемантичний зміст метафори, передає її соціокультурний, експресивний потенціал і є можливим, якщо компоненти метафоричного неологізму мають питоми чи запозичені відповідники у мові перекладу; значна кількість неометафор є розширеними аналогами вже існуючих і перекладається за аналогією.

У результаті дослідження також було розроблено лексичний тренажер за допомогою додатку Google-Forms для вивчення використання та перекладу метафор та метафоричних виразів в авіаційній сфері.

Створення мовних тренажерів для вивчення метафор авіадискурсу мало за мету сприяти кращому розумінню та усвідомленню метафоричного складу мови, яка використовується в авіаційній сфері.

Отже ці тренажери, розподілені на рівні легкості, середньоступеневості та складності, мали різні цілі:

- Ознайомлення з метафорами: Тренажери легкого рівня допомагали в ознайомленні з базовими метафорами, які використовуються в авіаційному дискурсі. Це завдання, які включали в себе розуміння основних метафоричних концепцій, їхнє походження та основні принципи.

- Узагальнення й аплікація: Середні та складні рівні тренажерів ставили завдання на уміння застосовувати ці метафори в різних контекстах, формулювання речень чи відповідей, а також розуміння тонкощів метафоричного мовлення в авіаційній галузі.

- Розвиток мовленнєвої компетенції: Ці тренажери також сприяють удосконаленню мовленнєвих навичок, підвищуючи рівень розуміння та використання метафор в авіаційному дискурсі через практичні завдання та вправи.

Аналізуючи відповіді респондентів на три мовні тести 3 різних рівнів складності, було з'ясовано, що найбільший вплив на переклад має саме лінгвістичні здібності індивіда, але ніяк ні вік, або спеціальність та навіть не завжди, загальний рівень володіння мови.

На основі порівняння результатів тестування було з'ясовано, що найкращер еспонденти впоралися з тестом легкого рівня складності, а найгірше – з тестом високого рівня складності.

Ми виявили, що мовний тренажер є ефективним засобом для вивчення перекладу метафор. Деякі учасники, які пройшли тестування вдруге, значно покращили свій результат, що підтверджує ефективність цього методу навчання.

ВИСНОВКИ

Через стрімкий розвиток усіх сфер діяльності людини у сучасному світі, мови збагачуються новими термінами, які з'являються для позначення нових об'єктів, понять та явищ дійсності. Внаслідок цього постає питання дослідження термінологічної лексики тих галузей знань, що розвиваються.

Однією з таких галузей є авіаційна галузь, яка належить до комплексних. Робота з перекладом авіаційної літератури є важливою для країни. Отже, проведене нами дослідження англомовних авіаційних метафор та метонімій є актуальним і відповідає потребам перекладацької практики.

У ході дослідження ми виявили, що використання метафор у авіадискурсі сприяє зрозумінню складних концепцій шляхом утворення аналогій з більш знайомими та доступними ситуаціями. Наприклад, порівняння процесу взліту зі стартом у житті, що допомагає людям уявити його як подію, що вимагає підготовки, напруження та концентрації.

Щодо метонімій, дослідження показують, що заміна технічних термінів асоціативними виразами сприяє полегшенню сприйняття складних аспектів авіації. Наприклад, вживання терміну "крила" для уявлення та обговорення не лише фізичної частини літака, а й його характеристик, ефективності тощо.

Ці дослідження підкреслюють, що використання метафор та метонімій у авіадискурсі не лише спрощує сприйняття складних технічних аспектів, а й сприяє більш ефективній комунікації та розумінню між експертами та широкою аудиторією, що не має спеціалізованого авіаційного фахового фону.

У першому розділі ми розглянули визначальні риси метафори, навели традиційні класифікації, у основі яких лежать різні критерії виокремлення певних видів метафори, провели огляд концепцій, які розкривають сутність метафори, її функції в мові, а також аналіз функціонування різновидів метафори у науково-технічному, публіцистичному і художньому стилях, ми розкрили специфіку її використання і особливості відтворення.

У другому розділі ми дійшли висновку, що асоціативність метафоричних термінів не надає їм додаткової емоційності або експресивної забарвленості, а тому не суперечить одній із основних характеристик текстів науково-технічної літератури – стилістичній нейтральності. Ці поняття допомагають досягти точності і ясності в розумінні через образне порівняння, на основі якого вони були утворені.

Третій розділ розкриває проблему перекладу метафори, спираючись на приклади відібраних зі статей з видань щотижневого журналу *Aviation Week and Space Technology*, яка пов'язана з вирішенням цілого ряду лінгвістичних, літературознавчих, культурологічних, філософських і навіть психологічних проблем.

Опрацьовуючи статті щотижневика “*Aviation Week and Space Technology*” було знайдено 520 метафор, частка методів перекладу яких становить описовий переклад зі зміною образності – 21%, описовий переклад без збереження образності – 17%, описовий переклад зі збереження образності заміни – 13%, описовий переклад зі збереження подібності функцій – 10%, трансформаційний переклад – 10%, додавання – 10%, переклад із заміною – 7%, переклад з перефразуванням – 7%, переклад зі структурною перебудовою – 7%, калькування – 2%, повний або частковий еквівалент – 2%, повний переклад – 2%. Тобто, найкращим способом виявився переклад зі зміною образності та без збереження образності, рідкими – калькування, повний або частковий еквівалент та повний переклад.

У результаті дослідження також було розроблено лексичний тренажер за допомогою додатку *Google-Forms* для вивчення використання та перекладу метафор та метафоричних виразів в авіаційній сфері.

Створення мовних тренажерів для вивчення метафор авіадискурсу мало за мету сприяти кращому розумінню та усвідомленню метафоричного складу мови, яка використовується в авіаційній сфері.

Таким чином, проведене дослідження свідчить про актуальність теми

перекладу метафор та метонимій авіадискурсу, адже в умовах швидкого розвитку технологій у цій галузі, розуміння та використання метафор допомагає у полегшенні сприйняття технічних аспектів авіації.

Отже, галузі термінології залишається ще багато невирішених завдань. Значна частина англомовних науково-технічних текстів досі не мають українського перекладу. Крім того невинний прогрес, поява нових об'єктів та постійні наукові відкриття спричиняє потребу у їх номінації. Все це відкриває простір до подальших лінгвістичних досліджень метафоричних термінів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гелетка, М. Л. Онтологія метафор у аерокосмічному дискурсі (на матеріалі щотижневика ««Авіейшн уїк енд спейс технолоджі») / М. Л. Гелетка, Є. Левін // Актуальні питання гуманітарних наук: Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2023. – Вип. 59 – Том 1. – С. 159–165.
2. Гончарова, Т. І. Науково-технічні метафори англійською мовою / Т. І. Гончарова. – Харків, 1996. – С. 110–122.
3. Демченко, Н. Загальне мовознавство: навч. Посібник / А. Чала, Н. Демченко, Т. Крехно. – Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. – Харків, 2020. – С. 90–92.
4. Деркач-Степанова, Т. В. Питання метафори у сучасній українській літературній критиці: навчальний посібник / Т. В. Деркач-Степанова. – Полтава: Ранок – 2002. – С. 215–217.
5. Дубенко, О. Ю. Порівняльна стилістика англійської та української мов. Посібник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів / О. Ю. Дубенко. – Вінниця: Нова Книга – 2005. – С.100–104.
6. Єфімов, Л. П. Стилістика англійської мови і дискурсивний аналіз: навчально-методичний посібник / Л. П. Єфімов. – Вінниця: Нова книга – 2004. – С. 200–240.
7. Івасенко, Л. О. Науковий виклад у дослідженнях вітчизняних учених / Л. О. Івасенко // Культура видання: теоретичні аспекти та практичне втілення – 2007. – С. 37–41.
8. Карабан, В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: навчальний посібник / В. І. Карабан. – Вінниця: Нова книга. – 2004. – С. 90– 100.
9. Корунець, І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) / І. В. Корунець. – Вінниця: Нова книга. – 2018. – С. 20 – 40.

10. Кравець, Л. Ю. Метафора як лінгвоментальний феномен: навчальний посібник для студентів / Л. Ю. Кравець. – Київ: Мистецтво. – 2014. – С. 39–42.
11. Кричевська, Л. А. Особливості перекладу концептуальної метафори у кліше англомовного наукового тексту / Л. А. Кричевська // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Сер.: Філологічна, 2013. – Вип.36. – С. 126–138.
12. Кухаренко, В. А. Інтерпретація тексту: навчальний посібник для студентів / В. А. Кухаренко. – Одеса: Латстар – 2002. – С. 100–111.
13. Ляшкова, І. І. Метафора як засіб втілення наукового знання в англійській мові та проблема еквівалентності перекладу на українську / І. І. Ляшкова, О. М. Голікова // Вісник НТУ «ХП», 2018. – № 13. – С. 67–69.
14. Маслова, Т. Б. Типологія наукового дискурсу в сучасній мовознавчій парадигмі / Т. Б. Маслова // Англістика та американістика: (зб. наук. пр). Дніпро: Вид-во Дніпропетр. нац.ун-ту, 2012 – Вип. 10. – С. 39–43.
15. Межжеріна, Г. В. Англійські авіаційні терміни-композиції в аспекті перекладу українською мовою. Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах / Г. В. Межжеріна – Київ: Університет «Україна», 2011. – С. 20–28.
16. Науменко, Л. П. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську: навчальний посібник / Л. П. Науменко, А. Й. Гордеєва. – Вінниця: Нова книга. – 2011. – С. 136–143.
17. Романенко, Н. В. Англійські термінологічні метафори: структурно-морфологічний, когнітивний та перекладознавчий аспекти / Н. В. Романенко // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського Серія: Філологія. Соціальні комунікації, 2019. – Том 30. – С. 122–126.
18. Томахів, М. В. Англомовний науковий дискурс: сучасний стан та перспективи подальших досліджень / М. В. Томахів // Одеський лінгвістичний вісник, 2015. – № 5. – С. 154–157.

19. Хавкіна, О. М. Специфіка перекладу української науково-технічної метафори англійською мовою / О. М. Хавкіна – Запоріжжя: Нова філологія. – 2013. – Вип. 57. – С. 190–196.
20. Штогрин, М. В. Шляхи досягнення адекватності при перекладі науково-технічних текстів / М. В. Шторгин // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острог: Вид-во НаУОА. – 2019. – Вип. 5. – С. 225–229.
21. Ahmad, J. Stylistic Features of Scientific English: A Study of Scientific Research Articles / J. Ahmad // English Language and Literature Studies. – 2012. – Vol. 2.№ 1. – P. 47–55.
22. Gibbs, R. When is Metaphor? The idea of understanding in the theories of metaphor / R. Gibbs . – London. – 1992. – P.200–212.
23. Herrmann, J.B. Metaphor in specialist discourse / J.B. Herrmann, T. Berber Sardinha. – Amsterdam, Netherlands: John Benjamins Publishing Company. – 2018. – P.160–185.
24. Lakoff, G. Metaphors we live by /G. Lakoff, M. Johnson – Chicago : The University of Chicago press. – 1988. – P. 170–190.
25. Layman, Charles S. The Power of Logic. / Layman, S. Charles – London: Mayfield Publishing Company. – 1999. – 566p.
26. Schuttleworth, M. Studying Scientific Mataphor in Translation. An inquiry into cross-lingual translation practices / M. Schuttleworth. – Abingdon: Routledge. – 2018. – P. 100–140.
27. Semino, E. Metaphor in discourse / E. Semino / Cambridge : Cambridge University Press. – 2018. – P.200–230.

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

28. Англійсько-український словник авіаційних термінів / [уклад. : Р. О. Гільченко]. – Київ : НАУ, 2009. – С. 200–280.
29. Мультитран [Електронний ресурс] // <https://www.multitran.com/> – Режим доступу до електронного словника : <https://www.multitran.com/m.exe?l1=1&l2=33&fl=1>
30. Aviation Week & Space Technology [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://aviationweek.com/AWST>
31. Convention on International Civil Aviation [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.icao.int/icaonet/arch/doc/7300/7300_9ed.pdf
32. Running Rabbits and Shoulder Markings: Metaphorical Terms in Aviation English. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.researchgate.net/publication/273164075_Running_Rabbits_and_Shoulder_Markings_Metaphorical_Terms_in_Aviation_English.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Приклади перекладу англійських метафоричних виразів та термінів українською мовою

№	Оригінал	Переклад українською	Способи перекладу
1.	beaver tail	передню рукоятку. основний роз'єм	Описовий переклад зі збереженням образності
2.	beavertail antenna	тип радіолокаційної антени, що формує промінь, який має більшу ширину по азимуту, ніж у висоту чи навпаки.	Описовий переклад зі збереженням образності
3.	skin	окалина, обшивка фюзеляжу літака	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
4.	tail	хвостове оперення, хвостовий стабілізатор	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
5.	maintenance base	база технічного обслуговування	Переклад з перестановкою
6.	nose wheel	носове колесо (шасі)	Повний еквівалент
7.	blade	лопать (повітряного гвинта)	Описовий переклад зі зміною образності
8.	virtual memory	віртуальна пам'ять	Повний еквівалент
9.	digital dividends	блага і вигоди від комп'ютеризації	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
10.	winglet	аеродинамічна закінцівка крила	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
11.	power plant	силова установка	Переклад з перестановкою
12.	roll	крен	Описовий переклад
13.	amphibian	гідролітак	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
14.	eight	пілотажна фігура «вісімка»	Повний еквівалент
15.	loop	фігура вищого пілотажу «петля»	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій

16.	wing	крило літака	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
17.	butterfly tail	V-образне хвостове оперення	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
18.	negative arm	негативний рукав перетворювача	Переклад з додаванням
19.	downwind leg	пряма між другим і третім розворотами (при посадці по "коробочці")	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
20.	heading bug	<u>схема курсування</u> польоту	Переклад з частковим еквівалентом
21.	hang-glider	дельтоплан	Описовий переклад без збереження образності
22.	«fly-ball»	відцентровий вантаж	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
23.	cowl-flap	стулка капота	Описовий переклад без збереження образності
24.	dual flight instruction	льотної підготовки з інструктором	Описовий переклад зі зміною образності
25.	engine-driven	який приводиться в рух двигуном	Переклад повного еквівалента
26.	overcarried	який доставили не за призначенням	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
27.	bleed air from compressor	відбирати повітря у компресора	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
28.	override the autopilot	ввімкнути автопілот	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
29.	arrester	пристрій з розрядниками для гасіння струмів грозового розряду	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
30.	fence	гребінь аеродинамічний	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій

31.	adjust idle power	регулювати малий газ	Описовий переклад часткового еквівалента
32.	full house	усі місця зайняті	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
33.	«Charlie Bravo»	«купчасто-дощова хмарність»	Описовий переклад без збереження образності
34.	fly-by-light	світлодистанційна система керування польотом	Описовий переклад зі збереженням образності
35.	no-show	неприбуття пасажера до вильоту	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
36.	airspace	повітряний простір	Повний переклад
37.	airway	авіатраса	Повний переклад
38.	height loss	втрату висоти	Повний переклад
39.	fighter	літак	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
40.	bird	літак	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
41.	body	літак	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
42.	nose	носова частина (літака)	Описовий переклад зі збереженням образності; Переклад метафоричним еквівалентом
43.	squawk	«літаковий приймач системи радіолокаційного впізнання»	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
44.	Jetty	телескопний трап	Описовий переклад без збереження образності
45.	tower	п 1) вишка, вежа; 2) ширяння, ширяючий політ; 2. v 1) злітати у височінь; 2) ширяти, високо летіти;	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій

46.	pan	сигнал терміновості між пілотами і диспетчерами	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
47.	gear	шасі	Описовий переклад без збереження образності
48.	field	посадкова смуга	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
49.	clearance	1) зазор; допуск на зазор; 2) запас висоти; кліренс (повітряного гвинта, крила тощо); 3) диспетчерський дозвіл (на виліт літака, дії в польоті тощо); 4) очищення від мита (пасажирів, вантажу тощо); 5) оформлення (напр. повітряного перевезення); 6) пролітання (напр. перешкод);	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій та трансформаційний переклад з додаванням
50.	lead	провідний пілот	Описовий переклад зі збереженням образності
51.	over	приходжу на прийом (код радіоприйома)	Описовий переклад зі збереженням образності
52.	stand	місце зупинки літаючого апарату	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
53.	jock	пілот	Описовий переклад зі зміною образності
54.	hold	ПС у зоні чекання, очікувати подальших вказівок від диспетчера	Описовий переклад зі зміною образності
55.	heading	курс	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
56.	generation	частота польотів	Описовий переклад зі зміною образності
57.	age	1) вік; 2) строк служби; 3) старіння	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій

58.	commuter	літак місцевої авіалінії».	Описовий переклад зі збереженням образності
59.	pusher	штовхає повітряний гвинт і 2) літак зі штовхаючим гвинтом.	Описовий переклад зі збереженням образності
60.	rack	бомботримач	Описовий переклад зі зміною образності
61.	blade	турбіни літака	Описовий переклад зі зміною образності
62.	fin	кіль, службовець для забезпечення стійкості по куту ковзання літального апарату	Описовий переклад зі зміною образності
63.	dice	плашку (інструмент для нарізки різьби)	Описовий переклад зі зміною образності
64.	belly	нижня частина літака	Описовий переклад зі зміною образності, але зі збереженням функцій
65.	Frame	шпангоут (як правило, у вигляді кільця або овалу) забезпечує збереження поперечного перерізу фюзеляжу літака.	Описовий переклад без збереження образності
66.	Head	втулка, даний термін більше відноситься до внутрішнього пристрою літака	Описовий переклад зі зміною образності, але зі збереженням функцій
67.	Sleeve	хомут, що забезпечує герметизацію з'єднання деталей всередині літака	Описовий переклад зі зміною образності, але зі збереженням функцій
68.	rib	нервюра літака	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
69.	fence	пластина на верхній поверхні крила	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
70.	pants	обтічник шасі	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій

71.	spoiler	переривник потоку повітря	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
72.	camber	в кривизну крила	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
73.	flare	сигнальна ракета	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
74.	air curtain	повітряна завіса	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
75.	«the size of the Pentagon.	розміром з Пентагон»	Калькування
76.	pier finger	посадкова галерея	Описовий переклад зі збереженням образності
77.	lifting force	підіймальна сила	Калькування
78.	widebody fleet	парк широко фюзеляжних літаків	Трансформаційний переклад / Додавання
79.	special care	особливі умови перевезення,	Трансформаційний переклад / Додавання
80.	landing field	аеродром	Трансформаційний переклад / Додавання
81.	flight range	дальність польоту	Трансформаційний переклад / Додавання
82.	flight interface	зона відльоту	Трансформаційний переклад / Додавання
83.	gate	посадкові ворота	Описовий переклад зі зміною образності
84.	shell	обшивка	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
85.	hub	вузловий аеропорт	Описовий переклад зі зміною образності, з додаванням
86.	green light	дозвіл	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
87.	fuel farm	паливосховище	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій

88.	take-off clearance	дозвіл на зліт	Описовий переклад зі зміною образності, з додаванням
89.	capacity	пропускна спроможність аеропорту	Описовий переклад зі зміною образності, з додаванням
90.	runway crown	вершина ЗПС	Описовий переклад без збереження образності
91.	bottle neck	вузька зона	Описовий переклад без збереження образності
92.	cock	кран	Описовий переклад без збереження образності
93.	“hot and high”	за умов високої температури та на великій висоті	Описовий переклад без збереження образності
94.	cure	нова модель літака	Описовий переклад без збереження образності
95.	paints	Легкий реактивний літак	Описовий переклад без збереження образності
96.	a basic air-defense fighter	як базовий винищувач протиповітряної оборони	Прямий переклад
97.	oil-producing plants	нафтовидобувні станції	Прямий переклад
98.	compete with	існує конкуренція з	Прямий переклад
99.	,while Americans are still stuck	американці все ще відсижуються	Описовий переклад зі збереженням функцій образу
100.	abstract complex systems	фабрики	Трансформаційний переклад / Опущення
101.	fire = hungry best	Робота двигуна	Описовий переклад без збереження образності
102.	the engine initiate ignition	як двигун завівся	Прямий переклад
103.get up to about 400 psi,	набрав обертів приблизно до 400 фунтів на квадратний дюйм	Прямий переклад

104it encountered a condition it didn't like,	але потім заглох	Прямий переклад
105	The latest round in the fight for coveted slots at Tokyo's Haneda Airport shows that despite Japan Airlines' (JAL) financial recovery, it is still being haunted by its journey through bankruptcy protection	у даному контексті описана спроба Japan Airlines покращити своє фінансове становище метафорично представлена через такі поняття, як fight, recovery and journey .	Описовий переклад без збереження образності
106	“Shutdown leaves NASA staff out in the cold”	«Припинення роботи департаменту НАСА залишило співробітників без роботи»;	Описовий переклад без збереження образності
107	Brazil is now the industry's "hot spot," says Rob Wilson, president of Honeywell Business and General Aviation;	«Зараз Бразилія є провідною країною у цій галузі, каже Роб Вілсон, президент Honeywell Business and General Aviation»;	Описовий переклад без збереження образності
108	FAA officials have spent considerable energy this year warning industry that shrinking resources tied to federal budget cuts would put the squeeze on myriad airworthiness approvals, new product certifications	Посадові особи Федерального авіаційного управління США цього року витратили багато сил, попереджаючи промисловість про те, що скорочення ресурсів, пов'язане зі скороченням федерального бюджету, призведе до ускладнення процедури отримання посвідченням про придатність до польотів, сертифікації нової продукції та пов'язаних із цим завдань, які забезпечують розвиток авіації та інновації.	Описовий переклад без збереження образності

	and related tasks that keep aviation going – and innovating;		
109	Deliveries are projected to rise 17% in 2023 from 2022, returning to 2019 delivery levels much earlier than expected.	«Прогнозується, що у 2023 році поставки зростуть на 17% порівняно з 2022 роком, повертаючись до рівня поставок 2019 року набагато раніше, ніж очікувалося.»	Описовий переклад зі збереженням образності
110	«a wave of innovation and investment in aircraft interiors»	«хвиля інновацій та інвестицій в інтер'єр літаків», концептуалізує «innovation» як фізичне явище (wave), характерною властивістю якого є швидкий рух;	Повний переклад
111	«Improved connectivity will provide the next leap in viewing system status in real time»	«Покращене підключення забезпечить наступний стрибок у перегляді стану системи в режимі реального часу», де «innovation» знову виражаються через фізичний феномен (leap), який характеризується швидким рухом вперед;	Повний переклад
112	«Airlines and MROs are, in fact, jumping on the new technologies, and pushing back the boundaries in documents management».	«Авіакомпанії та технічні спеціалісти використовують нові технології та удосконалюють підходи організації документообігу», де «технології» виступають як «ціль» тощо	Описовий переклад зі зміною образності
113	Today, many mature aircraft are worth more as parts than as a whole;	Сьогодні багато літаків після довгої експлуатації коштують більше як частини, ніж як цілий	Описовий переклад зі зміною образності

114	Expectations are high for the new Falcon 9 to prove military, commercial-satellite launch capabilities	«Від нового «Falcon 9» очікують високі можливості запуску комерційних супутників у військових цілях»	Описовий переклад зі зміною образності
115	aged but upgraded Kfirs;	(експлуатовані, але модернізовані Kfirs;	Описовий переклад зі збереженням образності
116	The J-2X engine will not be needed to send humans into lunar orbit...,	«немає необхідності використовувати Двигун J-2X, щоб відправити людей на орбіту Місяця...»	Описовий переклад зі збереженням образності
117	«The single engine powering the second stage, meanwhile, fired for seven minutes and 15 seconds, releasing the EROS C-3 satellite into its planned orbit about 15 minutes after liftoff.»	«Один двигун, що живить другий ступінь, тим часом вистрілив протягом 7 хвилин і 15 секунд, випустивши супутник EROS C-3 на заплановану орбіту приблизно через 15 хвилин після зльоту»	Структурна перебудова
118	(118) «He launched a Falcon»;	Він запустив Falcon	Заміна
119	hose-and-droge	автоцистерна	Описовий переклад без збереження образності
120	IAI pitches Kfir as fourth-generation fighter at one-third of the price.	IAI пропонує Kfir як винищувач четвертого покоління за одну третину ціни	Прямий переклад

121	Alitalia must find fresh funds to remain afloat.	Alitalia повинна знайти свіжі кошти, щоб залишитися на плаву	Прямий переклад
122	China is buying into business-aircraft production, but buyers are favoring imports.	Китай купує виробництво бізнес-літаків, але покупці віддають перевагу імпорту.	Прямий переклад
123	airbridge	повітряне сполучення між певними пунктами; 2) пересувний міст між аеровокзалом та літаком	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
124	airbreather	повітряно-реактивний двигун, ПРД	Описовий переклад без збереження образності
125	airborne	а 1) що перебуває у повітрі; 2) що перевозиться повітряним транспортом; 3) що відірвався від землі; що перебуває у повітрі; 4) бортовий; установлений на повітряному судні;	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
126	airhop	швидкий авіапереліт; 2. в літати літаком на короткі відстані	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
127	airport limousine	машина, що наймається в аеропорту	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
128	airborne lidar plume analyzer	бортовий лідарний аналізатор струменів диму	Трансформаційний переклад / Додавання
129	to read the drift angle	відлічувати [відраховувати] кут знесення	Описовий переклад без збереження образності.
130	aircraft noise annoyance	подразнювальний вплив шуму від повітряного судна	Трансформаційний переклад / Додавання

131	all-around looking antenna	антена кругового огляду	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
132	anti-jamming	захист від перешкод	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
133	anti-knock	антидетонація	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
134	aerial applicator	сільськогосподарський літак	Описовий переклад зі зміною образності
135	apply bank	створювати крен	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
136	abbreviated visual approach	візуальне заходження на посадку за спрощеною схемою	Трансформаційний переклад / Додавання
137	autocoupled approach	заходження на посадку в автоматичному режим	Описовий переклад без збереження образності
138	docking approach	зближення під час стикування;	Трансформаційний переклад / Додавання
139	upwind approach	заходження на посадку проти вітру	Трансформаційний переклад / Додавання
140	zero-defect approach	методика (аналізу і інтерпретації результатів і причин льотних пригод), що не має недоліків;	Описовий переклад без збереження образності
141	over-carried <u>cargo</u>	груз, який відправили не за правильною адресою	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
142	straight-in ILS-type approach -	заходження на посадку з прямої за приладами;	Трансформаційний переклад / Додавання
143	straight missed approach	відхід на друге коло (під час заходження на посадку) з прямої	Трансформаційний переклад / Додавання
144	alighting area	1) місце посадки (на ЗПС); 2) зона приземлення	Описовий переклад зі збереження образності
145	alighting area on water	зона приводнення	Описовий переклад зі збереження образності

146	design wing area	розрахункова площа крила	Повний прямий переклад
147	aileron toggle arm	кронштейн підвіски елерона	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій, але без збереження образності
148	all-burn acceleration	прискорення в момент повного вигорання палива	Трансформаційний переклад / Додавання
149	armrest	підлокітник (крісла для сидіння)	Описовий переклад зі збереженням подібності функцій
150	abort ascent	позаштатне виведення на орбіту	Трансформаційний переклад / Додавання
151	sprues-burn ascent	виведення на орбіту з послідовним спалюванням двох видів палива; виведення на орбіту з послідовною роботою ступенів;	Трансформаційний переклад / Додавання
152	ram air assembly	повітрозабирач (для наддування паливних баків від швидкісного напору)	Трансформаційний переклад / Додавання
153	fly high	Підійматись високо / Успішно просуватись вгору	Описовий переклад зі збереженням образності
154	clear for takeoff	Очищено для зльоту / Готовий до зльоту	Описовий переклад зі зміною образності
155	skyrocketing sales	Раптовий підйом продажів / Експоненційне зростання продажів	Описовий переклад зі зміною образності
156	wings of opportunity	Крила можливостей / Можливості для розвитку	Описовий переклад зі зміною образності
157	tailspin	Швидкий падіння / Невдача або стрімке погіршення ситуації	Описовий переклад зі зміною образності
158	nose dive	Крапелький падіння / Різке погіршення ситуації	Описовий переклад зі зміною образності
159	hold steady	Утримати стабільність / Зберігати стабільність	Описовий переклад зі зміною образності

160	cruising altitude	Польот на крейсерській висоті / Рівень, на якому забезпечується стабільність	Описовий переклад зі зміною образності
161	in a holding pattern	У режимі очікування / У стані очікування	Описовий переклад зі збереженням образності
162	flying under the radar	Літати під радаром / Діяти непомітно або незамітно	Описовий переклад зі збереженням образності
163	flight of fancy	Польот фантазії / Безглуздий задум або фантазія	Описовий переклад зі збереженням образності
164	nose for trouble	Шукач проблем / Здатність вчасно виявляти проблеми	Описовий переклад зі зміною образності
165	spare the runway	Зберегти злітну смугу / Не витратити ресурси надмірно	Описовий переклад без збереження образності
166	flying blind	Літати сліпо / Діяти без достатньої інформації або плану	Трансформаційний переклад / Додавання
167	feet on the ground	Ноги на землі / Бути прагматичним або реалістичним	Описовий переклад без збереження образності
168	tailwind	Задмуха / Сприятливі обставини	Описовий переклад без збереження образності
169	grounded	На землі / Заборонено літати або відчуття обмеження	Описовий переклад без збереження образності
170	fly by the seat of one's pants	Літати на відчуття / Діяти інтуїтивно або без попереднього планування	Описовий переклад зі збереження образності
171	cleared for landing	Очищено для посадки / Очікування успішного завершення чогось	Описовий переклад без збереження образності
172	up in the air	У повітрі / Не вирішено чи не встановлено	Описовий переклад без збереження образності
173	reaction control assembly	модуль реактивної системи керування	Трансформаційний переклад / Додавання
174	flight deck functionality	Функціональність багатомісної кабіна екіпажу	Трансформаційний переклад / Додавання

175	automation-related research	Автоматизований пошук	Трансформаційний переклад / Опущення
176	single-pilot operations. (SPO)	допуск пілота до (виконання) одиночних польотів за приладами	Трансформаційний переклад / Додавання
177	reduced-crew operations (RCO)	операції скороченого екіпажу	Повний переклад
178	low-workload cruise portions of the flight	малозавантажені круїзні польоти	Трансформаційний переклад / Опущення
179	long-haul flights	далекомагістральні рейси	Описовий переклад зі збереженням образності
180	near-term priorities	з найближчою перспективою	Описовий переклад зі збереженням образності
181	supplant pilot	другий пілот	Описовий переклад зі зміною образності
182	pilot assist	другий пілот	Описовий переклад зі зміною образності
183	reduced-crew scenarios	екіпаж без стюардес	Описовий переклад зі зміною образності
184	clean-sheet airplane design	проект, що розробляється з "нуля"	Описовий переклад зі збереженням функції
185	belly-to-belly attachment	стикування підфюзеляжних поверхонь (двоступеневого БПКА);	Описовий переклад зі зміною образності
186	dovetail blade	замок типу «ластівчин хвіст» лопатки (двигуна)	Описовий переклад зі збереженням образності
187	firtree blade	замок ялинкового типу лопатки (двигуна)	Описовий переклад зі збереженням образності
188	pre-emptive attack	випереджувальний напад	Описовий переклад зі збереженням образності

189	shadow attenuation	затухання {радіохвиль} з огляду на сферичність Землі	Трансформаційний переклад / Додавання
190	airworthiness authority	орган контролю льотної придатності;	Трансформаційний переклад / Додавання
191	backhaul	перевезення в одному напрямку, включаючи ділянку маршруту в зворотному напрямку	Описовий переклад без збереження образності
192	bazooka	базука, реактивний протитанковий гранатомет	Описовий переклад без збереження образності
193	blind approach beacon	радіомаяк системи інструментальної посадки;	Описовий переклад зі збереженням функції
194	synthetic foam bed	синтетичне пінне покриття	Прямий переклад
195	blinker	проблисковий вогонь	Описовий переклад зі збереженням образності
196	aircraft position blip	позначка місцезнаходження повітряного судна	Описовий переклад зі збереженням функції
197	blirt	нестійка погода (у районі польотів)	Описовий переклад без збереження образності
198	bloomer	розмивання зображення (на екрані РЛС)	Описовий переклад без збереження образності
199	blowoff	стравлювання тиску повітря	Описовий переклад зі зміною образності
200	life boat	рятувальний човен	Описовий переклад зі зміною образності
201	instrument flying blind	шторка сліпого польоту (для тренування пілотів)	Калькування
202	manned boomer	пілотований бомбардувальник	Описовий переклад зі зміною образності
203	suicide bomber	терорист-смертник	Повний еквівалент
204	carpet bombing	«килимове» бомбометання; бомбометання на значній площі	Повний еквівалент
205	bombsight	приціл для бомбометання	Описовий переклад з додавання перестановки

206	bonding aircraft	металізація повітряного судна	Описовий переклад із збереженням образності
207	airspeed boom	приймач повітряного тиску	Описовий переклад без збереження образності
208	focused boom	сфокусований (звуковий) удар	Калькування
209	muffled boom	приглушений (звуковий) удар	Калькування
210	booster	ракета-носій;	Описовий переклад зі зміною образності
211	de-icer boot	протиобліднювальна подушка	Описовий переклад без збереження образності
212	boss	втулка {напр. повітряного гвинта), ступиця;	Описовий переклад без збереження образності
213	airscrew boss	втулка повітряного гвинта	Описовий переклад без збереження образності
214	bottleneck	вузька частина (для пролітання)	Описовий переклад без збереження образності
215	bounce	1. п сленг козел, стрибок (повітряного судна) під час неакуратної посадки; v сленг козлити, підстрибувати під час посадки (про ПС)	Описовий переклад зі збереженням образності
216	bouncing	підстрибування (ПС) під час посадки; проф. козління; aircraft ~ козління повітряного судна (під час посадки)	Описовий переклад зі збереженням образності
217	error bound	межа похибки	Калькування
218	flow separation bound	межі зриву потоку	Описовий переклад зі зміною образності
219	coverage boundary	межа зони дії (напр. РЛС)	Описовий переклад зі зміною образності
220	primary area boundary	межа основної зони (польоту)	Описовий переклад зі зміною образності

221	secondary area boundary	межа додаткової зони (польоту)	Описовий переклад зі зміною образності
222	black box	реєстратор параметрів польоту, чорний ящик (захищений бортовий накопичувач літака)	Описовий переклад зі збереженням образності Калькування
223	feed box	коробка передач	Описовий переклад без збереження образності
224	quick release box	замок швидкого відстібання (парашута)	Описовий переклад зі зміною образності
225	separation box	сортувальник (для деталей)	Описовий переклад зі зміною образності
226	speed brake	аеродинамічне гальмо	Описовий переклад зі зміною образності
227	to block the brake	ставити на гальмо	Описовий переклад зі збереженням образності
228	to engage the brake	натискати на гальма, гальмувати	Описовий переклад зі зміною образності
229	brake-way	гальмівний шлях; пробіг під час гальмування; довжина пробігу під час гальмування	Описовий переклад зі зміною образності
230	Field Operations Branch	Відділ реалізації проектів на місцях (ІКЛО)	Описовий переклад без збереження образності
231	Field Services Branch	Відділ обслуговування проектів на місцях (ІКЛО)	Описовий переклад зі збереження образності
232	Language Branch	Відділ перекладів (ІКЛО)	Описовий переклад зі зміною образності
233	flight weather briefing	передпольотний інструктаж щодо метеоситуації	Трансформаційний переклад / Додавання
234	traffic information broadcast	передавання (в ефір) інформації про повітряний рух	Трансформаційний переклад / Додавання
235	error budgeting	зважування похибок	Описовий переклад зі зміною образності
236	to remove a bug	забрати підслуховувальний пристрій	Описовий переклад без збереження образності

237	daily bulletin	щоденне зведення (напр. погоди);	Описовий переклад зі зміною образності
238	bumpiness	бовтанка (унаслідок турбулентності)	Описовий переклад зі збереженням образності
239	burble	зрив потоку	Описовий переклад без збереження образності
240	Bus communication	канал зв'язку	Описовий переклад без збереження образності
241	standby bus	резервна (електро)шина	Описовий переклад без збереження образності
242	follow-up cable	трос зворотного зв'язку	Описовий переклад із збереження образності
243	to slacken the cable	ослаблювати натяг тросу	Описовий переклад зі зміною образності
244	distress call	1) аварійний виклик; 2) сигнал лих	Описовий переклад зі зміною образності
245	call-in	виклик на зв'язок (наземної станції з екіпажем)	Описовий переклад зі зміною образності
246	call-up	виклик на зв'язок (екіпажу з наземною станцією)	Описовий переклад зі зміною образності
247	aerodrome calm	відсутність вітру в районі аеродрому	Описовий переклад без збереження образності
248	echo cancellation	компенсація сигналів відлуння	Описовий переклад без збереження образності
249	capable to withstand	здатний витримувати (напр. навантаження)	Описовий переклад зі збереження образності
250	climbing capacity	швидкопідйомність	Описовий переклад без збереження образності
251	environmental capacities	припустимі межі забруднення довкілля (для даного аеродрому)	Описовий переклад без збереження образності

252	“follow-me” car	автомобіль супроводження (повітряних суден під час руління аеродромом)	Описовий переклад зі збереження образності
253	altimeter scale error card	таблиця інструментальних поправок висотоміра	Описовий переклад зі збереження образності
254	fits and clearances card	карта допусків і посадок	Описовий переклад зі зміною образності
255	“handle with care	«транспортувати обережно» (напис на вантажі)	Описовий переклад зі зміною образності
256	bulk cargo	вантаж насипом; вантаж без тари	Описовий переклад зі збереженням образності
257	improperly secured cargo	ненадійно закріплений вантаж	Описовий переклад зі зміною образності
258	to discharge the cargo	знімати вантаж з борту (ПС)	Описовий переклад без збереження образності
259	carpet	захисний шар; бортова станція активного радіоелектронного заглушення	Описовий переклад без збереження образності
260	boom carpet	зона розповсюдження (звукового) удару	Описовий переклад без збереження образності
261	fog carpet	зона [смуга] туману	Описовий переклад без збереження образності
262	noise carpet	зона впливу [розповсюдження] шуму	Описовий переклад без збереження образності
263	First-level carrier	основний авіаперевізник (за обсягом перевезень)	Описовий переклад зі збереженням образності, додавання
264	no-frills carrier	низькотарифний авіаперевізник, авіаперевізник економічного класу	Описовий переклад зі збереженням образності
265	participating carrier	транспортна агенція, що бере участь в отриманні прибутків	Описовий переклад зі збереженням

			образності, додавання
266	trunk carrier	авіаперевізник на магістральній авіалінії	Описовий переклад зі збереженням образності, додавання
267	castor	(само)орієнтоване колесо (шасі)	Описовий переклад зі збереженням образності
268	trouble case	причина відмови	Описовий переклад зі змінюю образності
269	caution	попередження (напр. про небезпеку у польоті)	Описовий переклад зі збереженням образності
270	ceiling	1) верхня межа; 2) висота хмарності, висота нижньої межі хмар; 3) максимальна висота польоту; «стеля»;	Описовий переклад зі збереженням образності
271	ceiling approach	висота траєкторії початку заходження на посадку	Описовий переклад зі збереженням образності, додавання
272	to break a minimum ceiling	виходити із хмарності; пробивати хмарність	Описовий переклад без збереження образності
273	cell	секція, відсік (крила); осередок грози, грозовий район (у зоні польоту)	Описовий переклад без збереження образності
274	aircraft noise certificate	сертифікат повітряного судна за рівнем шуму	Описовий переклад зі збереженням образності
275	certificate of medical fitness	свідоцтво про придатність за станом здоров'я	Описовий переклад зі збереженням образності
276	release certificate	паспорт підприємства- виробника	Описовий переклад без збереження образності
277	cessation of arms	перемир'я	Описовий переклад зі змінюю образності

278	tubo-annular combustion chamber	трубчасто-кільцева камера згорання	Описовий переклад зі збереженням образності
279	CO2 climate change	зміни клімату внаслідок підвищення вмісту двоокису вуглецю (в атмосферному повітрі)	Описовий переклад зі збереженням образності
280	hot-standby channel	резервний канал постійної готовності	Описовий переклад без збереження образності
281	tap channel	канал підслуховування	Описовий переклад зі зміною образності
282	character	знак	Описовий переклад без збереження образності
283	block check character	знак перевіряння блоку	Описовий переклад зі зміною образності
284	flow characteristic	характеристика витрат (палива, повітря тощо)	Описовий переклад без збереження образності
285	charge	плата, збір, тариф; податок, мито; штраф; заправлення (напр. паливом)	Описовий переклад без збереження образності
286	cargo storage charge	збір за зберігання вантажу	Описовий переклад зі збереженням образності
287	pilot chart	аеронавігаційна карта	Описовий переклад без збереження образності
288	plotting chart	карта прокладання курсу	Описовий переклад без збереження образності
289	troubleshooting chart	схема виявлення й усунення основних несправностей	Описовий переклад зі зміною образності
290	mixed charter	змішаний чартер (перевезення на різних договірних умовах)	Описовий переклад зі збереженням образності
291	circle-to-land	заходження на посадку після польоту по колу («коробочкою»)	Трансформаційний переклад / Додавання

292	armed circuit	увімкнене (електричне) коло	Описовий переклад без збереження образності
293	clear	1)очищувати; 2) давати дозвіл (напр. на виліт); 3) пролітати безперешкодно (зону); 4) ставити на «нуль» (про шкалу приладу); 5) отримувати чистий прибуток	Описовий переклад зі збереженням образності
294	aerodynamic cleanness	аеродинамічна досконалість	Описовий переклад зі збереженням образності
295	to include a clause	вносити застереження (у договір)	Описовий переклад зі зміною образності
296	clamp-on	затримка виклику (на зв'язок)	Описовий переклад зі зміною образності
297	city-pair	пункти вильоту і прильоту (у купоні авіаквитка)	трансформаційний переклад, а саме: додавання
298	continuous circulation	примусова циркуляція	Описовий переклад зі зміною образності
299	all clear	дозволено (напр. Про виліт)	Структурна перебудова
300	to clear the aircraft	дозволити завантаження на борт літака	Описовий переклад без збереження образності
301	to fail to clear	зіштовхуватися з перешкодами	Описовий переклад без збереження образності
302	to come clear of the ground	відривати(ся) від землі	Описовий переклад без збереження образності
303	to clear for the left-hand turn	давати дозвіл на лівий розворот	Описовий переклад зі зміною образності
304	clearance	диспетчерський дозвіл (на виліт літака, дії в польоті тощо)	Описовий переклад без збереження образності
305	departure clearance	дозвіл на виліт	Описовий переклад зі зміною образності
306	safe terrain clearance	безпечна висота (пролітання) над місцевістю	трансформаційний переклад, додавання

307	boarding clerk	черговий з посадки (пасажирів)	Описовий переклад зі збереженням образності
308	climb in turns	набирання висоти по спіралі	Структурна перебудова, Описовий переклад зі збереженням образності
309	clipper	швидкісний літак для далеких перельотів	Описовий переклад без збереження образності
310	closure	1) герметизація; 2) зближення (напр. повітряних суден)	Описовий переклад зі збереження образності
311	self-evident code	код, який легко розпізнати	Заміна
312	zip code	поштовий індекс (США)	Переклад без збереження образності
313	to submit in code	подавати (інформацію) у закодованому вигляді	Переклад із збереження образності
314	docking collar	стикувальне кільце	Перефразування
315	near collision	небезпечне зближення (іповітряних суден у польоті)	Описовий переклад
316	to pull the column back	брати штурвал на себе (на кадрування)	Описовий переклад без збереження образності
317	combi	транспортний конвертований літак	Описовий переклад без збереження образності
318	perfect combustion	повне згорання	Повний переклад
319	home commerce	внутрішня торгівля	Повний переклад
320	in comission to do smth	уповноважений робити що-н.	Перефразування
321	wireless communication	радіозв'язок	Заміна
322	airspeed compensation	поправка на повітряну швидкість	Заміна
323	crosswind component	бічна складова вітр	Описовий переклад із збереження образності

324	cone	пасив, виявляти літак у променях прожекторів	Описовий переклад без збереження образності
325	cone of silence	мертва зона	Перефразування зі збереженням образності
326	cone of ambiguity	зона невизначеності	Описовий переклад із зміною образності
327	dirty configuration	ПС із випущеними шасі й закрилками	Описовий переклад без збереження образності
328	stealth configuration	схема літака, що забезпечує низький рівень демаскувальних ознак	Описовий переклад без збереження образності
329	traffic congestion	перевищення пропускної здатності аеровокзалу	Описовий переклад без збереження образності
330	gain constant	коефіцієнт підсилення	Заміна
331	stressed-skin construction	монококова конструкція (тип конструкції фюзеляжу із працюючою обшивкою)	Заміна
332	soil contamination	забруднення [отруєння] ґрунту	Перефразування
333	man-in-the-loop control	керування з людиною у контурі зворотного зв'язку	Описовий переклад без збереження образності
334	off-line control	автономне керування	Описовий переклад без збереження образності
335	to relinquish control	передавати керування (іншому члену екіпажа)	Перефразування
336	to correct to the nearest hundredths	округляти до однієї соті	Перефразування
337	blanket corrosion	поверхнева корозія	Заміна
338	continuous corrosion	суцільна корозія (по всій поверхні металу);	Перефразування
339	aircraft first cost	собівартість виробництва повітряного судна	Повний переклад
340	life-cycle costs	витрати за строк служби	Перефразування
341	flight baby	дитяча люлька (на борту ПС)	Заміна
342	counterrotating	ліве обертання	Заміна

343	country of origin	країна вильоту	Перефразування
344	branched crack	розгалужена тріщина	Повний переклад
345	fatigue crack	тріщина від утомленості, від довготривалого користування	Трансформаційний переклад / Додавання
346	wing-in-ground effect craft	екраноплан	Трансформаційний переклад / Опущення
347	crashworthiness	ударостійкість [ударотривкість] (повітряного судна)', стійкість (конструкції) до ударних навантажень	Перефразування
348	crate	літак	Описовий переклад без збереження образності
349	craze	мікротріщина, волосовина	Описовий переклад зі зміною образності
350	creep	деформація (металу при високих температурах)	Описовий переклад зі збереженням образності
351	fail-safe crew	екіпаж із безаварійним нальотом	Описовий переклад зі збереженням образності
352	long-duration crew	екіпаж основної експедиції	Описовий переклад зі збереженням образності
353	short-duration crew	екіпаж експедиції відвідування	Описовий переклад зі зміною образності
354	crosstalk	перехресні перешкоди	Описовий переклад без збереження образності
355	culture aerodrome	штучні споруди в районі аеродрому	Описовий переклад зі зміною образності
356	currency of contract	термін дії	Описовий переклад зі зміною образності
357	rating currency	чинність кваліфікаційної відмітки (напр. у пілота)	Структурна перебудова
358	blind current	реактивний струм, реактивна складова струму	Структурна перебудова
359	Ground cushion	повітряна подушка біля землі	Перестановка

360	walkaround oxygen cylinder	переносний кисневий балон	Описовий переклад зі збереженням образності
361	“Danger if wet”	«небезпечно у випадку взаємодії з водою» (напис на вантажі)	Описовий переклад зі збереженням образності
362	aircraft recovery date	дата знаходження зниклого повітряного судна	Описовий переклад зі збереженням образності
363	dawn	початок; в починатися, зароджуватися	Описовий переклад зі збереженням образності
364	wear debts	продукти зносу [зношення, спрацювання]	Описовий переклад зі зміною образності
365	aircraft decompression	розгерметизація повітряного судна	Повний переклад
366	demister	обігрівач лобового скла	Описовий переклад зі збереженням образності
367	controlled descent	плавний спуск	Описовий переклад зі змінною образності
368	shallow descent	пологе зниження (з відносно низькою вертикальною швидкістю)	Описовий переклад зі змінною образності
369	to arrest descent	припиняти зниження	Описовий переклад зі змінною образності
370	wide-body design	широкофюзеляжна конструкція повітряного судна	Описовий переклад зі зміною образності
371	early detection	дальнє (раннє) виявлення	Перефразування
372	sniffing detectors	пристрої для виявлення вибухових речовин (на основі аналізу проб повітря); детектори-аналізатори хімічного складу	Описовий переклад зі збереженням образності
373	homing device	пристрій стеження	Описовий переклад зі зміною образності
374	system leakage device	прилад для перевірки герметичності систем	Перефразування
375	extreme boring dimensions	отвори більшої довжини	Описовий переклад без збереження образності

376	discontinuity	різка зміна параметрів погоди	Описовий переклад зі зміною образності
377	dish	параболічна антена	Заміна
378	homing dish	параболічна антена радіолокаційної головки самонаведення	Трансформаційний переклад / Додавання
379	blocks-away disinsecting	дезінсекція у польоті	Описовий переклад без збереження образності
380	dispensing baggage	видача багажу	Описовий переклад зі зміною образності
381	daylight display	яскравісна індикація	Перефразування
382	cloud dissipation	розсіювання хмар	Описовий переклад зі зміною образності
383	fog dissipation	розсіювання туману	Описовий переклад зі зміною образності
384	unstick distance	довжина розбігу (до відриву від ЗПС під час зльоту);	Описовий переклад зі зміною образності
385	economic distress	складне економічне становище	Описовий переклад зі зміною образності
386	doctrine of gravitation	теорія гравітації	Перефразування
387	weight-balance document	центрувальний графік	Описовий переклад зі зміною образності
388	dogfight	повітряний бій	Описовий переклад без збереження образності
389	airtight door	захисногерметичні двері	Перефразування
390	dot	(радіолокаційна) позначка цілі	Заміна
391	doodle-bug	безпілотний літак	Описовий переклад без збереження образності
392	drawing of site	план місцевості	Структурна перебудова
393	shop drawing	робоче креслення; складальне креслення	Заміна
394	true-to-scale drawing	креслення у масштабі	Структурна перебудова
395	belt drive	пасова передача	Структурна перебудова

396	adiabatic heat droop	адіабатичний теплоперепад	Перефразування
397	fan discharge duct	вихідний канал вентилятора	Структурна перебудова
398	durability	термін служби; ресурс	Перефразування
399	unit noise duration	тривалість поодинокого сигналу	Структурна перебудова
400	crew regular duty	прямі обов'язки екіпажу	Заміна
401	prescribed flight duty	визначені обов'язки (членів екіпажу) у польоті	Перефразування
402	earphone	головний телефон	Описовий переклад зі зміною образності
403	angel echoes	хибні відбиті сигнали малої тривалості (напр. від зграї птахів чи неоднорідностей в атмосфері), проф. «ангели»	Трансформаційний переклад / Додавання
404	dot echoes	хибні відбиті сигнали малої тривалості (напр. від зграї птахів чи неоднорідностей в атмосфері)	Трансформаційний переклад / Додавання
405	ghost echo	паразитний відбитий сигнал, проф. «духи»	Трансформаційний переклад / Додавання
406	boss eddy	завихрення навколо кока [обтічника] (напр. повітряного гвинта);	Описовий переклад без збереження образності
407	eased edge	заокруглене ребро (крила)	Заміна
408	four-poster effect	ефект опори на чотири точки	Структурна перебудова
409	heat shield effect	ефект теплового екрана	Структурна перебудова/ Заміна
410	wake effect	вплив супутного струменя (від повітряного судна на політ)	Структурна перебудова/ Заміна
411	wind effect	вітрове навантаження	Перефразування
412	exhaust gas efflux	струмінь вихідних газів	Структурна перебудова
413	spark plug elbow	косинець запальовальної свічки	Описовий переклад без збереження образності
414	control column elbow	коліно колонки штурвала	Описовий переклад зі зміною образності

415	core electrode	центральний електрод	Заміна
416	shell electrode	бічний електрод	Описовий переклад зі зміною образності
417	microgravity electrophoresis	електрофорез в умовах невагомості	Перефразування
418	on-orbit electrophoresis	електрофорез в умовах невагомості	Перефразування
419	zero-g electrophoresis	електрофорез в умовах невагомості	Перефразування
420	climb element	етап набирання висоти	Описовий переклад зі збереженням образності
421	primary element of structure	силовий елемент конструкції	Описовий переклад зі збереженням образності
422	to embody	об'єднувати; включати	Описовий переклад без збереження образності
423	embodied in the armed forces	що входять до складу збройних сил	Трансформаційний переклад / Додавання
424	to embody the aircraft	здійснювати доробку повітряного судна	Трансформаційний переклад / Додавання
425	grave emergency	серйозна аварія	Заміна
426	stray emission	паразитне випромінювання	Структурна перебудова
427	antiaircraft emplacement	зенітна установка	Структурна перебудова
428	master rod big end	кривошипна головка головного шатуна	Структурна перебудова
429	master rod small end	поршнева головка головного шатуна	Структурна перебудова
430	gage NOT GO end	непрохідний кінець калібра	Перефразування
431	class endorsement	позначка (у квитку) про зміну класу (обслуговування пасажирів)	Описовий переклад зі збереженням образності
432	hovering endurance	тривалість (польоту) в режимі висіння	Перефразування
433	exhaust energy	енергія випускних газів	Трансформаційний переклад / Додавання
434	shock wave energy	енергія стрибка ущільнення	Трансформаційний переклад / Додавання
435	to store energy	акумулювати енергію	Перефразування

436	air-breathing engine-	1) двигун, що використовує кисень як окислювач; 2) повітряно-реактивний двигун	Структурна перебудова
437	air-feed jet engine	повітрянореактивний двигун, ПРД	Структурна перебудова/ Перефразування
438	assisted takeoff engine	прискорювач зльоту; косм. стартовий двигун	Структурна перебудова/ Перефразування
439	boost engine	форсажний двигун	Заміна
440	compound engine	двигун із турбокомпресором	Структурна перебудова
441	to run up an engine	опробувати двигун (на режимах роботи)	Заміна
442	to fire an engine	запускати двигун	Заміна
443	to fire rocket engine	запускати ракетний двигун	Заміна
444	engine-mounted	установлений на двигуні (про агрегат)	Перефразування
445	conspicuity enhancement	збільшення яскравості вогнів (для попередження зіткнення повітряних суден)	Структурна перебудова
446	envelope	діапазон; межі; обрис;	Заміна
447	flight path envelope	діапазон відхилень траєкторії польоту	Структурна перебудова
448	environment	умови експлуатації	Заміна
449	oceanic environment	умови (польотів) над океаном	Заміна
450	in-service environment	умови експлуатації	Заміна
451	severe environment	складні умови (польотів)	Описовий переклад зі зміною образності
452	test environment	умови проведення випробувань	Описовий переклад зі зміною образності
453	environments	аеродромні засоби забезпечення зльоту і посадки літаків	Трансформаційний переклад / Додавання
454	environmental-free	що не зазнає впливу навколишнього середовища	Описовий переклад зі збереженням образності
455	aerodrome environs	приаеродромна територія	Описовий переклад зі зміною образності

456	flight pick-up equipment	пристрій для захоплення об'єктів у польоті	Перефразування
457	escape	1) запасний вихід; 2) люк для виходу (з кабіни)	Заміна
458	runway surface evenness	гладкість поверхні ЗПС	Структурна перебудова
459	fuel-oil heat exchanger	паливомастильний радіатор	Структурна перебудова
460	exemption	звільнення (від сплати податків, мита тощо); надання пільг	Перефразування
461	tax expection	звільнення від податків	Структурна перебудова
462	life expectancy	прогнозований термін служби (напр. повітряного судна)	Описовий переклад зі збереженням образності
463	indirect expences	накладні витрати	Заміна
464	wing dogtooth extension	наплив крила (на передньому ребрі)	Описовий переклад без збереженням образності
465	naked eye	неозброєне око (оператора)	Описовий переклад зі зміною образності
466	clearance facilities	обладнання для митного перегляду	Трансформаційний переклад / Додавання
467	job-shop production facilities	обладнання для серійного виробництва	Трансформаційний переклад / Додавання
468	fail-soft	низької надійності (про конструкцію ПС)	Структурна перебудова
469	fair	1. v надавати обтічної форми; 2. a обтічний	Заміна
470	family	серія	Заміна
471	adult fare	повний тариф (для пасажирів віком від 12 років)	Описовий переклад зі зміною образності
472	creative fare	пільговий тариф, заохочувальний тариф	Описовий переклад зі зміною образності
473	deep discount fare	наднизький тариф	Структурна перебудова
474	domestic fare	внутрішній тариф (у межах країни)	Описовий переклад зі зміною образності
475	flat fare	єдиний тариф	Описовий переклад зі зміною образності

476	incentive fare	заохочувальний тариф	Описовий переклад зі зміною образності
477	fuel farm	сховище палива	Структурна перебудова
478	manual feathering	примусове флюгерування	Заміна
479	fine features of the target	дрібні деталі цілі	Перефразування
480	direct feedback	жорсткий [безредукторний] зворотний зв'язок	Трансформаційний переклад / Додавання
481	cross-fire tube ferrule	патрубок перекидання палива (у камері згорання)	Описовий переклад без збереження образності
482	sham fight	навчальний бій	Описовий переклад зі зміною образності
483	confidence figure	ступінь вірогідності	Перефразування
484	film	невеликий туман	Заміна
485	noise filter	фільтр радіоперешкод	Структурна перебудова/ Заміна
486	to turn final	виходити на посадкову пряму	Заміна
487	finger	1) галерея (для проходження пасажирів на посадку); 2) бігунок (системи запалювання двигуна)	Описовий переклад без збереження образності
488	loading	галерея для подавання вантажів (у ПС)	Заміна
489	terminal finger	аеровокзальна посадкова галерея	Трансформаційний переклад / Додавання
490	fire arm	вогнепальна зброя	Описовий переклад зі зміною образності
491	firing	запуск (ракети)	Описовий переклад зі зміною образності
492	test firing	експериментальний запуск	Описовий переклад зі зміною образності
493	fitness	придатність, відповідність	Описовий переклад без збереження образності
494	flight fitness	придатність (льотного складу) до польотів	Описовий переклад без збереження образності
495	professional fitness	професійна придатність	Описовий переклад зі зміною образності

496	rho-rho fixing	визначення місцеположення методом перетину двох кіл	Описовий переклад зі зміною образності
497	jet flame	вихлопний факел (реактивного двигуна)	Описовий переклад зі зміною образності
498	blind flange	глухий фланець	Описовий переклад зі зміною образності
499	green flashes: "cleared to taxi"	зелене миготливе світло: «рулювання дозволяю» (сигнал для повітряних суден на землі)	Описовий переклад зі зміною образності
500	green flashes: "return for landing"	зелене миготливе світло: «поверніться для посадки» (сигнал для повітряних суден у польоті)	Описовий переклад без зміною образності
501	red flashes: "taxi clear of landing area in use"	червоне миготливе світло: «рулюйте в обхід використовуваної для посадки зони» (сигнал для повітряних суден на землі)	Описовий переклад зі зміною образності
502	sequence flash	бігучий проблісковий вогонь	Структурова перебудова
503	flashpoint	температура спалаху (палива)	Заміна
504	back-to-back flight	політ у обох напрямках (із повним завантаженням)	Описовий переклад зі зміною образності
505	to fly above the weather	літати над верхнім краєм хмар	Описовий переклад зі збереженням образності
506	Flying Fortress	«Літаюча фортеця» (бомбардувальник Б-17)	Калькування
507	friend-or- foe	«свій-чужий» (код розпізнавання повітряних суден)	Перефразування
508	resident mission foods	продукти харчування основної експедиції	Структурна побудова
509	force-land	здійснювати вимушену [аварійну] посадку	Перефразування
510	natural frequency	власна частота	Структурна перебудова
511	fruit	несинхронний сигнал-відповідь; несинхронне викривлення	Описовий переклад без збереження образності
512	glitch	проблема, ускладнення	Заміна

513	gondola	корзина (повітряної кулі)	Описовий переклад без збереження образності
514	go-show	авіапасажир без попереднього бронювання місця	Описовий переклад без збереження образності
515	net gradient	чистий градієнт	Описовий переклад зі зміною образності
516	guts	«нутрощі» літака	Описовий переклад зі зміною образності
517	soft hail	снігова крупа	Описовий переклад зі зміною образності
518	heavy-duty	надпотужний; важкий (про транспортний засіб)	Описовий переклад зі зміною образності
519	heel	крен	Описовий переклад без збереження образності
520	aircraft heel	крен повітряного судна	Описовий переклад без збереження образності

Додаток 2

Мовний тренажер для вивчення метафор та метафоричних термінів (рівень - легкий)

1. Прізвище та ім'я *

2. Вкажіть вашу спеціальність *

- Освіта
- Культура і мистецтво
- Гуманітарні науки
- Соціальні поведінкові науки
- Журналістика
- Управління адмініструванням
- Право
- Біологія
- Природничі науки
- Інформаційні технології
- Сфера обслуговування

3. Вкажіть адресу електронної пошти *

4. Вкажіть ваш рівень володіння англійською мовою *

Mark only one oval.

- A1-A2
- A2-B1
- B1-B2
- B2-C1
- C1-C2

Теоретична частина

5. Що таке "метафора"? * 1 point

Mark only one oval.

- це найбільш уживаний, популярний і важливий троп, який переносить ознаки, особливості, характеристики за принципом схожості, подібності із одного предмета, особи чи явища на інші.
- це уживаний троп, який описує ознаки, особливості, характеристики предмета, особи чи явища.
- це найбільш уживаний троп, який дає пояснення явищу близькості за звучанням та написанням слів.

6. Чим може виступати метафора у контексті? * 2 points

Check all that apply.

- словом або зворотом із автологічним, денотативним значенням
- словом або зворотом із конотативним значенням
- словом або зворотом із перебільшеним значенням
- словом або словосполученням зі абстрактним поняттям

7. За Арістотелем, якою може бути метафора під час метафоричного процесу?

* 1 point

Mark only one oval.

- динамічною
- статичною
- обидва варіанти правильні

7. Які інші тропи включає в себе метафора за Арістотелем? * 4 points

Check all that apply.

- гіпербола
- синекодоха
- епітет
- метонімія

- алегорія
- асонанс

8. Яку функцію виконує метафора у стилістиці? * 1 point

Mark only one oval.

- образну
- пізнавальну
- описову
- номінативну

10. Які основні дві функції метафори виділив Х. Ортега-і-Гассета? * 2 points

Check all that apply.

- дає найменування новим поняттям, які складно пояснити словами в прямому значенні у результаті перенесення завдяки певним ознакам (у вузькому сенсі).
- слугує мисленню, допомагає придумати та назвати об'єкт так, щоб він був зрозумілим для інших.
- допомагає слову набути нового значення
- посилення виразності та підкреслення сказаної думки
- повторення голосних звуків у суміжних чи близько розташованих словах

11. Які основні терміни ввели і обґрунтували М.Джонсон і Дж.Лакоффом ? * 2 points

Check all that apply.

- метафоричний образ
- поняттєва метафора
- концепція образності метафоричного образу
- концептуальна метафора

12. З якою метою використовують метафору у публіцистичних творах? * 2 points

Check all that apply.

- допомагає передати реальність за допомогою абстрактності, що полегшує читачу зрозуміти прочитане
- допомагає приваблювати увагу читача і викликає в нього позитивні емоції
- економить мову, називає поняття чи дію точніше

13. Виберіть речення, де використовується концептуальна метафора. * 2 points

Check all that apply.

- The argument is war.
- I've never done it before.
- If you use that strategy, he'll wipe you out.

14. Виберіть основну роль метафори у мовному аспекті. * 1 point

Mark only one oval.

- фіксація знань, особливо у випадках, де у реальності немає загальноприйнятого чи хоча б значення, яке влаштувало б автора
- номінація власних назв
- систематизація образності поняття

15. За якою ознакою подібні наступні метафори: "*close as the grain of an oak*", "*to go downhill*" ? * 1 point

Mark only one oval.

- за розміщенням у просторі
- за міцністю
- за розміром і кількістю

- за функцією

16. За якою ознакою подібні наступні метафори: "*eye of potato*", "*head of wheat*"? * 1 point

Mark only one oval.

- за формою
- за функцією
- за кольором
- за ступенем цінності

17. Співвіднесіть метафору та її вид за ознакою стилістичного забарвлення. * 5 points

1. *New era business is a whole different ball game.*
2. *you may be a wise man, though you can't make a watch*
3. *washed out (pale).*
4. *that's won't wash (unacceptable)*
5. *borrowed garments never fit (plagiarism)*

- A. образно індивідуально-авторська метафора
- B. застаріла метафора
- C. стерта метафора
- D. мертва метафора
- E. суха метафора

Check all that apply.

	A	B	C	D	E
1	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
2	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
3	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
4	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
5	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

Практична частина

18. Укажіть значення метафори "*overeag the pudding*". * 1 point

Mark only one oval.

- to be crazy
- to exaggerate
- up to the point

19. Укажіть значення метафори "*to have no milk in his cocoanut*". * 1 point

Mark only one oval.

- to be interested in smth
- to be crazy
- to settle the argument

20. Укажіть значення метафори "*until the pips squeak*". * 1 point

Mark only one oval.

- up to the point
- completely
- shabby

21. Виберіть правильний переклад метафоричного виразу "*beavertail antenna*". * 1 point

Mark only one oval.

тип радіолокаційної антени, що формує промінь, який має більшу ширину по азимуту, ніж у висоту чи навпаки.

- антена із бобрового хвоста
- боброва хижина

22. Виберіть правильний переклад метафоричного терміна "*amphibian*". * 1 point

Mark only one oval.

- гідролітак

- водяний насос
- амфібія

23. Виберіть правильні варіанти перекладу метафоричного терміна "**full house**". * 2 points

Check all that apply.

- усі місця зайняті
- повний будинок
- аншлаг

24. Підберіть правильний переклад терміна "**fly-by-light**" в реченні. * 1 point
Fly-by-Light (FBL) is very promising for the further development of military aircraft.

Mark only one oval.

- світлодістанційна система керування польотом
- летіти за світлом
- повітряний простір

25. Укажіть варіанти перекладу терміна "**commuter**" в реченні. * 1 point

Commuter flights are those which travel from a small regional airport to a main airport, and are usually domestic flights.

Mark only one oval.

пасажир, який регулярно здійснює поїздки з передмістя в місто і назад (зазвичай на роботу)

- літак місцевої авіалінії
- з'єднувач

26. Укажіть значення слова "**spoiler**" в наступних реченнях. * 2 points

Mark only one oval per row.

	спойлер	переривник потoku повітря	грабіжник
<p>The overall body shape, front spoiler, and door mirrors have all been modified to maximize the car's performance.</p>	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
<p>It is a sad thing that so many so- called book lovers are book spoilers</p>	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

27. Укажіть значення слова "*camber*" в наступних реченнях. * 2 points

Mark only one oval per row.

опуклість, кривизна
кривизна крила

The wing is also assumed to have no thickness and a small camber ratio, so that the linearized theory can be applied.



It cannot get on to its proper side because of its speed and weight and the camber of the road.



28. Виберіть правильний варіант перекладу речення. * 1 point

“Shutdown leaves NASA staff out in the cold.”

Mark only one oval.

Припинення роботи департаменту НАСА залишило співробітників без роботи.

Закриття залишило співробітників NASA на морозі.

Припинення роботи залишає співробітників NASA на холоді.

29. Підберіть до українських термінів з метафоричним образом англійські відповідники. * 5 points

Check all that apply.

	<u>winding</u> <u>button</u>	<u>dovetail</u>	<u>air bag</u>	<u>butterfly</u> <u>nut</u>	<u>castle</u> <u>nut</u>
<u>аварійна</u> подушка	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
заводна голівка (годинника)	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
<u>корончаста</u> гайка	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
крильчаста гайка	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
<u>ластівчин</u> <u>хвіст</u> ” (тип з’єднання)	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

30. Яке значення у реченні має виділене слово? * 1 point

«Every aircraft engaged in international navigation shall be provided **with a certificate of airworthiness** issued or rendered valid by the State in which it is registered.»

Mark only one oval.

- посвідчення про придатність до польотів
- сертифікат про льотну службу
- виданий сертифікат льотної придатності

31. Виберіть правильний переклад виділеної метафоричної фрази * 1 point

For the booking classes which allow **go-show** and do not cause International Difference or Domestic Difference regulated in section 2– Annex 3.

Mark only one oval.

- авіапасажир без попереднього бронювання місця
- акт правил поведження на борту
- процес перевірки документів під час посадки пасажирів

32. Яке зі значень "*escape*" найкраще підійде у даному контексті: * 1 point

*"The cabin had convex bulkheads front and rear with the main entry hatch in the roof and **escape** through a porthole at the rear."* ?

Mark only one oval.

- виходити
- покидати
- запасний вихід
- тікати

33. Яке значення у реченні має виділене слово? * 1 point

*As is known, the **skin** undergoes repeated tension-compression load.*

Mark only one oval.

- обшивка літака
- шкіра
- муляж

34. Виберіть правильний переклад виділеної фрази в реченні * 1 point

*«Due to the **height loss** which will occur during the time that the operating engine is brought up to full power, landing gear and flap retracted, and the aeroplane established in a climb at *V_{yse}* a minimum height.»*

Mark only one oval.

- втрата висоти
- зниження висоти

35. Виберіть правильний переклад виділеної фрази в реченні. * 1 point

« *In 2002 a G-222 of the Italian Air Force made a hard landing after demonstrating a steep descent approach, also known as the "Sarajevo approach", developed for the **airbridge** for supplying Sarajevo during its blockade in the Bosnian War.* »

Mark only one oval.

- повітряне сполучення між пунктами
- повітряний міст
- аеродром

Feedback. Дайте відповідь на декілька питань щодо виконання даного тесту.

Чи було корисним проходження даного тесту? *

Mark only one oval.

- Так
- Ні

Чи було важко виконувати завдання, навіть з високим рівнем володіння англійської мови? *

Mark only one oval.

- Так
- Ні
- Більш менш можна було здогадатись

Чи отримали Ви практичні вміння щодо перекладу та використання метафор та метафоричних виразів? *

Mark only one oval.

- Так
- Ні
- Було корисним відпрацювати теоретичні знання на практиці.

Додаток 3

Мовний тренажер для вивчення метафор та метафоричних термінів (рівень - середній)

1. Прізвище та ім'я *

2. Вкажіть вашу спеціальність *

- Освіта
- Культура і мистецтво
- Гуманітарні науки
- Соціальні поведінкові науки
- Журналістика
- Управління адмініструванням
- Право
- Біологія
- Природничі науки
- Інформаційні технології
- Сфера обслуговування

3. Вкажіть адресу електронної пошти *

4. Вкажіть ваш рівень володіння англійською мовою *

Mark only one oval.

- A1-A2
- A2-B1
- B1-B2
- B2-C1
- C1-C2

Теоретична частина

5. Яку функцію виконує метафора у стилістиці? * 1 point

Mark only one oval.

- образну
- пізнавальну
- описову
- номінативну

6. Продовжіть твердження: «метафора – це не що інше, як порівняння, в якому розум під впливом тенденції зближувати поєднує їх в одному слові». * 1 point

Mark only one oval.

- недосліджене поняття та відомий факт
- абстрактне поняття і конкретний предмет
- образність і точність

7. Які проблеми широко почали досліджуватись з вивченням метафори у риторичі, лінгвістиці та стилістиці? * 4 points

Check all that apply.

- проблема мислення
- проблема пізнання
- проблема свідомості
- проблема розпізнання частин мови
- проблема концептуальних систем
- проблема вивчення мови

8. Які основні дві функції метафори виділив Х. Ортега-і-Гассета? * 2 points

Check all that apply.

- дає найменування новим поняттям, які складно пояснити словами в прямому значенні у результаті перенесення завдяки певним ознакам (у вузькому сенсі).
- слугує мисленню, допомагає придумати та назвати об'єкт так, щоб він був зрозумілим для інших.
- допомагає слову набути нового значення
- посилення виразності та підкреслення сказаної думки
- повторення голосних звуків у суміжних чи близько розташованих словах

9. Які основні терміни ввели і обґрунтували М.Джонсон і Дж. Лакоффом?

Check all that apply. * 2 points

- метафоричний образ
- поняттєва метафора
- концепція образності метафоричного образу
- концептуальна метафора

10. Чим характерна концептуальна метафора? * 2 points

Check all that apply.

- переосмислює явищ одного роду в поняттях явищ іншого роду порівнює
- абстрактність з реальністю
- утворюється у результаті метафоричного образу

11. З якою метою використовують метафору у публіцистичних творах? * 2 points

Check all that apply.

- допомагає передати реальність за допомогою абстрактності, що

полегшує читачу зрозуміти прочитане

- допомагає приваблювати увагу читача і викликає в нього позитивні емоції
- економить мову, називає поняття чи дію точніше

12. Виберіть речення, де використовується концептуальна метафора. *

2 points

Check all that apply.

- The argument is war.
- I've never done it before.
- If you use that strategy, he'll wipe you out.

13. Виберіть основну роль метафори у мовному аспекті. * 1 point

Mark only one oval.

- фіксація знань, особливо у випадках, де у реальності немає загальноприйнятого чи хоча б значення, яке влаштовувало б автора
- номінація власних назв
- систематизація образності поняття

14. За якою ознакою подібні наступні метафори: "close as the grain of an oak ", "to go downhill" ? * 1 point

Mark only one oval.

- за розміщенням у просторі
- за міцністю
- за розміром і кількістю
- за функцією

15. Співвіднесіть метафору та її вид за ознакою стилістичного забарвлення.

* 5 points

1. *Mind you own knitting*
2. *They stood alone, frozen statues on the plain.*
3. *He was rattled. (Why? By what or whom?)*
4. *He faced a scallywag of tasks. I am the dogend of every day.*
5. *You're looking pretty rabbit - what's up?*

- A. пасивна метафора
 B. активна метафора
 C. складна метафора
 D. мертва метафора
 E. абсолютна метафора

Check all that apply.

	A	B	C	D	E
1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
3	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
4	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
5	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

16. Укажіть значення метафори "*until the pips squeak*" * 1 point

Mark only one oval.

- up to the point
- completely
- shabby

17. Укажіть значення метафори "*overegg the pudding*". * 1 point

Mark only one oval.

- to be crazy
- to exaggerate
- up to the point

18. Виберіть правильний переклад метафоричного виразу "*that upset the applecart*" * 1 point

Mark only one oval.

- це сплутало всі карти
- заробляти собі на хліб
- не все те золото, що блищить

19. Підберіть правильний переклад терміна "*fair-firm*" в реченні * 1 point
An aircraft structure is a lightweight ecosystem made from circular frames, linear stringers and skin panels — either machined or formed from fair-firm sheet metal.

Mark only one oval.

- високо-якісний
- надійний
- твердий

20. Укажіть варіанти переклади терміна "*commuter*" в реченні. * 1 point
Commuter flights are those which travel from a small regional airport to a main airport, and are usually domestic flights.

Mark only one oval.

- пасажир, який регулярно здійснює поїздки з передмістя в місто і назад (зазвичай на роботу)
- літак місцевої авіалінії
- з'єднувач

21. Укажіть значення слова "flare" в наступних реченнях. * 2 points

Mark only one oval per row.

	спалах	сигнальна ракета
In the flare, the nose of the plane is raised, slowing the descent rate and therefore creating a softer touchdown, and the proper attitude is set for touchdown.	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>
There was a sudden flare when she threw the petrol onto the fire.	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>

22. Виберіть правильний варіант перекладу речення

*The problem is that oil-producing plants grow slowly, are harvested once a year and compete with food production for land and water. * 1 point*

Mark only one oval.

○ Проблема полягає в тому, що нафтовидобувні станції будуються повільно, з яких можна одержати паливо раз на рік, тому існує конкуренція з за земельні ресурси та водопостачання;

○ Проблема полягає в тому, що олійні рослини ростуть повільно, урожай збирають раз на рік і конкурують з виробництвом продуктів харчування за землю та воду

23. Підберіть до українських термінів з метафоричним образом англійські відповідники. * 4 points

Check all that apply.

	<u>plug</u> <u>tip</u>	<u>flat-</u> <u>dog</u> <u>point</u> <u>screw</u>	<u>lead</u> <u>of a</u> <u>screw</u>	<u>blind</u> <u>spot</u>
ГОЛОВКА штепселя	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
крок гвинта	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
зона мовчання	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
ГВИНТ з циліндричною голівкою	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

24. Яке значення у реченні має виділене слово?

*It takes tons of time to time to fix and retain **fly-ball** in place.* * 1 point

Mark only one oval.

- вантаж в польоті
- відцентровий вантаж
- тяжкий вантаж

25. Який еквівалент українською має виділене словосполучення у реченні?

*«The planet Mars will be visible to the **naked eye** all week.»* * 1 point

Mark only one oval.

- неозброєне око
- оголене око
- зрячим

26. Яке значення у реченні має виділене слово?

*In case of **no-show** the total booking value will be charged.* * 1 point

Mark only one oval.

- неприбуття пасажирів до вильоту
- невихід
- відсутність шоу

27. Виберіть правильний переклад виділеної метафоричної фрази в реченні.

The manual shall include details of the aircraft systems and of the grave emergency or abnormal checklist. * 1 point

Mark only one oval.

- незначна аварія
- серйозна аварія
- аварія з жертвами

28. Яке значення у реченні має виділене слово?

Every now and again we stop to pick up cargo, or discharge over-carried cargo, and the Captain's mind becomes lulled by getting no news of the Woermnn's launch having passed down. * 1 point

Mark only one oval.

- який доставили не за призначенням
- перенавантажений
- який затримали у доставці

29. Визначіть значення виділеної метафоричної конструкції у даному контексті: *"Flat rate pricing involves charging a single, fixed rate for a particular service."* * 1 point

Mark only one oval.

- Єдиний тариф
- Зменшений тариф
- Плоский тариф

30. Яке правильний еквівалент виділеної метафоричної конструкції?

Their activation and programming of the "friend-or-foe" code can be carried out before each new flight of the aircraft. * 1 point

Mark only one oval.

- "свій чужий" (код розпізнавання повітряних суден)
- "друг ворог" (код розпізнавання повітряних суден)
- "добро зло" (код розпізнавання повітряних суден)

Feedback. Дайте відповідь на декілька питань щодо виконання даного тесту.

Чи було корисним проходження даного тесту? *

Mark only one oval.

- Так

- Ні

Чи було важко виконувати завдання, навіть з високим рівнем володіння англійської мови? *

Mark only one oval.

- Так
- Ні
- Більш менш можна було здогадатись

Чи отримали Ви практичні вміння щодо перекладу та використання метафор та метафоричних виразів? *

Mark only one oval.

- Так
- Ні
- Було корисним відпрацювати теоретичні знання на практиці.

Додаток 4

Мовний тренажер для вивчення метафор та метафоричних термінів (рівень - середній)

1. Прізвище та ім'я *

2. Вкажіть вашу спеціальність *

- Освіта
- Культура і мистецтво
- Гуманітарні науки
- Соціальні поведінкові науки
- Журналістика
- Управління адмініструванням
- Право
- Біологія
- Природничі науки
- Інформаційні технології
- Сфера обслуговування

3. Вкажіть адресу електронної пошти *

4. Вкажіть ваш рівень володіння англійською мовою *

Mark only one oval.

- A1-A2
- A2-B1
- B1-B2
- B2-C1
- C1-C2

Теоретична частина

5. Що таке "метафора"? *1 point

Mark only one oval.

це найбільш уживаний, популярний і важливий троп, який переносить ознаки, особливості, характеристики за принципом схожості, подібності із одного предмета, особи чи явища на інші.

це уживаний троп, який описує ознаки, особливості, характеристики предмета, особи чи явища.

це найбільш уживаний троп, який дає пояснення явищу близькості за звучанням та написанням слів.

6. Чим може виступати метафора у контексті? * 1 point

Check all that apply.

словом або зворотом із автологічним, денотативним значенням

словом або зворотом із конотативним значенням

словом або зворотом із перебільшеним значенням

словом або словосполученням зі абстрактним поняттям

7. З якою метою використовують метафору у публіцистичних творах? * 1 point

Check all that apply.

допомагає передати реальність за допомогою абстрактності, що полегшує читачу зрозуміти прочитане

допомагає приваблювати увагу читача і викликає в нього позитивні емоції

економить мову, називає поняття чи дію точніше

8. Виберіть основну роль метафори у мовному аспекті. *1 point

Mark only one oval.

○ фіксація знань, особливо у випадках, де у реальності немає загальноприйнятого чи хоча б значення, яке влаштовувало б автора

- номінація власних назв
- систематизація образності поняття

9. За якою ознакою подібні наступні метафори: "*great weights hang on thin wires*", "*time is a file that wears and makes no noise*"? * 1 point

Mark only one oval.

- за враженням, що його сприяє предмет
- за міцністю
- за розміщенням у просторі
- за звучанням

10. Співвіднесіть метафору та її вид за ознакою стилістичного забарвлення. *

5 points

- | | |
|-------------------------------------|---|
| 1. mad as a weaver | A. прихована метафора |
| 2. hop the last rattler | B. образна індивідуально-авторська метафора |
| 3. recharge the batteries | C. суха метафора |
| 4. gripped at the knickers | D. образна загальнономовна метафора |
| 5.suits her down to the ground | E. абсолютна метафора |

Check all that apply.

	A	B	C	D	E
1	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
2	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
3	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
4	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
5	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

Практична частина

11. Укажіть варіант перекладу терміна "*sleeve*". * 1 point

Mark only one oval.

- хомут, що забезпечує герметизацію з'єднання деталей всередині літака.
- чохол
- гільза

12. Укажіть переклад виділених слів в наступному реченні. * 2 points

*A proven **cure** for light jet growing **paints**.*

Check all that apply.

	лікувати	нова модель літака	біль	ситуація з легкими реактивними літаками
<u>cure</u>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
<u>paints</u>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>

13. Виберіть правильний варіант перекладу речення* 1 point

In the 1980s, the Air Force looked at Northrop's F-20 as a basic air- defense fighter

Mark only one oval.

- У 1980-х роках ВВС вважали F-20 Northrop як базовий винищувач протиповітряної оборони
- У 1980-х роках ВПС дивилися на Northrop F-20 як на базовий винищувач протиповітряної оборони.

○ У 1980-х роках ВПС розглядали F-20 компанії Northrop як базовий винищувач протиповітряної оборони

14. Спробуйте перекласти виділений вираз в реченні * 1 point

«Brazil is now the industry's "**hot spot**," says Rob Wilson, president of Honeywell Business and General Aviation.»

Примітка: відповідь починайте писати з маленької літери без розділових знаків.

Відповідь: провідною країною у цій галузі, провідна країна у цій галузі

15. Спробуйте перекласти виділений вираз в реченні * 1 point

«Improved connectivity will provide the **next leap** in viewing system status in real time»

Примітка: відповідь починайте писати з маленької літери без розділових знаків.

Відповідь: стрибок, швидкий розвиток

16. Спробуйте перекласти виділений вираз в реченні * 1 point

«Airlines and MROs are, in fact, jumping on the new technologies, and **pushing back the boundaries** in documents management»

Примітка: відповідь починайте писати з маленької літери без розділових знаків.

Відповідь: удосконалюють підходи, удосконалювати підходи, удосконалювати методи

17. Підберіть до українських термінів з метафоричним образом англійські відповідники. * 5 points

Check all that apply.

	<u>knock</u> <u>wave</u>	<u>cap</u> <u>nut</u>	<u>tail</u> <u>antenna</u>	<u>crosshead</u>	<u>blind</u> <u>spot</u>
ковпачкова гайка	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
ударна хвиля	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
хвостова антена	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
мертва зона	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
хрестовина	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

18. Яке значення у реченні має виділене слово? * 1 point

*Exercises up to the first **solo cross-country flight** comprise a total of at least 10 hours of dual flight instruction and at least 10 hours solo flight including: knowledge of meteorological briefing arrangements, evaluation of weather conditions for flight and use of AIS»*

Mark only one oval.

- самостійного польоту за маршрутом
- самостійний перетин країн самостійний
- політ з однієї країни в іншу

19. Виберіть правильний переклад виділеної фрази в реченні? * 1 point

*Mobile technologies hold the key to turning today's **digital divide** into digital dividends, bringing equitable and quality education for all.*

Mark only one oval.

- блага і вигоди від комп'ютеризації
- цифрові дивіденти
- цифрові вигоди

20. Яке значення у реченні має виділене слово? * 1 point

«*Examples of companies that would use the **job-shop production facilities** method are: a paint shop, a machine tool shop, a commercial printing shop, a machining center...*»

Mark only one oval.

- обладнання для серійного виробництва
- магазин товарів
- (робота в магазині) консультантом обладнання для виробництва

21. Виберіть правильні варіанти перекладу метафоричного терміна "**wake effect**". * 1 point

"*The wake model gives a clear idea of **wake effect** in wind farm and effective spacing between the WT's.*"

Mark only one oval.

- вплив супутного струменя (від повітряного судна на політ)
- ефект теплового екрана
- вплив початку роботи двигуна

22. Укажіть значення слова "**dot**" в наступних реченнях. * 2 points

Mark only one oval per row.

позначка	хибний відбитий сигнал малої тривалості
<p>Their descriptions of the newlyarrived passengers dot echoedthe elite view of working-class immigrantsas mentally and physicallydeficient..</p>	<p style="text-align: center;"> </p> <p style="text-align: center;"><input type="radio"/> <input checked="" type="radio"/></p>
<p>Note:: dots do not indicate theprecise location where the pest wasinitially recorded orits present area of distributionwithin the respective countries..</p>	<p style="text-align: center;"><input checked="" type="radio"/> <input type="radio"/></p>

23. Яке значення у реченні має виділене слово? * 1 point

«Wearing **an earphone** can help to reduce the intensity of the sound and prevent hearing loss.»

Mark only one oval.

- слуховий апарат
- головний телефон-навушники
- навушник

24. Підберіть пояснення до значення слова "**craze**" в наступних реченнях.

Mark only one oval per row. * 2 points

	crack	popular activity
the new craze for step aerobics	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>

Planes are designed with a structure that either "fails safe" or has a "safe life". In other words, it can survive a craze in the structure ("fails safe") or there will no crack in the structure for a certain number of hours or flight cycles ("safelife").

<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
----------------------------------	-----------------------

25. Яке з наступних значень може пояснити виділений метафричний вираз у реченні? * 1 point

*"There are different diameter wires and different systems to prevent **crosstalk**."*

Mark only one oval.

- перехресні перешкоди
- перенавантаження системи
- відволікання на розмови

26. Який із запропонованих варіантів відповідає правильному перекладу метафоричного виразу? * 1 point

*"First Air continues to operate **combi** at the present time including Boeing 737-200 and 737-400 jetliners as well as the ATR 42 turboprop."*

Mark only one oval.

- комбінований літак
- транспортний конвертований літак

- винищувач

27. Виберіть метафрочний вираз який описує те, що відбувається. * 1 point



Mark only one oval.

- to pull the column back
- to submit in code
- to embody

28. Зіставте метафоричних термін та його переклад українською. * 6 points

Mark only one oval per row.

	умови експлуатації	низька надійність	діапазон	галерея (для проходження пасажирів на посадку)	придатність, відповідність
enveloppe	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
enviironment	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
faiill--soft	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
finger	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
fire arm	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
fitness	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>

Feedback. Дайте відповідь на декілька питань щодо виконання даного тесту.

Чи було корисним проходження даного тесту? *

Mark only one oval.

- Так
- Ні

Чи було важко виконувати завдання, навіть з високим рівнем володіння англійської мови? *

Mark only one oval.

- Так
- Ні
- Більш менш можна було здогадатись

Чи отримали Ви практичні вміння щодо перекладу та використання метафор та метафоричних виразів? *

Mark only one oval.

- Так

- Ні
- Було корисним відпрацювати теоретичні знання на практиці.